

**T.C.
NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
MUHASEBE FİNANSMAN BİLİM DALI**

**FİNANSAL TABLO ANALİZ TEKNİKLERİNİN
SERBEST MUHASEBECİ MALİ MÜŞAVİRLER
TARAFINDAN KULLANIM DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ:
KARAMAN İLİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Tuğba KAYIKCIOĞLU**

**Niğde
Eylül, 2019**

**T.C.
NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
MUHASEBE FİNANSMAN BİLİM DALI**

**FİNANSAL TABLO ANALİZ TEKNİKLERİNİN
SERBEST MUHASEBECİ MALİ MÜŞAVİRLER
TARAFINDAN KULLANIM DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ:
KARAMAN İLİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Tuğba KAYIKCIOĞLU**

Danışman : Dr. Öğr. Üyesi Seçkin ARSLAN
Üye : Dr. Öğr. Üyesi Murat GÜLER
Üye : Dr. Öğr. Üyesi Beyhan BELLER DİKMEN

**Niğde
Eylül, 2019**

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “**Finansal Tablo Analiz Tekniklerinin Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Tarafından Kullanım Düzeylerinin İncelenmesi: Karaman İli Örneği**” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ve akademik kurallar çerçevesinde tez yazım kılavuzuna uygun olarak tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmamın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

04/09/2019

Tuğba KAYIKCIOĞLU

ONAY SAYFASI

Dr. Öğr. Üyesi Seçkin ARSLAN danışmanlığında Tuğba KAYIKCIOĞLU tarafından hazırlanan "Finansal Tablo Analiz Tekniklerinin Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Tarafından Kullanım Düzeylerinin İncelenmesi: Karaman İli Örneği" adlı bu çalışma jürimiz tarafından Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

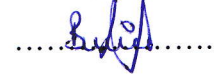
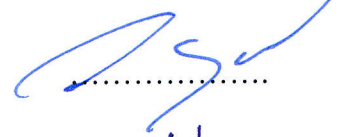
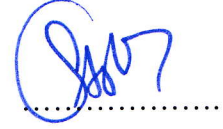
Tarih: 04/09/2019

JÜRİ :

Danışman : Dr. Öğr. Üyesi Seçkin ARSLAN

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Murat GÜLER

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Beyhan BELLER DİKMEN

ONAY :

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulu'nun Tarih ve sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Doç. Dr. Emin Hüseyin ÇETENAK
Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

İşletmelerin başarılı bir şekilde faaliyetlerini sürdürebilmeleri için iyi bir finansal planlama yapmaları gerekmektedir. Finansal planlama ve buna bağlı olarak finansal anlamda kontrol işleminin gerçekleştirilebilmesinin ön koşulu ise finansal analizdir. Finansal analiz, işletmelerin finansman kararları almalarına ve bu kararları uygulamalarına önemli katkılar sağlar. Bu açıdan finansal analiz işletmeler için hayati öneme sahiptir. Bu çalışma ile Karaman ilindeki Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin, finansal analiz yapıp yapmadıkları, finansal analiz yapmaları durumunda ise hangi amaçla ve hangi analiz tekniklerini kullandıkları belirlenmeye çalışılmıştır.

Yüksek lisans eğitimim süresince engin bilgi ve tecrübelerini benden esirgemeyen, değerli görüşleri ile bana her zaman yol gösteren danışman hocam Dr. Öğretim Üyesi Seçkin ARSLAN'a teşekkürü bir borç bilirim.

Çalışmanın yapıldığı süreç boyunca yardımlarını hiç esirgemeyen; Doç. Dr. Nejla CANBULAT ŞAHİNER'e, Öğretim Görevlisi Mehmet Ali CANBOLAT'a, Dr. Öğretim Üyesi Murat GÜLER ile Dr. Öğretim Üyesi Beyhan BELLER DİKMEN'e ayrıca çok teşekkür ederim.

Eğitim hayatım boyunca her zaman yanımda olan, maddi ve manevi desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen aileme sonsuz teşekkür ederim.

Tuğba KAYIKCIOĞLU

ÖZET
YÜKSEK LİSANS TEZİ

FİNANSAL TABLO ANALİZ TEKNİKLERİNİN
SERBEST MUHASEBECİ MALİ MÜŞAVİRLER
TARAFINDAN KULLANIM DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ:
KARAMAN İLİ ÖRNEĞİ

KAYIKCIOĞLU, Tuğba
İşletme Anabilim Dalı
Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Seçkin ARSLAN
Eylül 2019, 87 Sayfa

Bu çalışma, Karaman ilinde faaliyet gösteren Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin (SMMM) finansal analiz yapıp yapmadıkları ile finansal analiz yapmaları durumunda kullandıkları finansal tablo analiz tekniklerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Ayrıca SMMM'lerin hangi amaçla finansal analiz yaptıkları, hangi analiz tekniklerini ne sıklıkta kullandıkları ve mükelleflerin de SMMM'lerden finansal analiz talep edip etmedikleri araştırma kapsamında incelenmiştir. Bu doğrultuda, Karaman ilinde faaliyet gösteren SMMM'lere yönelik ankete dayalı bir araştırma yapılmıştır. Araştırma kapsamında elde edilen anket verileri SPSS 21.0 paket programında frekans analizi, faktör analizi, güvenirlik analizi, korelasyon analizi, yüzde ve Ki-Kare Testi ile değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgulara göre Karaman ilinde faaliyet gösteren SMMM'lerin, finansal analiz gerçekleştirdikleri ve genellikle üçer aylık dönemler halinde analiz yaptıkları tespit edilmiştir. SMMM'lerin çoğunlukla mükellef işletmelerin likidite, karlılık, verimlilik ve finansal yapısıyla ilgili önceki dönemlerle karşılaştırma yapmak amacıyla analiz gerçekleştirdikleri belirlenmiştir. Finansal analiz gerçekleştirirken sık kullandıkları analiz tekniklerinin ise karşılaştırmalı finansal tablolar analizi ve oran analizi olduğu saptanmıştır. Ayrıca SMMM'lerin mükelleflerinin finansal analiz taleplerini de yerine getirdikleri ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Finansal Analiz, Finansal Tablo Analiz Teknikleri, Serbest Muhasebeci Mali Müşavir.

ABSTRACT
MASTER THESIS

**EXAMINATION OF THE LEVEL OF USE OF FINANCIAL STATEMENT
ANALYSIS TECHNIQUES BY CERTIFIED PUBLIC ACCOUNTANTS:
THE CASE OF KARAMAN PROVINCE**

KAYIKCIOĞLU, Tuğba
Business Administration
Supervisor: Asst. Prof. Dr. Seçkin ARSLAN
September 2019, 87 pages.

The aim of this study is to determine whether the Certified Public Accountants (CPA) operating in the Karaman province perform financial analyses and the financial statement analysis techniques they use if they do perform financial analyses. In addition, for what purpose CPAs perform financial analyses, what analysis techniques they use and how often, and whether taxpayer demand financial analysis from CPAs were examined within the scope of the study. Accordingly, a questionnaire-based study was conducted on the CPAs operating in the Karaman province. The questionnaire data obtained as part of the study were evaluated in the SPSS 21.0 package program with frequency analysis, factor analysis, reliability analysis, correlation analysis, percentage and Chi-Square Test. According to the findings obtained, it was determined that the CPAs operating in the Karaman province performed financial analyses and typically performed quarterly analyses. It was determined that the CPAs mostly performed analyses with the aim of comparing the liquidity, profitability, productivity and financial structure of taxpayer businesses with past periods. It was determined that the analysis techniques they used frequently while performing financial analyses were comparative statement analyses and ratio analyses. Additionally, it was revealed that the CPAs also fulfilled the financial analysis demands of their taxpayer.

Keywords: Financial Analysis, Financial Statement Analysis Techniques, Certified Public Accountant.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	i
ÖZET	ii
ABSTRACT.....	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLolar LİSTESİ.....	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ	x
KISALTMALAR LİSTESİ	xi
EKLER LİSTESİ	xii

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ	1
1.2. ÇALIŞMANIN AMACI.....	2
1.3. ÇALIŞMADA İZLENEN YÖNTEM.....	2
1.4. LİTERATÜR TARAMASI VE ÇALIŞMANIN LİTERATÜRE KATKISI	2
1.5. ÇALIŞMANIN PLANI.....	3

İKİNCİ BÖLÜM

FİNANSAL TABLOLAR VE FİNANSAL TABLO ANALİZ TEKNİKLERİ

2.1. FİNANSAL TABLOLAR	4
2.1.1. Finansal Tablo Çeşitleri.....	5
2.1.1.1. Bilanço.....	5
2.1.1.2. Gelir Tablosu.....	7
2.1.1.3. Satışların Maliyeti Tablosu	7
2.1.1.4. Fon Akım Tablosu.....	8
2.1.1.5. Nakit Akım Tablosu	8
2.1.1.6. Kâr Dağıtım Tablosu.....	9
2.1.1.7. Öz Kaynaklar Değişim Tablosu	9
2.1.1.8. Net İşletme Sermayesi Değişim Tablosu	9
2.1.2. Finansal Tablo Kullanıcıları	10
2.1.3. Finansal Tabloların Niteliksel Özellikleri.....	11

2.1.4. Finansal Tabloların İşletmeler İçin Önemi	12
2.2. FİNANSAL TABLO ANALİZİ	13
2.2.1. Finansal Tablo Analizinin Amacı	14
2.2.2. Finansal Tablo Analizinin Türleri.....	15
2.2.2.1. Analizi Yapan Kişiye Göre Finansal Analiz	15
2.2.2.2. Kapsamına Göre Finansal Analiz.....	16
2.2.2.3. Yapılma Amacına Göre Finansal Analiz.....	16
2.2.3. Finansal Tablo Analizinin Başarı Koşulları.....	18
2.2.4. Finansal Tablo Analizinin Tarihsel Gelişimi.....	18
2.3. FİNANSAL TABLO ANALİZ TEKNİKLERİ.....	20
2.3.1. Karşılaştırmalı Finansal Tablolar Analizi (Yatay Analiz).....	20
2.3.2. Yüzde Yöntemi ile Analiz (Dikey Analiz)	23
2.3.3. Eğilim Yüzdeleri Yöntemi ile Analiz (Trend Analizi)	26
2.3.4. Oran Yöntemi ile Analiz (Oran Analizi)	29
2.3.4.1. Likidite Oranları	30
2.3.4.1.1. Cari Oran	30
2.3.4.1.2. Asit-Test (Likidite) Oranı.....	31
2.3.4.1.3. Nakit Oranı	31
2.3.4.2. Finansal Yapı (Finansal Kaldıraç) Oranları	32
2.3.4.2.1. Yabancı Kaynak Oranı	33
2.3.4.2.2. Öz Kaynak Oranı	33
2.3.4.2.3. Yabancı Kaynakların Öz Kaynaklara Oranı	34
2.3.4.2.4. Kısa Vadeli Yabancı Kaynak Oranı	34
2.3.4.2.5. Uzun Vadeli Yabancı Kaynak Oranı	35
2.3.4.2.6. Yabancı Kaynaklar Vade Yapısı Oranı	35
2.3.4.3. Faaliyet (Varlık Kullanım) Oranları.....	35
2.3.4.3.1. Alacak Devir Hızı.....	36
2.3.4.3.2. Alacakların Ortalama Tahsil Süresi.....	36
2.3.4.3.3. Stok Devir Hızı.....	37
2.3.4.3.4. Stok Devir Süresi	38
2.3.4.3.5. Aktif Devir Hızı.....	38
2.3.4.4. Kârlılık Oranları	38
2.3.4.4.1. Dönem Net Kârının Öz Kaynaklara Oranı	39

2.3.4.4.2. Dönem Kârının Öz Kaynaklara Oranı	39
2.3.4.4.3. Brüt Satış Kârı Oranı	40
2.3.4.4.4. Faaliyet Kârı Oranı	40
2.3.4.4.5. Dönem Net Kârı Oranı	41
2.3.4.4.6. Aktif Kârlılık Oranı	41
2.3.4.5. Piyasa (Borsa) Performans Oranları.....	41
2.3.4.5.1. Fiyat/Kazanç Oranı.....	42
2.3.4.5.2. Piyasa Değeri/Defter Değeri Oranı.....	42
2.3.4.5.3. Hisse Senedi Başına Kâr Oranı	43

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MUHASEBE MESLEĞİ VE MUHASEBE MESLEK MENSUBU

3.1. MUHASEBE MESLEĞİ	44
3.1.1. Türkiye’de Muhasebe Mesleğinin Yasalaşma Süreci.....	46
3.1.2. Muhasebe Mesleğinin Konusu.....	47
3.2. MUHASEBE MESLEK MENSUBU	49
3.2.1. Muhasebe Meslek Mensubu Olabilmenin Genel Şartları	50
3.2.2. Muhasebe Meslek Mensuplarının Sınıflandırılması	51
3.2.2.1. Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik Mesleği	51
3.2.2.2. Yeminli Mali Müşavirlik Mesleği.....	52
3.2.3. Muhasebe Meslek Mensuplarının Çalışma Usul ve Esaslarına İlişkin Genel Mesleki Standartlar	52

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

FİNANSAL TABLO ANALİZ TEKNİKLERİNİN SERBEST MUHASEBECİ MALİ MÜŞAVİRLER TARAFINDAN KULLANIM DÜZEYLERİNİ BELİRLEMeye YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

4.1. ARAŞTIRMANIN AMACI	55
4.2. ARAŞTIRMANIN EVRENİ	55
4.3. ARAŞTIRMANIN KISITLARI	55
4.4. ARAŞTIRMA SORULARI.....	56
4.5. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	56
4.5.1. Örnekleme Yöntemi.....	56

4.5.2. Veri Toplama Yöntemi ve Araçları	57
4.5.3. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Güvenirlik ve Geçerlilik Analizleri....	57
4.5.3.1. Güvenirlik Analizleri.....	57
4.5.3.2. Yapısal Geçerlilik Analizi (Açıklayıcı Faktör Analizi)	58
4.5.4. Veri Toplama Araçlarının Uygulanması.....	60
4.5.5. Verilerin Değerlendirilmesi	60
4.6. ARAŞTIRMADAN ELDE EDİLEN VERİLERİN ANALİZİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ	60
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	74
KAYNAKÇA	78
EKLER	84
ÖZGEÇMİŞ	87

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 2.1. Karşılaştırmalı Finansal Tablolar Analizi Bilanço Örneği	22
Tablo 2.2. Karşılaştırmalı Finansal Tablolar Analizi Gelir Tablosu Örneği.....	22
Tablo 2.2. Dikey Analiz Bilanço Örneği.....	24
Tablo 2.4. Dikey Analiz Gelir Tablosu Örneği.....	25
Tablo 2.5. Eğilim Yüzdeleri Bilanço Örneği	27
Tablo 2.6. Eğilim Yüzdeleri Gelir Tablosu Örneği.....	28
Tablo 3.1. Muhasebecilik ve Mali Müşavirlik Mesleğinin Konusu.....	47
Tablo 3.2. Yeminli Mali Müşavirlik Mesleğinin Konusu	48
Tablo 3.3. Muhasebe Meslek Mensubu Olabilmenin Genel Şartları	50
Tablo 3.4. Serbest Muhasebeci Mali Müşavir Olabilmenin Özel Şartları	51
Tablo 3.5. Yeminli Mali Müşavir Olabilmenin Özel Şartları	52
Tablo 3.6. Muhasebe Meslek Mensuplarının Çalışma Usul ve Esaslarına İlişkin Genel Mesleki Standartlar	53
Tablo 4.1. Finansal Analiz Gerçekleştirme Amaçları ve Önem Derecelerine Ait Değerlendirme Ölçeği Açıklayıcı Faktör Analizi	59
Tablo 4.2. Muhasebe Meslek Mensuplarının Demografik Özellikleri.....	61
Tablo 4.3. Muhasebe Meslek Mensuplarının Mükelleflerine Finansal Analiz Gerçekleştirirken Aradıkları Cevaplar	66
Tablo 4.4. Muhasebe Meslek Mensuplarının Mükelleflerine Finansal Analiz Gerçekleştirirken Kullandıkları Finansal Tablo Analiz Teknikleri	68
Tablo 4.5. Muhasebe Meslek Mensuplarının Finansal Analiz Gerçekleştirme Amaçlarının Önem Dereceleri ile Finansal Analiz Tekniklerinin Kullanım Sıklığı Korelasyonu.....	69
Tablo 4.6. Muhasebe Meslek Mensuplarının Mükelleflerine Finansal Analiz Yapmama Nedenleri	69
Tablo 4.7. Muhasebe Meslek Mensuplarının Finansal Analiz Yapma Durumlarının Yaş Grupları ile Karşılaştırılması	70
Tablo 4.8. Muhasebe Meslek Mensuplarının Finansal Analiz Yapma Durumlarının Cinsiyet ile Karşılaştırılması.....	71
Tablo 4.9. Muhasebe Meslek Mensuplarının Finansal Analiz Yapma Durumlarının Eğitim Durumu ile Karşılaştırılması	71

Tablo 4.10. Muhasebe Meslek Mensuplarının Finansal Analiz Yapma Durumlarının Çalışma Durumları ile Karşılaştırılması	72
Tablo 4.11. Muhasebe Meslek Mensuplarının Finansal Analiz Yapma Durumlarının Mesleki Tecrübe ile Karşılaştırılması	72
Tablo 4.12. Muhasebe Meslek Mensuplarının Finansal Analiz Yapma Durumlarının Mükelleflerinin Finansal Analiz Talep Etme Durumları ile Karşılaştırılması	73

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 3.1. Muhasebe Meslek Mensuplarının Yaş Durumuna Göre Dağılımı	62
Şekil 3.2. Muhasebe Meslek Mensuplarının Cinsiyetlerine Göre Dağılımı	63
Şekil 3.3. Muhasebe Meslek Mensuplarının Eğitim Düzeylerine Göre Dağılımı	63
Şekil 3.4. Muhasebe Meslek Mensuplarının Çalışma Durumuna Göre Dağılımı	64
Şekil 3.5. Muhasebe Meslek Mensuplarının Mesleki Tecrübelerine Göre Dağılımı ..	64
Şekil 3.6. Mükelleflerin Finansal Analiz Talep Etme Durumuna Göre Dağılımı	65
Şekil 3.7. Muhasebe Meslek Mensuplarının Finansal Analiz Yapma Durumuna Göre Dağılımı	65
Şekil 3.8. Muhasebe Meslek Mensuplarının Finansal Analiz Yapma Sıklığına Göre Dağılımı	66

KISALTMALAR LİSTESİ

AFA	: Açıklayıcı Faktör Analizi
AGİS	: Adı Geçen İnternet Sitesi
GVK	: Gelir Vergisi Kanunu
İDT	: İktisadi Devlet Teşekkülleri
KMO	: Kaiser-Meyer-Olkin
KOBİ	: Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler
KVK	: Kurumlar Vergisi Kanunu
KVYK	: Kısa Vadeli Yabancı Kaynak
Mad.	: Madde
SerPK	: Sermaye Piyasası Kanunu
SMMM	: Serbest Muhasebeci Mali Müşavir
TC	: Türkiye Cumhuriyeti
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
TÜRMOB	: Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği
UVYK	: Uzun Vadeli Yabancı Kaynak
Vb.	: Ve benzeri
Vd.	: Ve diğerleri

EKLER LİSTESİ

Ek 1	: Karaman İlinde Faaliyet Gösteren Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlere
	Uygulanan Anket Formu84

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ

Günümüzde dünyayı etkisi altına alan küresel finansal krizlere karşı işletmelerin ayakta kalabilmek ve devamlılığını sürdürebilmek için doğru yatırım ve kredi kararları alması ve uygulaması gerekmektedir. Kuşkusuz hatalı bir kredi veya yatırım kararı işletmeyi finansal anlamda sıkıntıya sokabileceği gibi işletmenin iflasına da sebep olabilir. Dolayısıyla işletmelerin mevcut finansal durumu ve faaliyet sonuçları doğrultusunda en doğru ekonomik kararları almaları ve işletmeleri ile ilgili finansal planlamaları yapmaları gerekmektedir.

İşletmelerin mevcut finansal durumunu ve faaliyet sonuçlarını görebilmeleri, finansal açıdan gelişmelerini değerlendirebilmeleri ve bu doğrultuda doğru kararlar alabilmeleri ise ancak finansal tabloların analizi ile mümkündür. Finansal tablolardaki kalemler arasındaki ilişkiyi tespit edebilmek ve rakamları anlamlı bilgilere dönüştürebilmek için çeşitli analiz tekniklerine ihtiyaç duyulmaktadır. Ancak finansal tablolara, analiz tekniklerini doğru uygulamak ve elde edilen sonuçları gerçekçi bir şekilde yorumlamak gerekir. Finansal tablolara analiz tekniklerini uygulamak muhasebe bilgisi ve profesyonel yetkinlik gerektiren bir iş olmasından dolayı işletmeler finansal analiz ihtiyaçlarını bu konuda yeterli bilgi birikimine sahip kişi ya da kuruluşlardan talep etmektedirler. Büyük ölçekli işletmelerde finansal tabloların oluşturulması ve analizi kendi bünyesinde çalışan muhasebe veya finans sorumluları tarafından işletme içerisinde yapılmaktadır. Küçük ve orta ölçekli işletmelerin (KOBİ) ise önemli bir kısmında finans veya muhasebe departmanının bulunmaması sonucunda finansal tablo analizi bağlı bulunan muhasebe meslek mensupları tarafından gerçekleştirilmektedir.

İşletmeler için hayati önem arz eden finansal analizin muhasebe meslek mensupları tarafından yapıldığını konu alan bir çalışmaya literatürde rastlanılamamıştır. Bu çalışmayla literatürdeki eksikliğin giderileceği ve daha sonra bu konuyla ilgili yapılacak çalışmalara önemli katkılar sağlanacağı düşünülmektedir.

1.2. ÇALIŞMANIN AMACI

Muhasebe meslek mensupları, mükellef işletmelerin muhasebe ve vergi işlemlerini gerçekleştirmekle birlikte onlara finansal ve yönetsel konularda alacakları kararlara yön verecek önemli bilgiler de sunmaktadır. Çoğu meslek mensubunun finansal analiz yaptıkları bilindiği halde finansal analizi ne sıklıkta yaptıkları, hangi analiz tekniklerini ne sıklıkta kullandıkları bilinmemektedir.

Bu çerçevede çalışma, muhasebe meslek mensuplarının finansal analiz yapma durumları ile finansal analiz yapmaları durumunda kullandıkları finansal tablo analiz tekniklerini belirlemeyi amaçlamaktadır.

1.3. ÇALIŞMADA İZLENEN YÖNTEM

“Finansal Tablo Analiz Tekniklerinin Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Tarafından Kullanım Düzeylerinin İncelenmesi: Karaman İli Örneği” başlıklı bu çalışma teorik ve görgül araştırma olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır.

Çalışmanın teorik kısmı, çeşitli üniversitelerin kütüphanelerinden elde edilen kitaplardan, konu ile ilgili yayınlanmış tez ve makalelerden ve internetten erişilen bilgilerden yararlanılarak oluşturulmuştur.

Çalışmanın görgül araştırma kısmını ise, Karaman ilinde faaliyet gösteren SMMM'lere yönelik yapılan anketten elde edilen bulgular oluşturmaktadır. Bu bölümde anket verileri doğrultusunda SMMM'lerin finansal analiz yapıp yapmadıkları ile finansal analiz yapmaları durumunda kullandıkları finansal tablo analiz teknikleri belirlenmeye çalışılmıştır.

1.4. LİTERATÜR TARAMASI VE ÇALIŞMANIN LİTERATÜRE KATKISI

Alanyazında finansal tablo analiz tekniklerinin muhasebe meslek mensupları tarafından kullanımını konu alan çalışmaların kısıtlı olduğu gözlenmiştir.

Karadeniz ve Kahiloğulları tarafından 2014 yılında yapılan çalışmada, Akdeniz Bölgesi'nde faaliyet gösteren otel işletmelerinde finansal analiz yapılma durumunun ve sıklığının belirlenmesi amaçlanmıştır. Ayrıca finansal analiz sürecinde nelere dikkat edildiği ve kullanılan finansal analiz teknikleri, kullanım sıklığı ve önem derecesi bağlamında incelenmiştir. Bu amaç doğrultusunda otel işletmelerinin finans ve muhasebe yöneticilerine anket uygulanmış ve elde edilen sonuçlara göre, otel

işletmelerinde finansal analizin planlama ve performans denetimi amaçlarıyla yapıldığı belirlenmiştir. Ayrıca çalışmada aylık finansal analiz yapıldığı ve finansal analizde en sık kullanılan ve önem verilen analiz tekniğinin karşılařtırılmalđ finansal tablolar analizi olduğu tespit edilmiştir. Finansal analizin çoğunlukla işletmenin muhasebe ve finans yöneticileri tarafından gerçekleştirildiğı ve araştırma kapsamındaki otel işletmelerinin sadece %14'ünde finansal analiz SMMM'ler tarafından gerçekleştirildiğı görölmektedir.

Bu alışma dışında finansal tablo analiz tekniklerinin SMMM'ler tarafından kullanımını konu alan bir çalışmaya hem ulusal hem de uluslararası literatürde rastlanılmamıştır. Dolayısıyla bu çalışmayla hem literatürdeki eksikliğin giderileceğı hem de bu alanda ileride yapılacak çalışmalara ışık tutulacağı düşünölmektedir.

1.5. ÇALIşMANIN PLANI

Çalışma dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; çalışmanın önemi, amacı, izlenen yöntem ve çalışmanın planı ile ilgili bilgilere yer verilmiş, literatür taraması ile çalışmanın literatüre katkısı incelenmiştir.

İkinci bölümde; finansal tablolar ve finansal tablo analiz teknikleri konusu incelenmiştir. Öncelikle finansal tablo kavramı, eşitleri, kullanıcıları, finansal tabloların niteliksel özellikleri ve finansal tabloların işletmeler için önemi genel hatları ile ele alınmış, ardından finansal analiz kavramı ile finansal tablo analiz teknikleri ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır.

Üçüncü bölümde; muhasebe mesleğı kavramı ile muhasebe mesleğinin konusu ve mesleğın ölkemizde yasalaşma süreci hakkında bilgilere yer verilmiştir. Daha sonra muhasebe meslek mensubu kavramı açıklanmış ve meslek mensuplarının çalışma usul ve esaslarına ilişkin genel mesleki standartlar konusu ele alınmıştır.

Dördüncü bölümde; araştırmanın amacı, evreni, kısıtları, araştırma soruları ve yöntemi ile ilgili bilgilere yer verilmiş, anket sonuçları doğrultusunda elde edilen araştırma bulguları değerlendirilmiştir.

Sonuç ve öneriler kısmında ise yapılan araştırma ile ulaşılan bulgular yorumlanmış ve önerilerde bulunularak çalışma tamamlanmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

FİNANSAL TABLOLAR VE FİNANSAL TABLO ANALİZ TEKNİKLERİ

İşletme sahipleri, yöneticileri, ortakları, yatırımcılar, kredi veren kurumlar ve diğer ilgililer, işletmenin hem mevcut finansal durumunu görebilmek hem de geleceği ile ilgili öngörülerde bulunabilmek ve işletme ile ilgili kararlar alabilmek için finansal bilgilere ihtiyaç duyarlar. Bu bilgiler ise finansal tablolardan sağlanır. Finansal tablolarda yer alan veriler çeşitli analiz teknikleri ile işlenerek daha anlamlı hale dönüştürülür. İşletmelerin geçmiş faaliyetlerinin değerlendirilmesi, mevcut durumlarının belirlenmesi ve geleceğine ilişkin tahminler yapılabilmesi ancak finansal tabloların analizi ile mümkündür.

Çalışmanın bu bölümünde; finansal tablolar ve finansal tablo analiz teknikleri konusu incelenmiştir. Öncelikle finansal tablo kavramı, çeşitleri, kullanıcıları, finansal tabloların niteliksel özellikleri ve finansal tabloların işletmeler için önemi genel hatları ile ele alınmış, ardından finansal analiz kavramı ile finansal tablo analiz teknikleri ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır.

2.1. FİNANSAL TABLOLAR

İşletmelerin, ekonominin büyümesiyle artan üretim ve rekabet ortamında varlık ve kaynaklarını koruyarak faaliyetlerini başarılı bir şekilde sürdürebilmeleri ancak yöneticilerin zamanında ve doğru kararlar alabilmelerine bağlıdır (Atabey, Parlakkaya ve Alagöz, 2006: 7). Yöneticilerin zamanında ve doğru kararlar alabilmeleri için gerekli olan faydalı bilgileri sunmada muhasebe önemli bir role sahiptir. Muhasebe, belirli dönemler itibarıyla işletme yöneticilerine, ortaklarına ve diğer bilgi kullanıcılarına işletmede meydana gelen finansal nitelikli olayları raporlayarak karar almalarına yardımcı olacak bilgiler sunmaktadır. Bu çerçevede muhasebenin raporlama işlemi finansal tablolar aracılığıyla yapılmaktadır.

Muhasebe sistemi içerisinde kaydedilen ve toplanan bilgilerin, belirli zaman aralıklarıyla bu bilgileri kullanacak olan kişi veya kuruluşlara iletilen araçlara finansal tablolar denilmektedir (Akdoğan ve Tenker, 1992: 4).

Finansal tablolar, işletmelerin varlık ve kaynaklarında değişime neden olan finansal nitelikli tüm işlemlerin bilgiye dönüştürülme sürecinin son işlemini oluşturan raporlama işleminin bir sonucudur (Sevim, 2005: 4).

Kullanıcılara finansal bilgilerin iletilmesinde önemli bir araç olan finansal tabloların amacı (Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği [MSUGT], agis, 2018);

- İşletmeyle ilgilenen tüm taraflara karar alma sürecinde faydalı bilgiler sağlamak,
- Gelecek dönemlerdeki nakit akışlarını değerlendirmede faydalı bilgiler sağlamak,
- İşletmenin faaliyet sonuçları ile sahip olduğu varlıklar ve kaynaklar hakkında bilgi sağlamaktır.

2.1.1. Finansal Tablo Çeşitleri

Finansal tablolar; aşağıda detaylı bir şekilde açıklanmış temel ve ek finansal tablolar ile dipnotlardan ve finansal bilgilerden üretilen ek bilgilerden yararlanılarak oluşturulmaktadır (Karakozak, 2012: 54).

2.1.1.1. Bilanço

Bilanço, işletmenin belirli bir andaki varlıkları (aktifleri) ile bu varlıkların sağlandığı kaynakları (pasifleri) gösteren ve belirli kural ve ilkelere göre düzenlenen sıralı ve dengeli bir çizelgedir (Savcı, 2011: 43). Bilanço, işletmenin belli bir andaki varlık ve yükümlülüklerini göstermesinden dolayı “Finansal Durum Tablosu” olarak da adlandırılır (Erdoğan, 1997: 16). Bu tablo, hem düzenlenme sıklığı hem de uygulamadaki fonksiyonları açısından işletmelerde en yaygın kullanılan finansal tablodur (Erdoğan, 1997: 15).

İşletmelerin sahip olduğu aktif ve pasifleri belli bir düzen içerisinde gösteren bilançoda çift taraflı hesap sisteminin bir sonucu olarak aktif ve pasif toplamları birbirine eşittir (Akdoğan ve Tenker, 1992: 37).

Bilançonun aktif kısmı nakde dönüşme hızına göre düzenlenirken, pasif kısmı ise ödeme hızına göre düzenlenir. Aktif kısım, dönen varlık ve duran varlık olarak gruplandırılır. Dönen varlıklar, bir yıl içinde nakde dönüşmesi beklenen varlıklardır.

Duran varlıklar ise bir yıl içinde nakde dönüşmesi beklenmeyen varlıklardır (Çabuk ve Lazol, 2014: 12).

Pasif kısım ise bir yıl içinde ödenmesi gereken kısa vadeli yabancı kaynaklardan, bir yıldan daha uzun sürede ödenmesi gereken uzun vadeli yabancı kaynaklardan ve işletme sahipleri ya da ortakları tarafından işletme kişiliğine tahsis edilen öz kaynaklardan oluşmaktadır (Doğan, 2011: 384).

Yukarıdaki tanımlar matematiksel olarak “Bilanço Genel Denklemi” şeklinde ifade edilmektedir. Bilanço genel denklemini aşağıdaki gibi göstermek mümkündür (Tutar, 2007: 5):

AKTİF (VARLIKLAR)		PASİF (KAYNAKLAR)
Dönen Varlıklar		Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar
+	=	+
Duran Varlıklar		Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar
		+
		Öz Kaynaklar

Düzenlenme açısından bilanço tipleri biçim ve kapsam bakımından iki gruba ayrılır. Biçimlerine göre hesap ve rapor tipi olmak üzere iki tip bilanço düzenlenmektedir. Hesap tipi bilançoda, işletmenin varlıkları çizelgenin sol tarafında; kaynakları ise çizelgenin sağ tarafında olacak şekilde düzenlenir. Rapor tipi bilançoda ise varlıklar ve kaynaklar alt alta gelecek şekilde düzenlenir. Bu tip bilanço, bir işletmenin geçmiş ve mevcut bilançolarını yan yana karşılaştırma imkânı sunduğundan, analiz için kullanılmaya daha uygundur (Çabuk ve Lazol, 2014: 12-13).

Kapsam bakımından bilanço tipleri ise özet tipi bilanço ve ayrıntılı bilanço olarak iki gruba ayrılmaktadır. Özet bilançoda, genel olarak hesap grup tutarları gösterilir. Ayrıntılı bilançoda ise hesap grupları ile her hesap grubunda yer alan hesaplar da detaylı bir şekilde gösterilir (Çabuk ve Lazol, 2014: 13-14).

İlgili kişi ve kurumlara bilgi vermek amacı taşıyan bilançonun belli kural ve ilkelere uygun şekilde düzenlenmesi gerekir. Bu tablo, işletme sahipleri, ortakları, alacaklılar ve yöneticiler ile sermaye sağlayan ya da sağlamayı düşünenler bakımından

oldukça önem taşırlar. Ancak bilanço, işletmeye yatırım yapan tarafların haklarının güvenlik derecesi hakkında bir fikir vermemektedir (Erdoğan, 1997: 16).

2.1.1.2. Gelir Tablosu

Gelir tablosu, bir işletmenin belirli bir dönemine ait tüm gelir ve giderlerini gösteren ve işletmenin kâr veya zarar durumunu ortaya koyan bir finansal tablodur (Kalenderoğlu, 2010: 45). Bu tablo, işletmenin belli bir dönemine ait faaliyet sonuçlarını özetleyen, içerik olarak gelir ve gider kalemlerinden oluşan dinamik bir yapıya sahiptir.

Gelir tablosunun standart bir şekli yoktur. Hazırlanış amaçlarına göre farklı olabileceği gibi, işletmelerin türüne göre de değişebilir (Durmuş ve Arat, 2000: 79). Gelir tablosu içerdikleri bilgi düzeyi bakımından özet ve ayrıntılı gelir tablosu olarak ikiye ayrılmaktadır (Lazol, 2010: 11). İşletmenin yönetimi ve denetimi için kullanılan gelir tabloları ayrıntılı bir şekilde hazırlanırken, ortaklara, kredi veren kişi ve kuruluşlara ya da diğer ilgililere bilgi vermek için hazırlanan gelir tabloları ise özet şeklinde olabilmektedir (Akgüç, 2008: 234). Özet gelir tablosunda hesap gruplarının tutarları yer alırken ayrıntılı gelir tablosunda grupları oluşturan hesaplar da yer almaktadır.

Bilanço bir durum tablosu iken, gelir tablosu bir akışı gösteren dönemsel bir tablodur. Bilanço ve gelir tablosu arasındaki temel farkı bir örnekle açıklamak gerekirse; bilanço işletmenin belirli bir dönemdeki anlık fotoğrafını, gelir tablosu ise işletmenin belirli bir dönemine ait filmini göstermektedir (Akgüç, 2006: 115).

2.1.1.3. Satışların Maliyeti Tablosu

Satışların maliyeti tablosu, gelir tablosunda yer alan brüt satış kârı kalemine ulaşabilmek için satılan mamul maliyeti, ticari mallar ve hizmet maliyetlerinin hesaplamaları ile bu kalemlere ilişkin stok hareketliliğinin özetlendiği finansal tablodur (Gökçen, 2013: 11). Gelir tablosunun ekini oluşturan ve tamamlayan satışların maliyeti tablosu, satılan mamul maliyeti, ticari mallar ve hizmet maliyetini içermektedir (Savcı, 2011: 109).

Satışların maliyeti tablosu, işletmenin bir hesap döneminde üretimi tamamlanan mamul ile satılan mamul, ticari mal ve hizmetin maliyetini hesaplamaya yaramaktadır

(Savcı, 2011: 107). Bu tablonun düzenlenmesi ticaret işletmelerinde çok daha basitken sanayi işletmelerinde aşırı karmaşık olabilmektedir (Durmuş ve Arat, 2000: 105).

2.1.1.4. Fon Akım Tablosu

Bir işletmenin dönem boyunca sağladığı fonlar ile bu fonların kullanıldığı yerleri gösteren bir finansal tablodur (Akgüç, 2006: 163). Fon kaynakları ve fon kullanımlarından oluşan bu tabloda, fon kaynakları ve fon kullanımları daima birbirine eşittir. Fon kaynakları, aktif kalemlerindeki azalışlar ile borç ve öz kaynak kalemlerindeki artışlardır. Fon kullanımları ise, aktif kalemlerindeki artışlar ile borç ve öz kaynak kalemlerindeki azalışlardır (Savcı, 2011: 117).

Fon akım tablosu; bir işletmenin faaliyet döneminde finansal yapısında meydana gelen değişiklikleri, yatırım ve finansman faaliyetleriyle ilgili bilgileri ilgili kullanıcılara sunmak amacıyla düzenlenir (Akdoğan ve Tenker, 1992: 164). Bu tabloyu düzenlerken son iki yıla ait karşılaştırmalı bilanço ile son dönemin gelir tablosu ve kâr dağıtım bilgilerine ihtiyaç duyulmaktadır (Haftacı, 2013: 129).

Günümüzde, hem iç hem de dış raporlamada önemli bir tablo olarak görülen fon akım tablosu, işletmenin gelecek dönemlerde ortaya çıkacak fon ihtiyacının tahmin edilmesine imkân sağlamaktadır (Şamiloğlu ve Akgün, 2010: 105).

2.1.1.5. Nakit Akım Tablosu

İşletmenin belli bir dönemindeki nakit akışlarının kaynaklarını ve kullanım yerlerini gösteren bir finansal tablodur (Sevim, 2005: 72). Fon kavramını en dar anlamıyla kullanan bu tablo, nakit kaynakları ve nakit kullanımları olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır (Akdoğan ve Tenker, 1992: 223).

İşletmenin belirli bir faaliyet dönemi içindeki nakit akışlarını belirlemek amacıyla hazırlanan bu tablo aynı zamanda işletmenin gelecek dönemlerdeki nakit giriş ve çıkış tahminlerini de göstermektedir (Şamiloğlu ve Akgün, 2010: 138).

Nakit akım tablosunu düzenlemek için son iki yıla ait bilanço ile son dönemin gelir tablosu ve kâr dağıtım tablosuyla ilgili bilgilere ihtiyaç duyulmaktadır (Haftacı, 2013: 142).

2.1.1.6. Kâr Dağıtım Tablosu

Yasal zorunluluklar, ana sözleşme ve genel kurul kararları sonucunda dönem kârının nasıl ve nerelerde dağıtıldığını gösteren bir finansal tablodur (Akdoğan ve Tenker, 1992: 136). İşletmelerde dönem sonunda öneri bir tablo olarak hazırlanan bu tablo, dönem kârının dağıtımı, yedeklerin dağıtımı, hisse başına kâr ve hisse başına temettü olmak üzere dört kısımdan oluşmaktadır (Savcı, 2011: 146).

Kâr dağıtım tablosu, işletmeye yatırım yapmayı düşünen birikim sahipleri ya da kredi verecek kişi ve kuruluşların işletmenin gelecekteki kâr politikalarının nasıl olacağı konusunda fikir edinebilmesi ve bu doğrultuda karar verebilmesi açısından oldukça önemlidir.

Kâr dağıtım tablosu düzenlenirken Türk Ticaret Kanunu (TTK), Kurumlar Vergisi Kanunu (KVK), Gelir Vergisi Kanunu (GVK), Sermaye Piyasası Kanunu (SerPK) ile genel kurul kararı ve şirket ana sözleşmesi hükümleri göz önünde bulundurulur (Akdoğan ve Tenker, 1992: 139).

2.1.1.7. Öz Kaynaklar Değişim Tablosu

İşletmenin ilgili döneminde öz kaynak kalemlerinde ortaya çıkan değişiklikleri bütün halinde gösteren bir finansal tablodur (Savcı, 2011: 152). Bu tablonun düzenlenme amacı, işletmelerin dönem içinde öz kaynak kalemlerinde ortaya çıkan değişimlerin toplu bir şekilde gösterilmesini sağlamaktır (Durmuş ve Arat, 2000: 112).

Gelir tablosu, bir işletmede öz kaynak kalemlerindeki değişikliklerin tümünü yansıtmada yeterli olamamaktadır. Öz kaynak kalemlerinde değişiklikler sadece kârdan değil diğer işlemlerden dolayı da meydana gelmiş olabilir. Nedenler farklı olsa bile işletmeye ait kaynaklarda oluşan değişimler bir bütün olarak öz kaynaklar değişim tablosunda gösterilmektedir (Karapınar ve Zaif, 2009: 91). Öz kaynaklar değişim tablosu, işletmenin cari dönem ile önceki dönem verilerini içerecek şekilde düzenlenmelidir (Çetiner, 2010: 96).

2.1.1.8. Net İşletme Sermayesi Değişim Tablosu

Bir işletmenin belirli bir dönemine ilişkin net işletme sermayesinde ortaya çıkan değişiklikleri ve bu değişikliklerin nedenlerini gösteren bir finansal tablodur (Karapınar ve Zaif, 2009: 98).

Net işletme sermayesi değişim tablosu, bir işletmenin net işletme sermayesinde ortaya çıkan değişimin hangi finansal tablo kalemine yansıdığını gösterir. Bu çerçevede dönen varlık ve kısa vadeli yabancı kaynak kalemlerinde meydana gelen artış ya da azalışlar hesaplanarak bunların net işletme sermayesi üzerinde yarattığı etki ortaya konmaktadır (Çabuk ve Lazol, 2014: 80).

İki bölüm halinde düzenlenen bu tablonun birinci bölümünde, hesap dönemindeki dönen varlıklar ve kısa vadeli yabancı kaynaklardaki artış ya da azalışlar saptanarak net işletme sermayesindeki değişimler hesaplanmaktadır. İkinci bölümde ise bu kalemlerdeki değişimlerin nedenleri açıklanmaktadır (Akgüç, 2008: 312).

2.1.2. Finansal Tablo Kullanıcıları

Farklı bilgi ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla finansal tabloları kullanan kişi ya da kurumlar aşağıda detaylı bir şekilde açıklanmıştır (Resmi Gazete, agis, 2018):

i. Yatırımcılar: İşletmeye sermaye sağlayan ve sermaye riskini üstlenen yatırımcılar, hem üstlendikleri risklerle hem de yatırımdan sağlanacak getiri ile ilgilenirler. Yatırımcılar satın alma, elde tutma veya satma kararı vermek ya da ortak oldukları işletmenin kendilerine kâr payı ödeme gücünü tespit edebilmek için ihtiyaç duyacağı bilgileri finansal tablolardan elde ederler.

ii. Çalışanlar: Çalışanlar, çalıştıkları işletmelerin sürekliliği ve kârlılığıyla ilgili bilgilere ulaşabilmek, çalışmalarını karşılığında alacakları ücretleri ve emekli olmaları halinde emeklilikle ilgili yükümlülükleri işletmenin yerine getirip getiremeyeceğini tespit edebilmek için finansal tablolardan yararlanırlar.

iii. Borç Verenler: Borç verenler verdikleri borçları faizleriyle birlikte zamanında alabilme imkânlarını tespit edebilmek için ihtiyaç duydukları bilgileri finansal tablolardan elde ederler.

iv. Satıcılar ve Tedarikçiler: İşletmenin kendilerine olan borçlarını zamanında tahsil edebilme imkanlarını tespit edebilmek için ihtiyaç duydukları bilgileri finansal tablolardan elde ederler.

v. Müşteriler: Uzun zamandır çalıştıkları ve işleri için devamlılığına ihtiyaç duydukları işletmelerle ilgili finansal bilgileri finansal tablolardan elde ederler.

vi. Hükümet ve Kamu İşletmeleri: Kaynak tahsisi ve işletme faaliyetleri ile ilgilenen hükümet ve kamu işletmeleri, işletmenin faaliyetlerine ilişkin yasal düzenleme yapmak, vergi politikalarını belirlemek, milli gelir ve diğer istatistikî hesaplamaları yapmak için çeşitli finansal bilgileri finansal tablolardan elde ederler.

vii. Kamu: Finansal tablolar, işletmenin geçmişteki trendleri, faaliyetleri ve en son gelişmeleri ile ilgili bilgileri kamuya sunarak toplumun bilgi ihtiyacını karşılamaya yardımcı olabilir.

2.1.3. Finansal Tabloların Niteliksel Özellikleri

Finansal tablolarda bulunan bilgilerin kullanıcılara yarar sağlaması, finansal tabloların niteliksel özellikleri taşıdığını gösterir. Finansal tabloların taşınması gereken dört niteliksel özellik bulunmaktadır. Bu özellikler, aşağıda detaylı bir şekilde açıklanmıştır (Resmî Gazete, 2018):

i. Anlaşılabilirlik: Finansal tablolarda yer alan bilgiler kullanıcılar tarafından net bir şekilde anlaşılabilir olmalıdır. Finansal tablolar hazırlanırken kullanıcıların işletmenin faaliyetleri ile ait olduğu sektör hakkında bilgi sahibi olduğu, muhasebe bilgilerini de yeterli düzeyde incelediği varsayılmalıdır. Bununla birlikte, karmaşık konularla ilgili olan ve bazı kullanıcılar tarafından zor anlaşılacağı düşünülen bilgiler finansal tabloların dışında bırakılabilir. Fakat karmaşık olarak görülen ve tablo dışı bırakılan bu bilgiler ekonomik kararlar verirken fayda sağlayabilir. Bundan dolayı önemli görülen her bilgiye finansal tablolarda yer vermelidir.

ii. İhtiyaca Uygunluk: Bilgi, kullanıcıların geçmişteki, bugünkü ve gelecekteki birtakım olayları değerlendirme noktasında yarar sağlıyor ya da geçmişteki olayları doğrulama ya da düzeltme açısından etkiliyorsa ihtiyaca uygun demektir.

iii. Güvenilirlik: Bilgi, önemli hatalara ve ön yargıya sahip değilse ve belli bir konuyu uygun şekilde açıkladığı kabul ediliyorsa ya da kullanıcılarına fayda sağlayacaksa bilginin güvenilir olduğu ifade edilebilir. Bir bilginin güvenilir olabilmesi için, doğru bir şekilde gösterim, özün önceliği, tarafsızlık, ihtiyatlılık ve tam açıklama gibi niteliksel özellikleri taşımasına bağlıdır.

- Güvenilirlik ve Doğru Bir Şekilde Gösterim: Bilginin güvenilir olması için açıklamayı amaçladığı işlemleri ve diğer olayları doğru bir şekilde göstermesi gerekir.

Bilgilerin çoğunun amaçladığı açıklamayı doğru bir şekilde yansıtamama riskiyle karşı karşıya kalma durumunun ön yargıyla ilgisi olmayabilir. Bu durum, bilginin değerlendirilmesi ve raporlanmasında yararlanılacak tekniklerin geliştirilmesinin taşıdığı zorluklardan kaynaklanır. İşletmelerin zaman içerisinde kendi bünyesinde oluşturduğu bazı finansal işlemleri belirlerken ve ölçümlemlerken karşılaştığı zorlukları dipnotlarda açıklaması güvenilirlik ve doğruluk açısından uygun olacaktır.

- **Güvenilirlik ve Özün Önceliği:** Bir bilgi tanımlamayı amaçladığı işlem ve olayları, yasal görünümüleriyle birlikte bunların özleri ve ekonomik gerçekleri de dikkate alarak muhasebeleştirmeli ve sunmalıdır.

- **Güvenilirlik ve Tarafsızlık:** Finansal tablolarda bulunan bilgilerin güvenilir olması için tarafsız ve ön yargıdan uzak olması gerekir. Bir bilgi, kullanıcıların karar verme veya fikir sahibi olma durumlarını etkilemeye yönelikse bu bilgilere göre hazırlanan finansal tabloların tarafsızlığı tartışılabilir.

- **Güvenilirlik ve İhtiyatlılık:** Finansal tablolar hazırlanırken ihtiyatlı bir şekilde hareket edilmelidir. Kaçınılmaz birçok olay ve durumdan dolayı ortaya çıkabilecek belirsizlikler nedeniyle yapılacak tahminlerde varlık ve yükümlülüklerin olduğundan farklı belirlenmemesi için gereken dikkat ve özen gösterilmelidir.

- **Güvenilirlik ve Tam Açıklama:** Finansal tablolarda bulunan bilgilerin güvenilir olması için önemlilik ve maliyet sınırları içinde tam olması gerekir. Her bilgiye finansal tabloda yer verilmelidir. Finansal tabloya dahil edilmeyen bir bilgi, bilginin tamamının güvenilirlik ve uygunluk özelliğini kaybetmesine neden olabilir.

iv. Karşılaştırılabilirlik: Belli bir zaman içerisinde işletmenin gerek finansal durumunda gerekse faaliyetlerinde meydana gelen değişimlerin takip edilebilmesi için finansal tabloların karşılaştırılma imkanları olmalıdır. Bununla beraber, kullanıcılar işletmelerini diğer bir işletmeyle karşılaştırma yaparak kendi finansal durumları ve faaliyet sonuçlarını değerlendirebilme imkânına sahip olmalıdır.

2.1.4. Finansal Tabloların İşletmeler İçin Önemi

Sermaye piyasasının gelişmekte olduğu ülkelerde işletmelerin sürekli büyüme ve gelişme eğiliminde olması, maliyet avantajı sağlamak için büyük ölçekte üretimde bulunmaları ve artan fon ihtiyacı işletmenin finansal durumu ve faaliyet sonuçlarıyla

ilgilenen ortaklara, yöneticilere ve diğer kullanıcılara bilgi vermeyi zorunlu kılmıştır (Kayra, 2009: 3). İşletmenin yönetimi ve denetimde büyük fayda sağlayan bu bilgiler, finansal tablolar aracılığıyla kullanıcılara sunulmaktadır. Örneğin; kredi veren kurumlar kredi talebinde bulunan işletmelerin finansal durumunu ve ödeme gücünü belirlemede finansal tablolardan yararlanmaktadır.

Modern iş hayatında finansal tablolardan yaygın şekilde yararlanılmakta ve finansal tabloların analizi ve yorumu büyük önem taşımaktadır (Akgüç, 2008: 9). Finansal tabloların asıl önemi; işletme yöneticilerinin, ortaklarının ve diğer ilgili kişi ve kuruluşların gelecekteki kazançlarını, temettülerini ve serbest nakit akışlarını tahmin etmelerine yardımcı birer araç olmasıdır (Brigham ve Daves, 2007: 249).

2.2. FİNANSAL TABLO ANALİZİ

Analiz ya da tahlil, bir bütünü parçalarına ayırarak detaylı bir şekilde incelemek ve bir sonuca ulaşmaktır. Analiz, mikro ya da makro seviyede olabilir. Örneğin, bir işletmenin kârlılık analizi mikro açıdan, sermaye piyasalarının gelişme analizi ise makro açıdan yapılan analizlerdir (Çetiner, 2010: 7).

İşletmelere ait finansal tabloların analiz edilmesi, mevcut finansal durumları hakkında bir yargıya ulaşılması açısından önemli bir işlemdir. Bir bireyin sağlık durumu hakkında bilgi edinmek için hastanede tahlil yaptırması, elde ettiği sonuçların yorumlanması ve nihayetinde sağlık durumu hakkında bir yargıya ulaşılması beklenir. Benzer durum işletmeler içinde gereklidir. Bu durum beraberinde finansal analiz kavramını ortaya çıkarmaktadır (Uyar, 2012: 93).

Birçok yazar tarafından farklı şekillerde tanımlanmasına rağmen benzer ifadelerden meydana gelen finansal tablo analizi tanımlarını aşağıdaki gibi yapmak mümkündür:

Finansal tablo analizi; finansal tablolara çeşitli analiz tekniklerinin uygulanması, analiz sonuçlarının bulunması, bulunan sonuçların eleştirilmesi, yorumlanması ve değerlendirilmesi, analizi yapılan işletmenin çalışma, gelişme durumu ile kârlılık ve borç ödeme durumunun belirlenmesi, herhangi bir sorunu varsa ortaya çıkarılması ve giderilmesi için alınması gereken önlemlerin belirtilmesini içeren bir çalışmadır (Durmuş ve Arat, 2000: 115).

Finansal tablo analizi; bir işletmenin finansal durumunu, faaliyet sonuçlarını ve finansal yönden gelişmelerini değerlendirebilmek, gelişme yönlerini tespit edebilmek ve o işletmenin geleceği hakkında tahminlerde bulunabilmek için, finansal tablolardaki kalemler arasındaki ilişkilerin ve bunların zaman içerisinde göstermiş oldukları eğilimlerin incelenmesidir (Akgüç, 2008: 1).

İşletmelerin başarılı bir şekilde varlıklarını sürdürebilmeleri için iyi bir finansal planlama yapmaları gerekir. Finansal planlama ve buna bağlı finansal kontrol faaliyetlerinin ön koşulu finansal analizdir. Finansal analiz, işletmelerin finansman kararları almalarına ve bu kararları uygulamalarına önemli katkılar sağlar. Bu açıdan finansal analiz işletmeler için hayati öneme sahiptir (Ceylan, 2001: 31).

Finansal analiz; işletmelerin faaliyetlerinde etkinlik ve başarı derecesinin ölçülmesi, hedeflerine ulaşıp ulaşmadığının tespit edilmesi, faaliyetlerinin denetim ve değerlendirilmesi, gelecekle ilgili planlar hazırlanması ve üretim ve fiyat politikasıyla ilgili kararlar alınması konusunda fayda sağlamaktadır (Çetiner, 2010: 7-8).

Finansal analiz, finansman kararlarının alınmasına dayanak oluşturması açısından işletmenin mevcut ve potansiyel hissedarları, kredi kuruluşları veya derecelendirme kuruluşları tarafından kullanılan finansal bir araçtır (Quiry, Dallochio, Le Fur ve Salvi, 2005:123).

2.2.1. Finansal Tablo Analizinin Amacı

Finansal tablo analizi, işletmenin mevcut finansal durumunu ve performansını tespit etmek ve gelecekteki finansal durumu hakkında tahminlerde bulunabilmek amacı ile finansal tabloların incelenmesi işlemidir (Şamiloğlu ve Akgün, 2010: 218).

Finansal tablo analizi; bir işletmenin bir ya da geçmiş birden fazla dönemine ilişkin finansal tablolarının incelenerek varlık ve öz kaynak yapısı, likidite ve kârlılık durumunun belirlenmesi, sektördeki ve ülkedeki mevcut konumunun tespit edilmesi ve yatırım kararı verebilme yeteneğinin işletmeye kazandırılması amacı ile yapılmaktadır (Durmuş ve Arat, 2000: 116).

Temel olarak ekonomi ve muhasebe verilerinin ele alınmasını içeren finansal tablo analizinin amacı, bir işletmenin finansal durumunun gerçeğe ilişkin rakamlar temelinde bir perspektifini sunmaktır (Quiry, vd.; 2005: 124).

Finansal tablo analizi ile hem işletmenin geçmiş ve mevcut performansı izlenebilecek hem de piyasanın söz konusu dönemlerde eğilimi ölçülebilecektir. Ayrıca rekabetin arttığı ve kârlılığın azaldığı piyasalarda işletme yönetimi karşılaşılabileceği riskleri de finansal tablo analizi ile ölçme imkânı sağlayabilecektir (Karapınar ve Zaif, 2009: 128).

2.2.2. Finansal Tablo Analizinin Türleri

Finansal tablo analizi; analizi yapan kişiye, analizin kapsamına ve analizin yapılma amacına göre olmak üzere üç başlık altında toplanmaktadır. Bu başlıklar aşağıda kısaca açıklanmıştır.

2.2.2.1. Analizi Yapan Kişiye Göre Finansal Analiz

Analiz yapan kişinin işletme içinden veya dışından olup olmamasına bağlı olarak yapılan finansal analiz kendi içerisinde iki gruba ayrılmaktadır. Bunlar; iç analiz ve dış analizdir.

i. İç Analiz: İşletme içindeki kişiler tarafından yapılan analizdir. Analizi yapan kişiler; muhasebeci, yönetici ya da iç denetçi olabilir. Bu analiz türünde analiz için gerekli olan işletmeye ait mevcut tüm bilgi ve belgelere kolaylıkla ulaşabilmek mümkündür. Bu durum iç analizin avantajını oluşturur. İç analizin avantajının yanı sıra dezavantajı da bulunmaktadır. Analizi yapacak olan kişi değerlendirmede bulunurken subjektif davranabilir.

ii. Dış Analiz: İşletme dışında bulunan ve işletmeyle ilgili olan üçüncü kişiler tarafından yapılan analizdir. Analizi yapan kişiler; kredi kurumları, yatırımcılar, satıcılar ve finansal analistler vb. olabilir. Dış analiz, sadece işletmenin sunduğu finansal tablolara ve verdikleri bilgilere dayanılarak yapılmaktadır (Savcı, 2011: 27).

Dış analiz, işletmenin finansal tablo ve belgelerinden faydalanma imkânlarının iç analize göre sınırlı olmasından dolayı daha az avantaj oluşturur (Şamiloğlu ve Akgün, 2010: 227). Bu çerçevede yönetim amaçlı yapılan analizler iç analizin konusunu oluştururken, kredi ve yatırım amaçlı yapılan analizler ise dış analizin konusunu oluşturmaktadır (Karabayır, 2016: 8).

2.2.2.2. Kapsamına Göre Finansal Analiz

Kapsamına göre finansal analiz; statik analiz ve dinamik analiz olmak üzere iki şekilde yapılmaktadır.

i. Statik Analiz: Belirli bir tarihte düzenlenen finansal tablolarda bulunan kalemler arasındaki ilişkilerin belirlenmesi ve değerlendirilmesidir. Statik analiz, tek bir döneme ilişkin yapılan analiz olduğu için işletmenin mevcut finansal durumunu ve faaliyet sonuçlarını gösterir. Ayrıca bu analiz yapılacak olan geniş kapsamlı analizin önemli bir parçasını oluşturur (Çabuk ve Lazol, 2014: 152).

Statik analiz ile işletmenin cari dönemdeki kârlılığı, likiditesi, finansal yapısı hakkında bilgi elde edilir. Bu analiz türünde, finansal tablo analiz tekniklerinden oran analizi ve dikey yüzdeler yönteminden yararlanılır (Savcı, 2011: 26). Statik analizin en önemli eksikliği, elde edilen bilgilerin diğer dönemlerle karşılaştırılamamasıdır.

ii. Dinamik Analiz: İşletmenin birbirini izleyen birden fazla dönemine ait finansal tablolarındaki kalemlerin karşılaştırılarak zaman içinde göstermiş olduğu değişikliklerin incelenmesi ve tespit edilmesi olarak ifade edilir. İşletmeye ait bilgileri yan yana karşılaştırma imkânı sunduğundan bu analize “Yatay Analiz” de denilmektedir (Erdoğan, 1997: 266).

Statik analiz sonuçlarına göre elde edilen olumlu veya olumsuz gelişmeler dinamik analiz yoluyla saptanır. Böylece rakip işletmelere göre işletmenin likidite, karlılık, verimlilik ve finansman durumu hakkında bilgi elde edinilebilir (Yalkın, 1981: 49). Dinamik analiz sayesinde işletmenin finansal tabloları benzer sektörde faaliyet gösteren diğer işletmelerle karşılaştırılarak işletmenin mevcut finansal durumu ortaya konabilmektedir (Akdoğan ve Tenker, 1992: 316).

Modern anlamda finansal analizin temelini oluşturan statik ve dinamik analizin birbirlerinin yerine kullanılması mümkün değildir. Finansal analizden sağlıklı sonuç alabilmek için her iki analizin birlikte kullanılması gerekmektedir (Erdoğan, 1997:266).

2.2.2.3. Yapılma Amacına Göre Finansal Analiz

Finansal tablo analizi, farklı amaçlar için çeşitli kişi ya da kurumlar tarafından yapılabilir. Yapılma amacına göre finansal analizi üç grupta incelemek mümkündür. Bunlar; yönetim analizi, kredi analizi ve yatırım analizidir.

i. Yönetim Analizi: İşletme yöneticilerinin alacakları kararlara, izleyecekleri politikalara esas teşkil etmek üzere yapılır (Çabuk ve Lazol, 2014: 154). Bu analizin amacı, işletme faaliyetlerinin belirlenen hedefler doğrultusunda ilerleyip ilerlemediğini belirlemek, ortaya çıkan aksaklıkları tespit ederek gerekli düzeltmeleri zamanında yapabilmektir. Yönetim analizi, işletmenin bütün finansal tablo ve dokümanlarından yararlanılarak işletme yöneticileri tarafından yapılır.

Yönetim analizi, yönetim kararlarının alınması ve uygulanmasında, geleceğe yönelik planların hazırlanmasında, işletme bölümlerinin verimlilik ve kârlılık durumlarının değerlendirilmesinde, işletmenin borç ödeme gücünün yeterliliği ile nakit ve kazanç durumunun belirlenmesi açısından büyük önem taşımaktadır (Güvemli, 1981: 10). Ayrıca bu analiz ile işletmenin, aynı iş kolunda faaliyet gösteren diğer işletmelerle karşılaştırılarak işletmenin performansı ve sektör içindeki konumu hakkında bilgi verilebilir.

ii. Kredi Analizi: İşletmenin borç ödeme gücü ile finansman durumunu tespit etmek amacıyla yapılan analizdir. Kredi analizi, kredi kurumları ile işletme yöneticileri tarafından yapılır. Bu analiz ile işletmenin borçlarını faizleriyle birlikte zamanında ödeyip ödeyemeyeceği ile ilgili bilgiler elde edilebilir (Akdoğan ve Tenker, 1992: 315).

Kredi analizi, işletmeye kredi tahsis edecek ya da yatırımda bulunacak üçüncü kişiler açısından ve işletmenin borç ödeme durumu ile finanslama seçeneklerini değerlendirme açısından önemli bir analiz çeşididir (Karapınar ve Zaif, 2009: 127).

Kredi analizi yapılırken işletmenin temel finansal tablolarından yararlanılmaktadır. Bilançolardan işletmenin varlık ve kaynak yapısı ile bunların dağılımı hakkında bilgi elde edilebilir. Ayrıca gelir tablosundaki veriler analiz edilerek işletmenin karlılık durumu tespit edilebilir.

iii. Yatırım Analizi: İşletme ortakları, potansiyel ortaklar ile işletmeye uzun vadeli fon sağlayanlar ya da sağlamayı düşünenler tarafından yapılan bir analiz çeşididir (Akgüç, 2008: 18).

İşletme ortakları ile potansiyel ortaklar işletmenin kârlılığı, devamlılığı, yatırımın güvencesi, işletmenin kazanma gücü, dağıtılacak kâr payı ve hisse senetlerinin fiyatlarında meydana gelen değişme ile ilgilenirler (Erdoğan, 1997: 268). İşletmeyle ilgili kişi veya gruplar bu konulardaki tüm bilgi ihtiyaçlarını yatırım analizi

yaparak karşılayabilirler. Yatırım analizi, ilgili kişi veya grupların yapacakları yatırımlar için sağlıklı ve doğru kararlar alabilmeleri konusunda yol gösterici niteliktedir.

2.2.3. Finansal Tablo Analizinin Başarı Koşulları

Yapılacak bir finansal tablo analizinde başarılı olabilmek için aşağıda belirtilen ön koşulların sağlanması gerekmektedir. Bunlar;

- Finansal tabloların sağlıklı bir şekilde hazırlanması ve analizde kullanılacak veri ve bilgilerin doğru olması,
- Analizi yapacak kişi ya da kurumun muhasebe kuram ve uygulamasını iyi bilmesi,
- İşletme faaliyeti ile ilgili yasa ve düzenlemelerin iyi bilinmesi,
- Analize tabi tutulan işletmenin özellikleri ile faaliyette bulunduğu iş kolunun iyi kavranması,
- İşletmenin analize tabi tutulduğu dönemdeki ekonomik ve çevre koşulları ile ve eğilimlerin tespit edilmesi,
- Analizi yapacak kişi ya da kurumun incelenen işletmenin uyguladığı politikalar hakkında bilgi sahibi olması, uygulanan muhasebe usullerini bilmesi,
- Analistin, iyi bir akıl yürütme, yaratma ve öngörü yeteneğine sahip olması ve
- Analizi yapan kişi ya da kurumun, işletmenin birkaç oran ya da yüzdesini baz alarak işletmenin durumu hakkında kesin sonuçlara veya yargılara varmaktan kaçınması olarak sıralanabilir.

Analizde önemli olan hesaplanan yüzde, oran veya eğilimlerden faydalanarak onların gösterdikleri ipuçlarını kullanarak gelişmelerin nedenlerinin araştırılması ve değerlendirilmesinin yapılmasıdır (Akgüç, 2008: 20).

2.2.4. Finansal Tablo Analizinin Tarihsel Gelişimi

Finansal tablo analizi, ilk kez 19. yüzyıl sonlarında Amerika Birleşik Devletleri'nde bankerler tarafından yapılmaya başlanmıştır (Güvemli, 1981: 6). Finansal tablolar analizinin 1895 yılından sonra yaygınlaşmaya başlamasının sebebi, New York Eyaleti Bankalar Birliği tarafından, kredi talep edenlerden bilançolarının istenmesi şartını zorunlu kılan bir kararın yayımlanmasıdır. Bu karar, bankacılık

sektöründe faaliyet gösteren birçok kişi tarafından benimsenmiş ve desteklenmiştir (Durmuş ve Arat, 2000: 116).

Ticari kredi talebinde bulunan işletmelerin bankalara verdikleri bilançoların analiz edilmesinin gerekliliğini ilk savunan bankacı, Fourth National Bank of New York'un Başkan yardımcısı James G. Cannon'dur (Sarıkamış, 2005: 8). Cannon, kredi talep eden işletmelerin bilançolarının incelenerek borç ödeme güçlerinin tespit edilmesini ve durumlarına göre kredi verilmesini belirtmiştir. (Durmuş ve Arat, 2000: 116). 1900'lü yılların başında bilançoların karşılaştırmalı olarak gösterilmesi fikrini savunan Cannon, bir analiz tekniği geliştirmekten çok birbirini takip eden dönemlere ait bilançolarda meydana gelen değişimlerin daha dikkatli bir şekilde izlenmesine olanak sağlamıştır (Akgüç, 2008: 15).

1908 yılından itibaren bilançoların analizinde oranlar kullanılmaya başlanmıştır. Aynı yıl William M. Rosendale, kredi verilirken, işletmenin hazır değerlerine önem verilmesi gerektiği üzerinde durmuş ve kredi açısından bu oranın yeterli olabilmesi için hazır değerlerin kısa vadeli borçlara oranının 1 ile 2,5 aralığında olması gerektiğini ileri sürmüştür. 1911 yılında Lawrence Chamberlain ilk kez bilançoların yüzde yöntemi ile analizi tekniğini kullanmıştır. Alexander Wall, 1919 yılında yayınladığı bir makalede ilk defa oran analizinin geniş bir sunumunu yapmıştır. 1925 yılında Stephan Gilman, oran analizini eleştirerek, oranların yetersizliğini belirterek, finansal tabloların, eğilim yüzdeleri diğer bir ifade ile trend yöntemi diyebileceğimiz bir teknikle analiz edilmesi gerektiğini ileri sürmüştür (Akgüç, 2008: 15-16).

Dünya'da 1890'lı yıllardan itibaren kullanılmaya başlayan finansal analizin, Türkiye'de ilk kez II. Dünya Savaşı öncesinde, Yüksek Denetleme Kurulunun İktisadi Devlet Teşekküllerini (İDT) denetim çalışmalarıyla başladığı ve o dönemde hazırlanan raporların konuyla ilgili ilk verileri oluşturduğu anlaşılmaktadır. Ardından 1960 yılında yayınlanan İktisadi Murakabe Rehberi, 1963 yılında Bankalar Birliği tarafından yayınlanan 20 sayılı bildiri, finansal analizin yaygınlaşmasına etkiye bulunmuştur. İDT'de başlayan bu çalışmalar, özel sektöre oldukça geç yansımıştır. Türkiye'de işletmelerin büyük çoğunluğunun KOBİ olması, hesap işleri düzeninin ve finansal piyasaların yetersizliği, muhasebenin sadece vergi matrahının hesaplanması için yeterli görülmesi, zorunlu tekdüzen hesap planının kabulünde gecikme yaşanması ve kayıt dışı

ekonominin yüksek oluşu vb. nedenlerle özel sektörün finansal analize verdiği önemi geciktirmiştir (Tutar, 2007: 15).

Finansal tabloların hazırlanması gerektiği ile ilgili düzenlemelerin tarihi oldukça eskiye dayandığı halde, finansal tablo analizinin yaklaşık 130 yıllık bir geçmişi bulunmaktadır. Finansal tablo analiz teknikleri ise 20. yüzyıldan itibaren geliştirilmeye başlanmış ve uygulanmıştır.

2.3. FİNANSAL TABLO ANALİZ TEKNİKLERİ

İşletmelerin finansal durumlarını ve faaliyet sonuçlarını öğrenmek ve gelecekteki durumları hakkında tahminlerde bulunabilmek amacıyla finansal analize başvurulur. Finansal tablolardaki kalemlerin incelenmesi ve yorumlanabilmesi için finansal tablo analiz tekniklerinden yararlanılır.

Analiz tekniklerinin, finansal tablolarda bulunan tutarlar arasındaki ilişki ve eğilimlerini ortaya çıkaracak ve karşılaştırmalara olanak sağlayacak özellikte olmaları gerekmektedir. Bu çerçevede analiz tekniklerini aşağıdaki gibi sınıflandırmak mümkündür (Güvemli, 1981: 75):

- Karşılaştırmalı finansal tablolar analizi (Yatay Analiz),
- Yüzde yöntemi ile analiz (Dikey Analiz),
- Eğilim yüzdeleri yöntemi ile analiz (Trend Analizi)
- Oranlar yöntemi ile analizdir (Oran Analizi).

2.3.1. Karşılaştırmalı Finansal Tablolar Analizi (Yatay Analiz)

Bir işletmenin birbirini takip eden en az iki veya daha fazla faaliyet dönemine ilişkin finansal tablolarındaki kalemlerin zaman içinde gösterdiği değişiklikler ile gelişmelerin incelenmesi ve tespit edilmesine karşılaştırmalı finansal tablolar analizi denilmektedir (Çabuk ve Lazol, 2014: 159). Muhasebenin süreklilik kavramı gereği işletmenin dönemler itibarıyla gösterdiği gelişmelerin incelenmesi sadece işletmenin kendi faaliyetleriyle ilgili olduğundan diğer işletmelerle herhangi bir karşılaştırma söz konusu olamamaktadır. Dolayısıyla karşılaştırmalı finansal tablolar analizi yatay analiz olarak da adlandırılmaktadır (Altuğ, 2010: 41). Bu analiz, birden fazla döneme ait finansal tabloların karşılaştırılmasını ve değerlemesini öngördüğünden dinamik bir analiz türüdür.

Karşılaştırmalı finansal tablolar analizi tekniğinin diğer tekniklere göre en büyük avantajı, finansal tabloları incelenen işletmenin ne yönde gelişme gösterdiği hakkında bilgi sağlamasıdır (Şamiloğlu ve Akgün, 2010: 229). Bu teknik; işletmenin geçmişteki durumu hakkında bilgi sahibi olunarak, mevcut durum ile geçmişteki durum arasında mukayese yaparak gelecekte işletmenin nasıl bir gelişme göstereceği konusunda tahminler yapılmasını kolaylaştırmaktadır (Bektöre, Çömlekçi ve Sözbilir, 2010: 61).

Karşılaştırmalı finansal tablolar analizi iki ya da daha fazla döneme ait tablolar halinde düzenlenir. İki farklı döneme ilişkin finansal tablonun analizinde, cari dönem verileri ile geçmiş dönem verileri karşılaştırılır, artış ya da azalışlar tespit edilir ve değişimler hem tutar hem de yüzdesel olarak ifade edilir. Eğer finansal tablolar ikiden fazla dönemi içerecek biçimde düzenlenmişse ya en önceki dönem temel yıl olarak alınır ve tüm karşılaştırmalar bu yıla göre yapılır. Ya da her yıl kendisinden önce gelen yıllarla karşılaştırılarak analiz edilir (Akdoğan ve Tenker, 1992: 318).

Bilanço ve gelir tablolarına karşılaştırmalı finansal tablolar analiz tekniği uygulanırken mutlak ve yüzde sütunlarına aşağıdaki formüle göre bulunacak artış ya da azalış yüzdesi işaretiyle birlikte yazılır (Bektöre, Çömlekçi ve Sözbilir, 2010: 60):

$$\text{Mutlak Fark} = 2. \text{ Yılın Değeri} - 1. \text{ Yılın Değeri}$$

$$\frac{\text{Mutlak Fark} \times 100}{\text{İki Yıldan İlk Yılın Tutarı}} = (+ \text{ veya } -) \%$$

Bilançolarda karşılaştırmalı finansal tablolar analiz tekniğinin nasıl yapılacağına ilişkin örnek Tablo 2.1’de gösterilmiştir.

Tablo 2.1. : Karşılaştırmalı Finansal Tablolar Analizi Bilanço Örneği

Bilanço Kalemleri	Y1	Y2	Mutlak Artış (+)	Mutlak Azalış (-)	Yüzde Artış/Azalış (%)
Dönen Varlıklar	29.000	35.800	+ 6.800		+ 23.45
Duran Varlıklar	45.000	51.000	+ 6.000		+ 13.33
AKTİF TOPLAM	74.000	86.800	+ 12.800		+ 17.30
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	12.000	10.300		- 1.700	- 14.17
Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar	16.100	15.200		- 900	- 5.60
Öz Kaynaklar	45.900	61.300	+ 15.400		+ 33.55
PASİF TOPLAM	74.000	86.800	+ 12.800		+ 17.30

Temel (Baz) Alınan Yıl: Y1

Gelir tabloları da, bilançolarda olduğu gibi karşılaştırmalı olarak düzenlenip analiz edilebilir. Gelir tablolarında karşılaştırmalı finansal tablolar analiz tekniğinin nasıl yapılacağına ilişkin örnek Tablo 2.2’de gösterilmiştir.

Tablo 2.2. : Karşılaştırmalı Finansal Tablolar Analizi Gelir Tablosu Örneği

Gelir Tablosu Kalemleri	Y1	Y2	Mutlak Artış/Azalış Tutarı	Mutlak Artış/Azalış Yüzdesi(%)
Brüt Satışlar	65.000	80.000	+ 15.000	+ 23.08
Satış İndirimleri(-)	4.500	5.000	+ 500	+ 11.11
Net Satışlar	60.500	75.000	+ 14.500	+ 23.97
Satışların Maliyeti (-)	36.000	38.000	+ 2.000	+ 5.56
Brüt Satış Kârı	24.500	37.000	+ 12.500	+ 51.02
Faaliyet Giderleri (-)	2.350	3.100	+ 750	+ 31.91
Faaliyet Kârı	22.150	33.900	+ 11.750	+ 53.05
Diğer Faaliyetlerden Olağan Gelir ve Kârlar	1.240	1.800	+ 560	+ 45.16
Diğer Faaliyetlerden Olağan Gider ve Zararlar (-)	600	1.380	+ 780	+ 130.00
Finansman Giderleri (-)	850	860	+ 10	+ 1.18

Olağan Kâr	21.940	33.460	+ 11.520	+ 52.51
Olağan Dışı Gelir ve Kârlar	6.000	8.500	+ 2.500	+ 41.67
Olağan Dışı Gider ve Zararlar (-)	8.000	10.000	+ 2.000	+ 25.00
Dönem Kârı	19.940	31.960	+ 12.020	+ 60.28
Dönem Kârı Vergi ve Diğer Yasal Yükümlülük Karşılığı (-)	8.400	12.200	+ 3.800	+ 45.24
Dönem Net Kârı	11.540	19.760	+ 8.220	+ 71.23

Temel (Baz) Alınan Yıl: Y1

Karşılaştırmalı finansal tablolar analizinde, karşılaştırılan finansal tabloların faaliyet dönemleri eşdeğer olup, bu tablolardaki bilgiler aynı muhasebe kavram ve ilkelerine göre düzenlenmelidir (Çetiner, 2010: 115).

Karşılaştırmalı finansal tablolar analizi tekniğinde, bilanço ve gelir tablosu kalemlerindeki değişimlerin tutar ve yüzdesel olarak dikkate alınması gerekmektedir. Çünkü sadece tutar ya da yüzdesel değişime bakılması yanlış yorumlamalara neden olabilir. Bu analiz tekniğinde analist, bilanço ve gelir tablosu kalemlerindeki değişiklikleri belirlemekle birlikte bu değişikliklerin nedenlerini de açıklayabilmelidir.

2.3.2. Yüzde Yöntemi ile Analiz (Dikey Analiz)

Finansal tablolardaki kalemlerin genel toplam veya grup toplam içindeki oransal büyüklüğünü irdeleyen analiz tekniğine dikey analiz denir (Çabuk ve Lazol, 2014: 185). Yüzde yöntemi ile analiz olarak da adlandırılan bu analiz tekniğinin amacı, işletmenin bir dönemine ilişkin finansal durumunu ve faaliyet sonuçlarını incelemektir (Altuğ, 2010: 45).

Dikey analiz tekniğinde, işletmenin bir dönemine ait finansal tabloları analiz edildiği için statik bir analiz söz konusudur. Ancak dikey analizi yapılmış birden fazla dönemin finansal tabloları da karşılaştırılıp yorumlanabildiği için dinamik analiz niteliği de taşıyabilir (Akdoğan ve Tenker, 1992: 336).

Dikey analiz tekniğinde, bilanço toplamı 100 kabul edilerek her bir bilanço kaleminin toplam içerisindeki payı yüzdesel olarak hesaplanır. Eğer bilanço kalemlerinin kendi grupları içerisindeki oranları hesaplanmak istenirse, bilanço kaleminin içinde bulunduğu bilanço grup toplamı 100 kabul edilir ve gruptaki bilanço kalemleri bilanço grup toplamına oranlanarak yüzdesi hesaplanır (Karasioğlu ve Eren,

2011: 154). Bilançoda bulunan kalemlerin yüzde değeri aşağıda gösterilen formüllerle hesaplanmaktadır (Altuğ, 2010: 45).

$$\text{Bilanço Toplamına Göre Yüzde} = \frac{\text{Bilanço Kaleminin Mutlak Değeri} \times 100}{\text{Aktif / Pasif Toplam}}$$

$$\text{Grup Toplamına Göre Yüzde} = \frac{\text{Grup İçindeki Kalemin Mutlak Değeri} \times 100}{\text{Grup Toplamı}}$$

Bilançolarda dikey analiz tekniğinin nasıl yapılacağına ilişkin örnek Tablo 2.3'te gösterilmiştir.

Tablo 2.3. : Dikey Analiz Bilanço Örneği

Bilanço Kalemleri	Y1	Grup Toplamına Göre (%)	Genel Toplamına Göre (%)
DÖNEN VARLIKLAR			
Hazır Değerler	50.000	90.9	40.0
Ticari Alacaklar	5.000	9.1	4.0
Dönen Varlıklar Toplamı	55.000	100	44.0
DURAN VARLIKLAR			
Ticari Alacaklar	25.000	35.7	20.0
Maddi Duran Varlıklar	45.000	64.3	36.0
Duran Varlıklar Toplamı	70.000	100	56.0
AKTİF TOPLAM	125.000		100
KISA VADELİ YABANCI KAYNAK			
Mali Borçlar	10.000	66.7	8.0
Ticari Borçlar	5.000	33.3	4.0
KVYK Toplamı	15.000	100	12.0
UZUN VADELİ YABANCI KAYNAK			
Mali Borçlar	9.000	60.0	7.2
Diğer Borçlar	6.000	40.0	4.8
UVYK Toplamı	15.000	100	12.0
ÖZ KAYNAKLAR			
Sermaye	70.000	73.7	56.0
Dönem Net Kârı	25.000	26.3	20.0
Öz Kaynak Toplamı	95.000	100	76.0
PASİF TOPLAM	125.000		100

Gelir tablosu kalemlerinin de yüzde yöntemi ile analizi mümkündür. Gelir tablosunda net satışlar 100 kabul edilerek, tablodaki kalemlerin net satışlara oranı hesaplanmaktadır (Şamiloğlu ve Akgün, 2010: 236).

Gelir tablosundaki kalemlerin yüzde değeri aşağıdaki formül ile hesaplanmaktadır:

$$\text{Gelir tablosu dikey yüzdelerinin hesaplanması} = \frac{\text{Gelir tablosu kalemi} \times 100}{\text{Net satışlar}}$$

Gelir tablosunda dikey analiz tekniğinin nasıl yapılacağına ilişkin örnek Tablo 2.4'te gösterilmiştir.

Tablo 2.4. : Dikey Analiz Gelir Tablosu Örneği

Gelir Tablosu Kalemleri	Y1	Dikey Yüzdeler (%)
A. Brüt Satışlar	310.000	103
B. Satış İndirimleri (-)	10.000	3
C. Net Satışlar	300.000	100
D. Satışların Maliyeti (-)	120.000	40
BRÜT SATIŞ KÂRI	180.000	60
E. Faaliyet Giderleri (-)	42.000	14
FAALİYET KÂRI	138.000	46
F. Diğer Faaliyetlerden Olağan Gelir ve Kârlar	60.000	20
G. Diğer Faaliyetlerden Olağan Gider ve Zararlar (-)	7.000	2
H. Finansman Giderleri	13.000	4
OLAĞAN KÂR	177.000	59
I. Olağandışı Gelir ve Kârlar	6.000	2
J. Olağandışı Gider ve Zararlar(-)	3.000	1
DÖNEM KÂRI	180.000	60
K. Ödenecek Vergi ve Diğer Yasal Yükümlülükler	38.000	13
DÖNEM NET KÂRI	142.000	47

Dikey analiz tekniği, uygulanan finansal tablolardaki tüm kalemlerin grup ve genel toplam içindeki ağırlığının uygunluğu incelenerek yapılmaktadır. Eldeki mevcut

veriler değerlendirilirken, söz konusu işletmenin geçmiş dönemdeki verileri ile sektördeki diğer işletmelerin verileri göz önünde bulundurulur.

Dikey analiz tekniği ile işletmeler arası karşılaştırmalar yapmak, işletmenin sektördeki yerini belirlemek ya da işletmenin finansal yapısında meydana gelen değişiklikleri izleyebilmek mümkündür (Çabuk ve Lazol, 2014: 185).

2.3.3. Eğilim Yüzdeleri Yöntemi ile Analiz (Trend Analizi)

Eğilim yüzdeleri analizi, bir işletmenin temel finansal tablolarında yer alan kalemlerin zaman içerisinde göstermiş oldukları eğilimleri belirleyen ve inceleyen bir yöntemdir (Sevim, 2005: 154). İşletmenin faaliyetleri yıllar itibarıyla görüldüğü için bu tekniğe yatay yüzde analizi ya da trend analizi de denilmektedir (Çabuk ve Lazol, 2014: 168). Bu yöntem, işletmenin kendi verilerini yıllar itibarıyla karşılaştırarak dinamik bir analiz yapmasına olanak tanır.

Eğilim yüzdeleri analizi birbirini takip eden 8-10 yıllık temel finansal tablolara ya da aralarındaki ilişkinin incelenmek istendiği finansal tablo kalemlerine uygulanır (Altuğ, 2010:49). Bu analiz tekniğinde incelenecek dönemin uzun tutulması analizden beklenen faydanın sağlanması açısından önemlidir.

Eğilim yüzdeleri analizinin hesaplanmasında öncelikle temel (baz) yıl seçilmelidir. Temel (baz) yılın normal bir yıl olması olağanüstü etmenlerin etkisinden arındırılmış olması gerekir. Analizden doğru ve sağlıklı sonuçlar alabilmek için öncelikle, seçilen temel yılın doğru olması önem taşımaktadır.

Eğilim yüzdeleri analizinin uygulanmasında iki yaklaşım söz konusudur. Birinci yaklaşımda öncelikle işletmenin faaliyetlerini yansıtacak normal bir yıl, temel (baz) yıl olarak seçilir ve bu yılın tüm kalemleri 100 kabul edilerek, diğer yıllardaki kalemlerin artış ve azalışları temel yıla göre hesaplanır. Diğer yaklaşımda ise bir önceki yılın tüm kalemleri 100 kabul edilir ve her yıl finansal tablo kalemlerindeki artış ve azalışlar bir önceki yıla göre hesaplanır (Altuğ, 2010: 49). Yapılan hesaplamalar neticesinde bulunan sonuç 100'ün üstünde ise ilgili kalemin baz alınan kaleme göre daha yüksek olduğunu, 100'ün altında ise baz alınan kaleme göre düşük olduğunu gösterir.

Eğilim yüzdeleri yöntemiyle analiz yapılırken hesaplamalarda kullanılacak olan formül aşağıda gösterildiği gibidir (Haftacı, 2013: 25):

$$\text{Eğilim Yüzdesi} = \frac{\text{Eğilim Yüzdesi Hesaplanacak Yılın Mutlak Rakamı} \times 100}{\text{Baz Alınan Yıl / Bir Önceki Yılın Mutlak Rakamı}}$$

Bilançoda trend analizi tekniğinin nasıl uygulandığını göstermek için aşağıda Y1, Y2, Y3 ve Y4 dönemlerine ait karşılaştırmalı bilanço örneği Tablo 2.5'te verilmiştir. Örnekte bilanço, hesap sınıfları ile verilmiş olup baz alınan yıl Y1 olarak belirlenmiştir.

Tablo 2.5. : Eğilim Yüzdeleri Bilanço Örneği

Bilanço Kalemleri	Y1	Y2	Y3	Y4	Temel Yıl (Y1)	Trend Yüzdesi (Y1-Y2)	Trend Yüzdesi (Y1-Y3)	Trend Yüzdesi (Y1-Y4)
Dönen Varlıklar	30.000	36.000	55.000	65.000	100	120	183	217
Duran Varlıklar	70.000	62.000	86.000	88.000	100	89	123	126
AKTİF TOPLAM	100.000	98.000	141.000	153.000	100	98	141	153
K.V.Y.K	35.000	38.000	68.000	69.000	100	109	194	197
U.V.Y.K.	20.000	14.000	10.000	9.000	100	70	50	45
Öz Kaynaklar	45.000	46.000	63.000	75.000	100	102	140	167
PASİF TOPLAM	100.000	98.000	141.000	153.000	100	98	141	153

Temel (Baz) Alınan Yıl: Y1

$$\text{Örneğin; Dönen Varlıkların Eğilim Yüzdesi (Y1-Y2)} = \frac{36.000 \times 100}{30.000} = 120$$

Gelir tablosunda trend analizi tekniğinin nasıl uygulandığını göstermek için aşağıda Y1, Y2 ve Y3 dönemlerine ait karşılaştırmalı gelir tablosu örneği Tablo 2.6'da verilmiştir (Çabuk ve Lazol, 2014:182-183).

Tablo 2.6. : Eğilim Yüzdeleri Gelir Tablosu Örneği

Gelir Tablosu Kalemleri	Y1	Y2	Y3	Temel Yıl (Y1)	Trend Yüzdesi (Y1-Y2)	Trend Yüzdesi (Y1-Y3)
A. Brüt Satışlar	312.000	430.000	810.000	100	138	260
B. Satış İndirimleri(-)	8.000	16.000	21.000	100	200	263
C. Net Satışlar	304.000	414.000	789.000	100	136	260
D. Satışların Maliyeti(-)	131.000	192.000	380.000	100	147	290
BRÜT SATIŞ KÂRI	173.000	222.000	409.000	100	128	236
E. Faaliyet Giderleri(-)	42.000	70.000	234.000	100	167	557
FAALİYET KÂRI	131.000	152.000	175.000	100	116	134
F. Diğer Faaliyetlerden Gelir ve Kârlar	66.000	98.000	102.000	100	148	155
G. Diğer Faaliyetlerden Gider ve Zararlar(-)	8.000	5.000	10.000	100	63	125
H. Finansman Giderleri	14.000	12.000	39.000	100	86	279
OLAĞAN KÂR	175.000	233.000	228.000	100	133	130
I. Olağandışı Gelir ve Kârlar	4.000	1.000	9.000	100	25	225
J. Olağandışı Giderler ve Zararlar(-)	2.000	6.000	25.000	100	300	1250
DÖNEM KÂRI	177.000	228.000	212.000	100	129	120
K. Ödenecek Vergi ve Diğer Yasal Yükümlülükler	39.000	55.000	67.000	100	141	172
DÖNEM NET KÂRI	138.000	173.000	145.000	100	125	105

$$\text{Örneğin; Brüt Satışların Eğilim Yüzdesi (Y1-Y2)} = \frac{430.000 \times 100}{312.000} = 138$$

Hesaplama sonucunda trend yüzdeleri yorumlanırken fiyatlar genel seviyesindeki değişimlerinde dikkate alınması gerekmektedir (Çabuk ve Lazol, 2014: 169). Ayrıca yorumlamada yüzdesel değişimlere bakmakla birlikte mutlak rakamlardaki değişimleri de göz önünde bulundurmak analizin daha anlamlı olmasını sağlar.

2.3.4. Oran Yöntemi ile Analiz (Oran Analizi)

Oran (ratio), finansal tablolarda bulunan iki kalem arasındaki ilişkinin basit aritmetik ifadesidir (Akgüç, 2008: 405). Oranlar, 1800'lü yıllardan itibaren finansal tabloların değerlendirilip yorumlanmasında önemli bir araç olarak kullanılmaktadır. Oran analizi, finansal tablo analizinde en çok kullanılan yöntemler arasındadır (Akdoğan ve Tenker, 1992: 361).

Oran analizi, finansal tablo kalemlerinin aralarındaki ilişkilerin matematiksel olarak ortaya konulması ve bu oranların karşılaştırılarak incelenmesi ve değerlendirilmesi olarak tanımlanmaktadır (Karasioğlu ve Eren, 2011: 163). Bu analiz tekniğinde, finansal tablo kalemleri arasındaki ilişki, bir oran ya da bir yüzde şeklinde belirlenir. Bulunan bu oran ya da yüzdelere finansal analiste işletmenin finansal durumu ile ilgili önemli bilgiler vermektedir (Çetiner, 2010: 150).

Oran analizinde önemli olan birbiriyle ilişki kurulabilecek finansal tablo kalemleriyle ilgili oranları hesaplamaktır. Bu analiz tekniğinde amaç; sadece oran hesaplamak değil, aynı zamanda hesaplanan oranları yorumlamak ve değerlendirmektir. Hesaplanan oranların bir değer ifade etmesi için, bu oranların belirlenen standart veya ölçülerle birlikte iyi bir şekilde yorumlanması ve değerlendirilmesi gerekmektedir.

Gerek finansal analistler gerekse işletme yöneticileri açısından önemli olan, işletmenin borç ödeme gücü, finansal yapısı, kârlılık durumu, sermayenin ve iktisadi varlıkların verimlilik durumu, büyüme hızı ile nakit yaratma gücü ile ilgili hususlarda bilgi verecek oranlar hesaplanır (Akgüç, 2008: 372). Oranlar, işletme ile ilgilenen ve işletme dışında bulunan tüm çıkar gruplarına da işletmenin mevcut durumu, kârlılığı ile yönetimin başarısı gibi konularda önemli bilgiler sağlamaktadır.

İşletmenin içinde ya da dışında bulunan farklı grupların çeşitli amaç ve beklentilerini karşılayan oranlar beş ana grupta toplanmaktadır. Bu oranlar (Aydın, 2014: 88);

- Likidite oranları,
- Finansal yapı (Finansal kaldıraç) oranları,
- Faaliyet (Varlık kullanım) oranları,

- Kârlılık oranları ile
- Piyasa (Borsa) performans oranlarıdır.

2.3.4.1. Likidite Oranları

Likidite kavramı, varlıkların paraya çevrilebilme yeteneği olarak tanımlanır. Bilançonun dönen varlık kalemleri, para veya bir yıl içinde paraya dönüştürülmesi mümkün olan değerlerdir. İşletmenin kısa vadeli borçlarını ödemede kullanılacak fonlar ise dönen varlıklardan sağlanmaktadır. Dolayısıyla işletmenin borç ödeme gücünün tespit edilebilmesi için dönen varlıklar ile kısa vadeli yabancı kaynaklar arasındaki ilişkinin incelenmesi önemlidir.

Likidite oranları, bir işletmenin kısa vadeli borçlarını zamanında ödeme gücünü gösterir (Çetiner, 2010: 151). Likidite oranları, işletmelerin kısa vadeli yükümlülüklerini karşılama kapasitesini ölçmektedir (Robinson, Henry, Greuning ve Broihahn, 2009: 277).

Dönen varlıklar ile kısa vadeli yabancı kaynaklar arasındaki oransal ilişkiyi gösteren üç temel oran bulunmaktadır. Bunlar (Çabuk ve Lazol, 2014: 203):

- Cari oran,
- Asit-Test oranı (Likidite oranı),
- Nakit oranıdır.

2.3.4.1.1. Cari Oran

Cari oran, dönen varlıklar ile kısa vadeli yabancı kaynaklar arasındaki ilişkiyi gösteren orandır (Akdoğan ve Tenker, 1992: 365). Bu oran, dönen varlıkların kısa vadeli yabancı kaynaklara bölünmesi ile hesaplanmaktadır (Brigham ve Houston, 2009: 87).

$$\text{Cari Oran} = \frac{\text{Dönen Varlıklar}}{\text{Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar}}$$

Özellikle işletmeye kısa vadeli kredi verenler için önemli olduğundan bu orana bazı kaynaklarda banker oranı da denilmektedir (Akgüç, 2008: 408). Bu oran, işletmenin her 1 TL'lik kısa vadeli borcuna karşılık ne kadar dönen varlığı olduğunu

göstermektedir. Bir işletmenin cari oranının yüksek olması borç verenler açısından istenen bir durum olmasına karşılık işletme açısından istenmeyen bir durumdur. Çünkü, yüksek oran işletmede kullanılmayan fonların olduğunu gösterir. Fakat her zaman cari oranın yüksek olması bir işletmenin her zaman borç ödeme gücünün yeterli olduğunu, söz konusu oranın istenenden düşük olması da, işletmenin finansal sıkıntı yaşadığı ve borçlarını ödemekte zorlanacağı anlamına gelmeyebilir. Dolayısıyla borç ödeme yeterliliğinin tespiti için cari oranla birlikte işletme, dönen varlıklarının yapısı ve gerçek değerini, işletmenin satın alma ve satış koşullarını, faaliyet alanları ile kısa vadeli yabancı kaynaklarının vadelerinin dağılımını göz önünde bulundurarak değerlendirme yapması gerekmektedir (Akdoğan ve Tenker, 1992: 366; Çabuk ve Lazol, 2014: 204).

Genel bir kural olarak, cari oranın 2 olması yeterlidir. İşletmenin içinde bulunduğu sektör, genel ekonomik şartlar, mevsimlik hareketlenmeler ve ülkenin gelişmişliği gibi etkenler de bu oranın yeterliliğinin analizinde önemli faktörlerdir. Dolayısıyla bu etkenlere bağlı olan cari oranın bazen 2'nin üzerinde olması yetersiz olarak görülebilirken, bazen de cari oranın 1,5 olması yeterli olarak görülebilmektedir (Karasioğlu ve Eren, 2011: 164).

2.3.4.1.2. Asit-Test (Likidite) Oranı

Likidite oranı olarak da adlandırılan asit- test oranı, bir işletmenin kısa vadeli borç ödeme gücünün ölçülmesinde kullanılan bir orandır (Karasioğlu ve Eren, 2011: 165). Asit-Test oranı, bir işletmenin stoklarının satışına güvenmeden kısa vadeli yükümlülüklerini ödeme kabiliyetini ölçen bir oran olmasından dolayı önemlidir. Bu oran, aşağıda gösterildiği gibi hesaplanmaktadır (Brigham ve Houston, 2009: 88).

$$\text{Asit-Test Oranı} = \frac{\text{Dönen Varlıklar} - \text{Stoklar}}{\text{Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar}}$$

Asit-Test oranının 1 olması yeterli olarak kabul edilmektedir (Çetiner,2010: 152). Bu oranın cari orandan üstünlüğü, stoklar kaleminin dönen varlıklara dahil edilmemesidir.

2.3.4.1.3. Nakit Oranı

Nakit oranı, bir işletmenin elindeki hazır değerler ile kısa vadeli borçlarını ne ölçüde karşılayabildiğini gösteren bir orandır. Bu oran, diğer likidite oranlara kıyasla

daha hassas bir orandır (Akdoğan ve Tenker, 1992: 368-369). Nakit oran diğer adıyla hazır değerler oranı, aşağıda gösterildiği gibi hesaplanmaktadır (Çabuk ve Lazol, 2014: 206).

$$\text{Nakit Oranı} = \frac{\text{Hazır Değerler + Menkul Kıymetler}}{\text{Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar}}$$

Nakit oranının 1 olması işletmenin kısa vadeli borçlarının tamamını hazır değerlerle karşılayabildiğini gösterir. Fakat oranın yüksek olması işletmeler için gerekli olmamakla birlikte alternatif maliyeti de yüksek olabilir. Nakit oranının her sektöre göre farklı olmakla birlikte genellikle 0,20 olması kabul edilmektedir. Gelişmiş ülkelerde 0,20'nin altına düşmemesi genel bir kural olarak görülmektedir. Ancak Türkiye'de bu oran, sanayi işletmelerinde kısa vadeli yabancı kaynakların yüksek olması nedeniyle genellikle 0,20'nin altında bulunmaktadır (Akgüç, 2008: 415).

2.3.4.2. Finansal Yapı (Finansal Kaldıraç) Oranları

Bir işletmenin finansal ihtiyacı bilançonun pasif tarafında yer alan yabancı kaynaklar ve öz kaynaklardan sağlanmaktadır. Kaldıraç oranları olarak da bilinen finansal yapı oranları, işletmenin öz kaynakları ile yabancı kaynakları arasındaki ilişkiyi ortaya koyan oranlardır (Karasioğlu ve Eren, 2011: 166).

Finansal yapı oranları, bir işletmenin öz kaynakları ile yabancı kaynakları arasındaki dengeyi, varlıkların ne ölçüde yabancı kaynaklarla ya da öz kaynaklarla finanse edildiğini gösteren oranlardır.

İşletmenin öz kaynakları ile yabancı kaynakları arasındaki denge, özellikle kredi veren kurumlar için çok önemlidir. Çünkü işletme varlıklarının çoğunluğunun borçlarla finanse edilmesi durumunda verilen kredinin dönmeme riski artmaktadır. Böyle bir riskle karşılaşmak istemeyen kredi kurumları, kredi verecekleri işletmenin öz kaynak ile yabancı kaynak dengesine büyük önem vermektedirler. Öz kaynakların kaynak yapısı içindeki oranının yüksek olması olumlu olarak değerlendirilirken, bu oranın aşırı yüksek olması ise yabancı kaynakların işletme kârı üzerindeki olumlu etkisinden yararlanamama durumunu ortaya çıkaracaktır. Yabancı kaynakların kaynak yapısı içindeki oranının yüksek olması ise, işletmenin aşırı borç baskısı altında kalması ve yabancı kaynaklarla ilgili yükümlülüklerini yerine getirememesi sorununu ortaya

çıkarabilir. Dolayısıyla işletmenin böyle olumsuzluklarla karşılaşmaması için kaynaklar arasındaki dengeyi çok iyi kurması gerekir (Karasioğlu ve Eren, 2011: 166).

İşletmenin finansman yapısını tespit etmek için bilançonun aktif ve pasif kalemlerini birbirine oranlayan ve aralarındaki ilişkiyi ortaya koyan birçok finansal yapı oranları mevcuttur. Ancak bu çalışmada finansal yapı oranları içerisinde en sık kullanılan belli başlı oranlara yer verilmiştir.

Finansal yapı ile ilgili belli başlı oranlar aşağıda detaylı bir şekilde açıklanmıştır.

2.3.4.2.1. Yabancı Kaynak Oranı

Kaldıraç oranı olarak da bilinen yabancı kaynak oranı, işletmenin toplam kaynaklarının ne kadarlık kısmının yabancı kaynaklarla finanse edildiğini gösteren bir orandır. Bu oran, toplam yabancı kaynakların pasif ya da aktif toplamına bölünmesi ile hesaplanmaktadır (Çabuk ve Lazol, 2014: 208).

$$\text{Yabancı Kaynak Oranı} = \frac{\text{Toplam Yabancı Kaynaklar}}{\text{Pasif (Aktif) Toplam}}$$

Yabancı kaynak oranının %50 civarında olması uygun görülür. Öz sermaye sağlanmasındaki kurumsal güçlükler, kullanılan teknolojilerin daha çok emek yoğun olması ve işletmenin aktif yapısı içerisinde dönen varlıkların payının yüksek olması gibi nedenlerden dolayı bu oranın Türkiye gibi gelişmekte olan ekonomilerde %50'nin üzerinde olması normal karşılanmakta ve Türkiye'de bu oran çoğunlukla %60'ın üzerinde görülmektedir. Fakat batı ülkelerinde bu oranın %50'yi geçmesi bir tehlikenin işareti olarak yorumlanmaktadır (Akgüç, 2008: 420).

2.3.4.2.2. Öz Kaynak Oranı

İşletmenin varlıklarının ne kadarının ortaklar ya da işletme sahipleri tarafından finanse edildiğini gösterir. Bu oran aşağıda gösterildiği gibi hesaplanmaktadır (Şamiloğlu ve Akgün, 2010: 260).

$$\text{Öz Kaynak Oranı} = \frac{\text{Öz Kaynak}}{\text{Aktif (Pasif) Toplam}}$$

Bu oran, özellikle kredi verenler için bir işletmenin finansal gücünün tespit edilmesinde önemlidir. İşletmede öz kaynak oranı yüksek ise, işletmenin uzun vadeli borçlarını ödemede sıkıntı yaşamadığını ve borç ödeme yeteneğine sahip olduğunu gösterir (Çetiner, 2010: 155).

Ekonomide yaşanan durgunluk, alacakların tahsilindeki gecikmeler ya da fiyatlardaki düşüşler gibi etmenler kısa vadeli yabancı kaynak kullanımı fazla olan ve öz kaynak oranı düşük olan işletmeleri finansal yönden zor durumda bırakabilir. Batı ülkelerinde öz kaynak oranının %50'nin altına düşmesi genellikle bir tehlikenin işareti olarak yorumlanmaktadır. Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde sermayenin temin edilmesinde kurumsal güçlükler söz konusu oranın genellikle %50'nin altında olmasına yol açmaktadır. Türkiye'de bu oranın %40 ve %40'dan düşük olması olağan karşılanabilir. Öz kaynak oranı değerlendirilirken, öz kaynak payı kadar öz kaynak yapısı da dikkate alınmalıdır (Akgüç, 2008: 422).

2.3.4.2.3. Yabancı Kaynakların Öz Kaynaklara Oranı

İşletmenin yabancı kaynakları ile öz kaynakları arasındaki ilişkiyi gösteren bu oran aşağıda gösterildiği gibi hesaplanmaktadır (Akgüç, 2006: 222-223):

$$\text{Yabancı Kaynakların Öz Kaynaklara Oranı} = \frac{\text{Toplam Yabancı Kaynaklar}}{\text{Öz Kaynaklar}}$$

Bu oranın 1 olması istenir. Oranın 1'den büyük olması, kredi veren kurumların işletme sahip veya ortaklarına oranla daha fazla işletmeye yatırım yaptıklarını gösterir. Buna karşılık oranın 1'den küçük olması ise işletme sahip veya ortaklarının kredi veren kurumlara oranla işletmeye daha fazla yatırım yaptıklarını göstermektedir. Söz konusu oran geçmiş yıllarla da karşılaştırılarak yorumlanmalıdır. Oranın geçmiş yıllara ve bütçe hedeflerine denk veya küçük olması olumlu bir göstergedir (Çetiner, 2010: 154).

2.3.4.2.4. Kısa Vadeli Yabancı Kaynak Oranı

İşletmenin varlıklarının ne kadarının kısa vadeli yabancı kaynaklarla finanse edildiğini gösterir. Bu oran aşağıda gösterildiği gibi hesaplanmaktadır (Akgüç, 2006: 226):

$$\text{K.V.Y.K. Oranı} = \frac{\text{Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar Toplamı}}{\text{Aktif (Pasif) Toplam}}$$

Oranın yüksek olması, işletmenin iktisadi varlıklarının büyük bir kısmını kısa vadeli yabancı kaynaklarla karşıladığı anlamına gelir. Bilançonun pasif bölümünde ağırlığı kısa vadeli yabancı kaynakların oluşturması, işletmenin borçlarını ödemede güçlüklerle karşılaşma riskinin olduğunu göstermektedir. Söz konusu oranın %30'u aşmaması gerekir (Karasioğlu ve Eren, 2011: 168).

2.3.4.2.5. Uzun Vadeli Yabancı Kaynak Oranı

İşletmenin varlıklarının ne kadarlık kısmının uzun vadeli yabancı kaynaklarla finanse edildiğini gösterir. Bu oran aşağıda gösterildiği gibi hesaplanmaktadır (Çabuk ve Lazol, 2014: 212):

$$\text{U.V.Y.K. Oranı} = \frac{\text{Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar Toplamı}}{\text{Aktif (Pasif) Toplam}}$$

Pasif toplam içinde kısa vadeli yabancı kaynaklar ile öz kaynaklar incelendiğinde bu oranının normal şartlarda 1/6 olması gerekmektedir. Ancak bu oranın 1/6'nın üzerinde olması kısa vadeli yabancı kaynak oranını azaltmak kaydıyla normal kabul edilebilir (Çabuk ve Lazol, 2014: 212).

2.3.4.2.6. Yabancı Kaynaklar Vade Yapısı Oranı

Kısa vadeli yabancı kaynakların, toplam yabancı kaynaklar içindeki payını gösteren orandır. Bu oran aşağıda gösterildiği gibi hesaplanmaktadır (Temel Muhasebe, agis, 2018):

$$\text{Yabancı Kaynak Vade Yapısı Oranı} = \frac{\text{Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar Toplamı}}{\text{Toplam Yabancı Kaynaklar}}$$

2.3.4.3. Faaliyet (Varlık Kullanım) Oranları

Faaliyet oranları, işletmenin faaliyetlerinden kaynaklanan finansal riskleri ve işletme performansını analiz etmek amacıyla kullanılan göstergelerdir (Albayrak ve Akbulut, 2008: 61). Faaliyet oranları, işletmenin varlıklarını ne kadar verimli bir şekilde kullandığı hakkında bilgi vermektedir (Brigham ve Houston, 2008: 86). Bu

oranlar, gelir tablosu ile bilançoda yer alan çeşitli kalemler arasında anlamlı ilişkiler kurulmasını sağlar.

Faaliyet oranları, işletmenin kendi içinde analiz edilmesinin yanında aynı sektördeki diğer işletmelerle de karşılaştırmalar yapabilmesine olanak verir (Erdoğan, 1997: 318).

Uygulamada daha sık karşılaşılan ve önemli görülen faaliyet oranları aşağıda detaylı bir şekilde açıklanmıştır.

2.3.4.3.1. Alacak Devir Hızı

Alacak devir hızı, bir işletmenin ticari alacakları ile net satışları arasındaki ilişkiyi gösterir. Alacakların yılda kaç defa tahsil edildiğini gösteren bu oran aşağıda gösterildiği gibi hesaplanmaktadır (Erdoğan, 1997: 319-320):

$$\text{Alacak Devir Hızı Oranı} = \frac{\text{Net Satışlar}}{\text{Ortalama Ticari Alacaklar}}$$

Ortalama ticari alacaklar ise;

$$\frac{\text{Dönem Başı Ticari Alacaklar} + \text{Dönem Sonu Ticari Alacaklar}}{2}$$

2

Alacak devir hızı oranının yüksek olması istenir. Çünkü yüksek oran, işletmenin daha az finansmana ihtiyacı olduğunu gösterir. Buna karşılık bu oranın düşük olması işletmenin alacaklarının zamanında tahsil edilemediğinin dolayısıyla alacakların şüpheli alacak haline gelme olasılığının yüksek olduğunun, rakiplerine karşı rekabet gücünün zayıfladığının ve etkili bir tahsilat politikasından yoksun olduğunun göstergesi olabilmektedir (Ercan ve Ban, 2014: 42).

2.3.4.3.2. Alacakların Ortalama Tahsil Süresi

Alacakların ortalama tahsil süresi, işletme alacaklarının bir yılda ortalama kaç günde bir tahsil edildiğini gösteren orandır. Bu oran aşağıda gösterildiği gibi hesaplanmaktadır (Sevim, 2005: 172):

$$\text{Alacakların Ortalama Tahsil Süresi} = \frac{360}{\text{Alacak Devir Hızı}}$$

Bu oran hesaplanırken payda kısmında alacak devir hızına yer verilir. Dolayısıyla bu oran, alacak devir hızını tamamlayan bir hesaplama tekniğidir. Alacakların ortalama tahsil süresinin az oluşu işletmenin etkili bir tahsilat politikasına sahip olduğunun göstergesidir.

2.3.4.3.3. Stok Devir Hızı

Stok devir hızı, işletmenin stoklarının ne kadar sürede nakde dönüştüğünü, yılda kaç kere satıldığını ve dönüşüme uğradığını gösterir (Ercan ve Ban, 2014: 41).

Stok devir hızı oranları hesaplanma şekli işletmenin türüne göre farklı olmakla birlikte genellikle kullanılan oranlar aşağıdaki gibidir (Akdoğan ve Tenker, 1992: 379-381):

$$\text{Ticaret İşletmelerinde Stok Devir Hızı Oranı} = \frac{\text{Satılan Malın Maliyeti}}{\text{Ortalama Stoklar}}$$

$$\text{Ortalama Stok} = \frac{\text{Dönem Başı Stoklar} + \text{Dönem Sonu Stoklar}}{2}$$

Üretim İşletmelerinde Stok Devir Hızı Oranları:

$$\text{Mamul Stok Devir Hızı Oranı} = \frac{\text{Satılan Mamulün Maliyeti}}{\text{Ortalama Mamul Stoku}}$$

$$\text{Yarı Mamul Stok Devir Hızı Oranı} = \frac{\text{Üretim Maliyeti}}{\text{Ortalama Yarı Mamul Stoku}}$$

$$\text{İlk Madde ve Malzeme Stok Devir Hızı Oranı} = \frac{\text{Direk İlk Mad. ve Malzeme Giderleri}}{\text{Ortalama İlk Mad. ve Malzeme Stoku}}$$

Stok devir hızının yüksek olması işletme için olumlu bir durumdur. Söz konusu oranın yüksek oluşu işletmenin elindeki stoklarını erittiğini, ürünle ilgili yaşanabilecek olumsuz riskleri ortadan kaldırdığını, depolama giderlerinin azaldığını, stoklara bağlanan yatırımların işletmeye geri döndüğünü göstermektedir (Sevim, 2005: 173). Söz konusu oranın düşük olması, işletmenin elinde aşırı stok bulundurduğu, ürünlerin bozulma, demode olma risklerinin arttığı ve işletmenin rakipleri karşısında rekabet gücünün azaldığı anlamına gelebilir.

2.3.4.3.4. Stok Devir Süresi

Stok devir süresi, stokların kaç günde bir yenilendiğini gösteren ve stok devir hızını tamamlayan orandır. Bu oran aşağıda gösterildiği gibi hesaplanmaktadır (Çabuk ve Lazol, 2014: 219):

$$\text{Stok Devir Süresi} = \frac{360}{\text{Stok Devir Hızı}}$$

2.3.4.3.5. Aktif Devir Hızı

Aktif devir hızı, işletme varlıklarının kaç katı satış yaptığını gösteren bir faaliyet oranıdır. Bu oran, net satışların aktif toplamına bölünmesi ile hesaplanmaktadır (Sevim, 2005: 176).

$$\text{Aktif Devir Hızı} = \frac{\text{Net Satışlar}}{\text{Aktif Toplamı}}$$

Bir işletmenin duran varlıklarının aktifler içerisindeki payı fazla ise o işletmenin aktif devir hızı yavaştır. Buna karşın işletmenin duran varlıkları aktifler içerisinde önemsiz bir büyüklüğe sahipse, o işletmenin aktif devir hızı yüksektir (Akgüç, 2008: 448). Aktif devir hızının yüksek olması işletme varlıklarının verimli kullanıldığının, oranın düşük olması ise varlıkların verimli kullanılmadığının bir göstergesidir.

2.3.4.4. Kârlılık Oranları

Kârlılık, birçok politika ve kararların net sonucudur (Brigham ve Daves, 2007: 259). İşletmenin kârlılık durumunu finansal tablolardan elde edilen bazı oranlarla diğer bir ifade ile kârlılık ya da rantabilite oranları ile ifade etmek mümkündür (Doğan, 2011: 425).

Kârlılık oranları, işletmenin faaliyetleri sonucunda ölçülü ve yeterli kâr elde edemediğini ölçmeye yarayan oranlardır (Erdoğan, 1997: 324). Bu oranlar, kâr tutarının değişik finansal göstergelere oranlanması yoluyla elde edilmektedir (Sayılğan ve Gürdal, 2004: 117). Kârlılık oranları, işletmenin sahip olduğu varlıklarını ne kadar kârlı bir şekilde işlettiği ve kullandığı hakkında fikir vermektedir (Brigham ve Houston, 2009: 86). İşletmenin mevcut ya da potansiyel yatırımcıları ile işletmeye kredi verecek olan kurumlar, işletmenin performansını değerlendirirken mutlaka bu oranları göz önünde bulundurmalıdır.

Kârlılık oranları bu çalışmada dönem net kârının öz kaynaklara oranı, dönem kârının öz kaynaklara oranı, brüt satış kârı oranı, faaliyet kârı oranı, dönem net kârı oranı ve aktif kârlılık oranı olmak üzere altı başlık altında incelenmiştir.

2.3.4.4.1. Dönem Net Kârının Öz Kaynaklara Oranı

İşletme sahip ya da sahipleri tarafından ortaya koyulan sermayenin her bir birimine düşen kâr payını gösteren orandır. Bu oran, işletmenin net kârının öz kaynaklara bölünmesi ile hesaplanmaktadır (Akdoğan ve Tenker, 1992: 390).

$$\text{Dönem Net Kârının Öz Kaynaklara Oranı} = \frac{\text{Dönem Net Kârı}}{\text{Öz Kaynaklar}}$$

Söz konusu oranın yeterliliğinin tespiti için sermayenin alternatif kullanılış olanaklarına bakmak gerekir. Örneğin, dönem net kârının öz kaynaklara oranı %10 olan bir işletme, sermayesini amacı dışında kullanması sonucu örneğin devlet tahvili olarak %38 oranında bir kâr elde ediyorsa, o zaman söz konusu %10'luk oranı yeterli görmek mümkün değildir.

2.3.4.4.2. Dönem Kârının Öz Kaynaklara Oranı

Bu oran, Dönem Net Kâr/Öz Kaynak oranını tamamlayan ve vergi yükünü dikkate alan bir orandır (Karasioğlu ve Eren, 2011: 175).

$$\text{Dönem Kârının Öz Kaynaklara Oranı} = \frac{\text{Dönem Kârı}}{\text{Öz Kaynaklar}}$$

Yüksek vergi oranları Net Kâr/Öz Kaynaklar oranında, hatalı ve gerçek dışı bir analiz yapmaya sebep olabilir. Yüksek vergi oranlarının sebep olabileceği hataları ortadan kaldırmak amacıyla, hesaplamada vergi öncesi kârı dikkate alınmaktadır.

2.3.4.4.3. Brüt Satış Kârı Oranı

Brüt satı kârı oranı, işletmenin net satışlarının yüzde kaçını oranında brüt kâr elde edildiğini gösterir. İşletmenin satış kârlılığını gösteren bu oran aşağıdaki gibi hesaplanmaktadır (Bektöre, vd.; 2010: 166):

$$\text{Brüt Satış Kârı Oranı} = \frac{\text{Brüt Satış Kârı}}{\text{Net Satışlar}}$$

Düşük brüt kâr oranı, satılan mallar maliyetinin oldukça yüksek olduğunu gösterir (Innocent, Mary ve Matthew, 2013: 110). Oranın yükselme eğilimi içinde olması ise, toplam satışların içinde satılan malın maliyetinin payının azaldığını gösterir (Çabuk ve Lazol, 2014: 225). Dolayısıyla oranın yükselme eğiliminde olması işletmenin lehine bir durum olarak yorumlanır. Söz konusu oran için standart önermek mümkün değildir. Bu oran değerlendirilirken işletmenin geçmiş yıllardaki brüt satış kârı oranları ile aynı endüstri kolunda bulunan diğer işletmelerin oranları karşılaştırılmalıdır.

2.3.4.4.4. Faaliyet Kârı Oranı

İş hacmi rantabilitesi olarak da adlandırılan bu oran, bir işletmenin esas faaliyetlerinin ne ölçüde kârlı olduğunu gösterir. Oran, aşağıda gösterildiği gibi hesaplanmaktadır (Doğan, 2011: 426):

$$\text{Faaliyet Kârı Oranı} = \frac{\text{Faaliyet Kârı}}{\text{Net Satışlar}}$$

Yüksek oran çıkması, işletmenin ana faaliyetlerinin verimli bir şekilde yürütüldüğünü gösterir. Ancak oran hesaplandıktan sonra ortaya çıkan sonucu değerlendirirken işletmenin geçmiş yıllardaki faaliyet kârı oranları, benzer işletmelerin faaliyet kârı oranları ve sektör ortalamaları ile karşılaştırılması gerekmektedir.

2.3.4.4.5. Dönem Net Kârı Oranı

Bu oran, dönem net kârının net satışların yüzde kaçlık kısmını oluşturduğunu gösterir. İşletmenin faaliyet verimliliği hakkında bilgi veren bu oran aşağıda gösterildiği gibi hesaplanmaktadır (Erdoğan, 1997: 327):

$$\text{Dönem Net Kârı Oranı} = \frac{\text{Dönem Net Kârı}}{\text{Net Satışlar}}$$

Oranın yüksek olması, işletmenin faaliyetlerinde başarılı olduğunu gösterir. Bundan dolayı oranın mümkün olduğunca yüksek olması istenmektedir. Buna karşılık oranın düşük olması, işletme faaliyetlerinin başarılı olmadığını ve faaliyetlerin finansal yapıya olumlu katkı sağlamadığını ifade etmektedir (Sevim, 2005: 179).

2.3.4.4.6. Aktif Kârlılık Oranı

Aktif kârlılık oranı, işletmenin varlıklarını ne ölçüde kârlı kullandığını gösteren orandır. Bu oran verginin dikkate alınıp alınmamasına göre iki farklı şekilde hesaplanabilir.

Aktif kârlılık oranı, faiz ve vergi ödendikten sonraki dönem net kârı dikkate alınarak aşağıdaki şekilde hesaplanabilir.

$$\text{Aktif Kârlılık Oranı} = \frac{\text{Dönem Net Kârı}}{\text{Aktif Toplam}}$$

İşletmelerin vergi yüklerinin farklı olması durumunda, dönem net kârı yerine faiz ve vergi öncesi kâr olan dönem karı hesaplamada dikkate alınacaktır. Bu hesaplama, işletmelerin karşılaştırılması ve sağlıklı bir analiz yapılması açısından daha uygun olabilir (Karasioğlu ve Eren, 2011: 176).

$$\text{Aktif Kârlılık Oranı} = \frac{\text{Dönem Kârı}}{\text{Aktif Toplam}}$$

2.3.4.5. Piyasa (Borsa) Performans Oranları

Piyasa performans oranları, yöneticilerin ve yatırımcıların işletmenin geçmiş performansı ve gelecekteki beklentileri hakkında ne düşündüğüne dair bir gösterge

sunmaktadır. Eğer likidite, varlık yönetimi, borç yönetimi ve kârlılık oranları iyi görünüyorsa o zaman işletmenin piyasa performans oranları yüksek olacak ve hisse senedi fiyatı muhtemelen beklendiği kadar yüksek olacaktır (Brigham ve Daves, 2007: 262).

Piyasa performans oranları, işletmelerin piyasada performansını ölçmek için kullanılan oranlardır (Savcı, 2011: 224). Bu oranlar, işletme sahip ya da hissedarlarına yatırdıkları sermaye üzerinden elde ettikleri getirileri tespit etmeye olanak tanımaktadır.

Piyasa performans oranları bu çalışmada, üç başlık altında incelenmiş ve bu oranlar aşağıda detaylı bir şekilde açıklanmıştır.

2.3.4.5.1. Fiyat/Kazanç Oranı

Fiyat/kazanç oranı, hisse senedi başına elde edilen kâr ile hisse senedinin piyasa fiyatı arasındaki ilişkiyi gösteren orandır. Bu oran aşağıda gösterildiği gibi hesaplanmaktadır (Temizer, 2015: 36):

$$\text{Fiyat/Kazanç Oranı} = \frac{\text{Hisse Senedi Piyasa Fiyatı}}{\text{Hisse Başına Kâr}}$$

Fiyat/kazanç oranında yapılan hesaplama sonucunda elde edilen sonuç bir katsayıdır. Kat sayının büyük olması hisse senedinin fazla değer kazandığını gösterir. Bu orandan özellikle işletmeye yatırımda bulunan mevcut yatırımcılar ile yatırımda bulunmak isteyen potansiyel yatırımcılar yararlanmaktadır (Çabuk ve Lazol, 2014: 234).

2.3.4.5.2. Piyasa Değeri/Defter Değeri Oranı

İşletmenin borsa değeri ile öz kaynakları arasındaki ilişkiyi gösterir. Oranın büyümesi hisse senetlerinin değer kazandığını, oranın küçülmesi ise hisse senetlerinin değer kaybettiğini göstermektedir. Bu oran işletmenin toplam borsa değerinin öz kaynaklar toplamına bölünmesi ile hesaplanmaktadır (Haftacı, 2013: 85).

$$\text{Piyasa Değeri/Defter Değeri Oranı} = \frac{\text{İşletmenin Toplam Borsa Değeri}}{\text{Öz Kaynaklar Toplamı}}$$

2.3.4.5.3. Hisse Senedi Başına Kâr Oranı

Her bir hisse senedi başına ne kadar kâr elde edildiğini tespit etmek için kullanılan orandır. Bu oran aşağıda gösterildiği gibi hesaplanmaktadır (Ercan ve Ban, 2014: 48).

$$\text{Hisse Senedi Başına Kâr Oranı} = \frac{\text{Net Kâr}}{\text{Hisse Senedi Sayısı}}$$

Net kârları aynı olan iki işletmeden, hisse senedi sayısı az olan işletmenin hisse senedi başına düşen kâr miktarı daha fazla olacaktır. Böyle bir durumda iki işletmenin oranlarını karşılaştırarak biri diğerinden daha iyi sonucuna varmak yanıltıcı olabilir. Dolayısıyla söz konusu oranı yorumlarken ve karşılaştırmalı analizi yaparken dikkatli olmak gerekir (Ercan ve Ban, 2014: 48).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MUHASEBE MESLEĞİ VE MUHASEBE MESLEK MENSUBU

Çalışmanın bu bölümünde, öncelikle muhasebe mesleği kavramı ile muhasebe mesleğinin konusu ve mesleğin ülkemizde yasalaşma süreci hakkında bilgilere yer verilmiştir. Daha sonra muhasebe meslek mensubu kavramı açıklanmış ve meslek mensuplarının çalışma usul ve esaslarına ilişkin genel mesleki standartlar konusu ele alınmıştır.

3.1. MUHASEBE MESLEĞİ

İnsanların geçimlerini sağlamak adına yaptığı ve belli bir eğitim sonucunda elde ettiği bilgi ve becerilere dayalı faaliyetlerin tümü meslek olarak ifade edilmektedir (Ömürbek ve Usul, 2008: 164). Bir meşguliyetin meslek olarak ele alınabilmesi için karmaşık ve sürekli gelişen bir yapıda olması, uygulamada olası problemlerin çözümünde mesleki yargı kullanması ve kamu yararına hizmet edecek mesleki bir sorumluluk taşıması gerekir. Bu koşullar göz önüne alındığında muhasebe bir meslek olmanın bütün özelliklerini taşımaktadır ve meslek olarak kabul edilmektedir (Kutlu, 2011: 71).

Bir meslek olarak muhasebe, bir ülkenin iktisadi yapısını oluşturan tüm departmanların muhasebe işlemlerini yürürlükteki yasa, ilke, kural ve standartlar dahilinde tarafsız, zamanında, doğru ve güvenilir bir şekilde belirli bir yerde ve kendi sorumluluklarında yürüten bireylerin devamlı olarak yerine getirdikleri iş veya uğraştır (G. Yıldız, 2010: 157).

Ekonomik, sosyal ve teknolojik alanlarda yaşanan değişimler sonrasında muhasebe mesleği, ulusal ve uluslararası alanda önem kazanmaya başlamış, toplum ve ticaret hayatında oldukça etkili bir konuma gelmiştir (Ayboğa, 2003: 327). Ancak ekonomik, sosyal ve teknolojik alanlardaki değişiklikler sadece mesleğin konumunu etkilememiş aynı zamanda mesleğin üstlendiği görev ve sorumluluklarda da değişmelere neden olmuştur. Önceleri sadece kayıt tutmak olarak değerlendirilen muhasebe mesleği, günümüzde kaydetmekle birlikte kaydedilen bu verileri yorumlayarak işletmenin geleceğiyle ilgili öngöründe bulunma görevini yerine getiren profesyonel bir meslek haline dönüşmüştür (Taner, Korukoğlu ve Susmuş, 2001: 169).

Meslek mensuplarının yapmış oldukları faaliyetler neticesinde ortaya konulan bilgilerin fazla sayıda ve çeşitli bilgi kullanıcılarına yönelik olması, mesleğin sosyal sorumluluk açısından da önemini ortaya koymaktadır. Bu sorumluluk gerek devletin gerekse işletmelerin sürekliliği açısından mesleğin önemini arz etmektedir. Böylesine güçlü bir öneme sahip olan muhasebe mesleğinin bazı özellikler barındırması beklenmektedir (Alkan, 2011: 82-83). Günümüzde önemli meslek grupları arasında yer alan muhasebe mesleğinin sahip olduğu özellikler aşağıda sıralanmıştır (Kutlu, 2011: 75-76):

i. Muhasebe mesleği önemlidir: İktisadi ve finansal yapının sağlıklı bir şekilde ilerlemesinde muhasebe mesleğinin önemi günden güne artmaktadır.

ii. Muhasebe mesleği nitelikli bilgi gerektirir: Muhasebe mesleği, mesleki bilgilerin haricinde, iktisat, işletme, hukuk, finans, vb. gibi alanlarda da bilgi sahipliğini gerektirmektedir.

iii. Muhasebe mesleği tecrübe gerektirir: Muhasebe mesleğinin layıkıyla yerine getirilebilmesi için, tecrübe gereklidir. Muhasebe mesleği yalnızca teorik bilgilerden oluşmamaktadır.

iv. Muhasebe mesleği sorumluluk gerektirir: Muhasebe mesleğinin ürettiği bilgiler tüm toplumu ilgilendirdiği için meslek, mutlak bir sorumluluk gerektirir.

v. Muhasebe mesleği sır saklamayı gerektirir: Muhasebe meslek mensupları, işletmelerle ilgili önemli görülen ve saklı tutulması gereken bilgilere sahip olmaktadır. Muhasebe meslek mensubu, yasal bir zorunluluk olmadıkça bu bilgileri kimseyle paylaşamaz. Kendisinin ya da başkasının menfaatine kullanamaz. Bu anlamda meslek bir sır mesleğidir.

vi. Muhasebe mesleği yorucudur: Hata kabul etmeyen ve zihinsel enerjiye dayalı yorucu bir meslektir.

Muhasebe mesleği, herhangi bir işletmenin geçmiş verilerine dayanarak sağlıklı, tam ve doğru bilgiler üretmekle birlikte, bu veriler ışığında geleceğe ilişkin planların hazırlanması noktasında da yol gösterici bir rol üstlenmektedir (Ekşi, Özçalıcı ve Büyükkonuklu, 2011: 68).

3.1.1. Türkiye’de Muhasebe Mesleğinin Yasalaşma Süreci

Türkiye’de muhasebe mesleğinin kurumsal bir yapıda örgütlenmesi çalışmalarının temelleri 20. yüzyılın başlarında atılmış ancak bu süreç 20. yüzyılın sonlarında tamamlanabilmiştir. Muhasebe mesleğinin yasalaşması konusundaki ilk çalışma, Cumhuriyet’in kurulmasından dokuz yıl sonra 1932 yılında Ticaret Bakanlığı tarafından düzenlenen Hesap Mütchassıslığı Kanun Tasarısı ile başlamıştır. İkinci girişim, yine aynı Bakanlık tarafından 1938 yılında Avukatlık Yasasının çıkarılması sırasında yapılmıştır. Ancak bu girişimler çeşitli nedenlere bağlı olarak sonuçlanamamıştır. Üçüncü girişim ise, Türkiye’nin en büyük vergi reformlarından kabul edilen 1949 Vergi Reformu döneminde Maliye Bakanlığı tarafından yapılmıştır. Ancak bu girişim de mesleğin vergi usul yasasına dahil edilmesinin uygun görülmemesinden dolayı yasa olarak kabul edilmemiştir (Güvemli, 2011: 130). Muhasebe mesleğinin yasalaştırılması konusunda yapılan girişimler sekizinci girişimde de tüm çabalara rağmen sonuçlanamamıştır. Sonuç olarak muhasebe uygulamalarına uzunca bir süre TTK, SerPK, Bankalar Kanunu ve Vergi Kanunları yön vermiştir. Muhasebe mesleğini düzenleyen bir yasal dayanağın bulunmaması, muhasebenin uzun bir dönem yalnızca vergi muhasebesi olarak kabul görmesine sebebiyet vermiştir (Subaşı, 2006: 14).

Globalleşmenin de etkisiyle Türkiye’deki finansal politika ve iktisadi yapılar ticaret hayatında doğru ve anlaşılır muhasebe bilgilerine olan ihtiyacı arttırmış ve bu nedenle, muhasebe mesleğinin uzman kişiler tarafından yürütülebilmesi için, 1989 yılında yeni bir yasa çıkarılmıştır (Subaşı, 2006: 15). Bu yasa ile muhasebe mesleği, 01.06.1989 tarihinde kabul edilen, 13.06.1989 tarih ve 20194 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren 3568 sayılı “Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu” ile yasal bir statüye kavuşmuştur.

Muhasebe mesleğine yasal bir statü kazandıran 3568 sayılı Kanunu amacı; işletmelerde faaliyetlerin ve işlemlerin sağlıklı ve güvenilir bir şekilde işleyişini sağlamak, faaliyet sonuçlarını ilgili mevzuat çerçevesinde denetlemeye, değerlendirmeye tabi tutarak gerçek durumu ilgililerin ve resmi mercilerin istifadesine tarafsız bir şekilde sunmaktır. Ayrıca muhasebe meslek mensuplarının meslekleri ve

hizmetleri ile, ilgili oda ve birliklerin kurulmasına, teşkilat, faaliyet ve denetimlerine, organların seçimlerine dair esasları düzenlemektir.

Muhasebe mesleğinin yasal alt yapısını oluşturmamasından dolayı 3568 sayılı Kanun, “Meslek Yasası” olarak da tanımlanmaktadır. Bu yasa, Türkiye’de muhasebe mesleğinin gelişmesi ve uluslararası standartlara ulaşmasında önemli bir yere sahiptir (İskender, 2011: 25). Bu kanunun yürürlüğe girmesiyle beraber muhasebe mesleği hızlı bir şekilde gelişme göstermiş ve profesyonel bir meslek haline dönüşmüştür. 1989 yılında yürürlüğe giren bu yasa hiçbir değişikliğe uğramadan 2008 yılına kadar yürürlükte kalmıştır. Fakat ekonomide yaşanan gelişmeler ve Avrupa Birliği müktesebatına uyum çalışmaları nedeniyle 31 Temmuz 2008 tarihinde bazı değişiklik ve düzenlemelere gidilmiştir. 3568 sayılı kanunun adı 5786 sayılı kanun ile “Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu” olarak değiştirilmiş ve kanundan serbest muhasebecilik unvanı kaldırılmıştır (Erkan ve Yenigün, 2015: 220-221).

3.1.2. Muhasebe Mesleğinin Konusu

Muhasebe mesleğinin konusu, muhasebecilik ve mali müşavirlik mesleği ile yeminli mali müşavirlik mesleği olmak üzere iki şekilde ifade edilebilir.

3.1.2.1. Muhasebecilik ve Mali Müşavirlik Mesleğinin Konusu

3568 sayılı Kanuna göre muhasebecilik ve mali müşavirlik mesleğinin konusuna Tablo 3.1’de yer verilmiştir.

Tablo 3.1. : Muhasebecilik ve Mali Müşavirlik Mesleğinin Konusu

Madde	Açıklama
	Gerçek ve tüzel kişilere ait teşebbüs ve işletmelerin;
a)	Genel kabul görmüş muhasebe prensipleri ve ilgili mevzuat hükümleri gereğince; defterlerini tutmak, bilanço, kar-zarar tablosu ve beyannameleri ile diğer belgelerini düzenlemek ve benzeri işleri yapmak,
b)	Muhasebe sistemlerini kurmak, geliştirmek, işletmecilik, muhasebe, finans, mali mevzuat ve bunların uygulamaları ile ilgili işlerini düzenlemek veya bu konularda müşavirlik yapmak,

c)	Yukarıdaki bentte yer alan konularda, belgelerine dayanılarak, inceleme, tahlil, denetim yapmak, finansal tablo ve beyannamelerle ilgili konularda yazılı görüş vermek, rapor ve benzerlerini düzenlemek, tahkim, bilirkişilik ve benzeri işleri yapmak olarak ifade edilmektedir.
----	--

Kaynak: <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3568.pdf>

Tablo 3.1’de belirtilen bu görevleri bir işyerine bağlı olmaksızın yapan kişilere Serbest Muhasebeci Mali Müşavir denilmektedir.

3.1.2.2. Yeminli Mali Müşavirlik Mesleğinin Konusu

3568 sayılı Kanuna göre Yeminli Mali Müşavirlik mesleğinin konusu Tablo 3.2’de yer verilmiştir.

Tablo 3.2. : Yeminli Mali Müşavirlik Mesleğinin Konusu

Madde	Açıklama
a)	Muhasebe sistemlerini kurmak, geliştirmek, işletmecilik, muhasebe, finans, mali mevzuat ve bunların uygulamaları ile ilgili işlerini düzenlemek veya bu konularda müşavirlik yapmak,
b)	Yukarıdaki bentte yer alan konularda, belgelerine dayanılarak, inceleme, tahlil, denetim yapmak, finansal tablo ve beyannamelerle ilgili konularda yazılı görüş vermek, rapor ve benzerlerini düzenlemek, tahkim, bilirkişilik ve benzeri işleri yapmak,
c)	Yeminli Mali Müşavirler gerçek ve tüzel kişilerin veya teşebbüs ve işletmelerinin finansal tablolarının ve beyannamelerinin mevzuat hükümleri, muhasebe prensipleri ile muhasebe standartlarına uygunluğunu ve hesapların denetim standartlarına göre incelendiğini tasdik etmektedirler. Yeminli mali müşavirlerin tasdik edecekleri belgeler, tasdik konuları ile tasdike ilişkin usul ve esaslar; gerçek ve tüzel kişilerin mükellefiyet şekilleri, iş kolları ve ciroları, döviz kazandırıcı işlemleri, ithalat ve ihracatları, yatırımın miktarları ve nevileri ile belgelerin ibraz edileceği merciler esas alınmak suretiyle Maliye ve Gümrük Bakanlığınca çıkarılacak yönetmeliklerle belirlenir.
d)	Yeminli Mali Müşavirler yaptıkları tasdikin doğruluğundan sorumludurlar. Yaptıkları tasdikin doğru olmaması halinde, tasdikin kapsamı ile sınırlı olmak üzere, ziya uğratılan vergilerden ve kesilecek cezalardan mükellefle birlikte müştereken ve müteselsilen sorumlu olmaktadırlar. Yeminli Mali Müşavirler yaptıkları tasdikin kapsamını düzenleyecekleri raporda açıkça belirtmektedirler.

Kaynak: <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3568.pdf>

3.2. MUHASEBE MESLEK MENSUBU

Muhasebe, işletmenin para ile ifade edilebilen finansal nitelikli işlemlerinin kaydedilmesi, sınıflandırılması, özetlenmesi, raporlanması ve yorumlanması işlemidir (Karasioğlu ve Aracı, 2013: 1). Muhasebenin ilk fonksiyonu, işletmenin para ile ifade edilen faaliyetleri için sistematik ve düzenli bir kayıt sisteminin kurulması, kaydedilen verilerin tasnif edilmesi ve raporlar halinde ilgililere sunulmasıdır. İkinci ve de en önemli fonksiyonu ise verilerin analiz edilmesi ve yorumlanmasıdır (H. Yıldız, 1998: 4). Muhasebenin bütün bu önemli fonksiyonlarını yerine getiren ve bu işi kendine meslek edinen eğitilmiş ve donanımlı kişilere muhasebe meslek mensubu veya muhasebeci denir.

Muhasebeci ya da muhasebe meslek mensubu, nitelikli eğitim ve uygulamada edindiği muhasebe bilgi, beceri ve deneyimlerini sorumlu olduğu taraflara muhasebecilik mesleği ile ilgili yasaların ve mesleki kuruluşların öngördüğü sınırlar içinde sunarak yaşamını sürdüren bir profesyoneldir (Arıkan, 2009: 10).

İşletmelerle etkileşimde olan tüm paydaşlar, işletmenin güvenilir ve doğru bilgilerine ihtiyaç duymaktadırlar. Muhasebe meslek mensupları, tam da bu noktada iktisadi ve finansal yapının sağlıklı bir şekilde işleyişi için gerekli bu bilgileri hazırlamaktadır (Gündüz ve Özen, 2016: 68). Muhasebe meslek mensupları, sadece vergileri hesaplayan ve ekonomik faaliyetleri defterlere kaydeden kişiler değildir. Aynı zamanda vergileri hesaplamanın ve ekonomik faaliyetleri defterlere kaydetmenin ötesinde muhasebe bilgilerini karar alma sürecinde işe yarar bilgiler haline çeviren meslek sahipleridir (Altan, 2004: 30).

Öncelikle kendi kişisel çıkarlarını gözetken muhasebe meslek mensubunun devlete, topluma, mesleki kuruluşlara, müşterilerine, çalışanlarına ve kendine karşı bir takım sorumlulukları bulunmaktadır. Muhasebe meslek mensubunun birtakım kişi ve kurumlara karşı olan sorumlulukları sistemli bir şekilde aşağıdaki gibi açıklanabilir (Arıkan, 2009: 10-11):

i. Devlete karşı sorumluluk: Yasalar çerçevesinde görevini yapmak, gerçeği saptırmamak ve devletin çıkarlarını gözeterek hizmet sunmak,

ii. Topluma karşı sorumluluk: Toplumun güvenliğini sarsacak ve onları yanıltacak finansal mesajlar vermekten kaçınmak ve toplumun genel çıkarları konusunda duyarlı olmak,

iii. Mesleki kuruluşlara karşı sorumluluk: Mesleki kuruluşlar tarafından belirlenen standart ve kurallara uygun davranış ve faaliyetlerde bulunmak,

iv. Müşterilerine karşı sorumluluk: Profesyonel bir şekilde müşteriye hizmet sunmak ve onların çıkarlarını gözetmek, yol gösterici olmak, müşteriye ait bilgileri saklı tutmada güvenilir olmak ve müşterileri ile ilgili finansal bilgileri kamuya ve topluma doğru bir şekilde raporlamak,

v. Kendine karşı sorumluluk: Kişisel disiplin sahibi olmak, mesleki konularda sürekli kendini geliştirmek, yasa ve yönetmelikler doğrultusunda toplum yararına uygun davranışlar sergilemektir.

Profesyonel bir muhasebecinin, teknik muhasebe bilgisi ve becerileri edinmesinin yanı sıra, onların danışman, finansal analist, iletişimci, müzakereci ve yönetici olmalarına imkân tanıyan beceriler ile dürüstlük, objektiflik ve gönüllülük gibi niteliklere de sahip olması gerekmektedir (Arıkan, 2009: 9).

3.2.1. Muhasebe Meslek Mensubu Olabilmenin Genel Şartları

3568 sayılı Kanuna göre meslek mensubu olabilmenin genel şartlarını Tablo 3.3'teki gibi özetlemek mümkündür:

Tablo 3.3. : Muhasebe Meslek Mensubu Olabilmenin Genel Şartları

Madde	Açıklama
a)	T.C. vatandaşı olmak (Yabancı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler hakkındaki hüküm saklıdır),
b)	Medeni hakları kullanma ehliyetine sahip olmak,
c)	Kamu haklarından mahrum bulunmamak,
d)	Türk Ceza Kanunu'nun 53'üncü maddesinde belirtilen süreler geçmiş olsa bile; kasten işlenen bir suçtan dolayı bir yıl veya daha fazla süreyle hapis cezasına ya da affa uğramış olsa bile devletin güvenliğine karşı suçlar, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edinim ifasına fesat karıştırma, suçtan

	kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık suçlarından mahkûm olmamak,
e)	Ceza veya disiplin soruşturması sonucunda memuriyetten çıkarılmış olmamak,
f)	Meslek şeref ve haysiyetine uymayan durumlarda bulunmamaktır.

Kaynak: <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3568.pdf>

3.2.2. Muhasebe Meslek Mensuplarının Sınıflandırılması

3568 sayılı Kanunda muhasebe meslek mensupları; Serbest Muhasebeci, Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ve Yeminli Mali Müşavir olarak belirlenmiştir. Fakat 26 Temmuz 2008 tarihinde yürürlüğe giren 5786 sayılı Kanun ile 3568 sayılı Kanunu bazı maddelerinde değişiklikler yapılmıştır. Bu yasa ile 3568 sayılı Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu'nun adı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu olarak değiştirilmiş ve Serbest Muhasebeci unvanı kaldırılmıştır. Dolayısıyla meslek mensupları SMMM ve YMM olmak üzere iki grupta toplanmıştır.

3.2.2.1. Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik Mesleği

3568 sayılı Kanuna göre Serbest Muhasebeci Mali Müşavir olabilmenin özel şartlarını Tablo 3.4'teki gibi özetlemek mümkündür:

Tablo 3.4. : Serbest Muhasebeci Mali Müşavir Olabilmenin Özel Şartları

Madde	Açıklama
a)	Hukuk, iktisat, maliye, işletme, muhasebe, bankacılık, kamu yönetimi ve siyasal bilimler dallarında eğitim veren fakülte ve yüksekokullardan veya denkliği Yükseköğretim Kurumunca tasdik edilmiş yabancı yükseköğretim kurumlarından en az lisans seviyesinde mezun olmak veya diğer öğretim kurumlarından lisans seviyesinde mezun olmakla beraber bu fıkarda belirtilen bilim dallarından lisansüstü seviyesinde diploma almış olmak,
b)	En az üç yıl staj yapmış olmak,
c)	Serbest Muhasebeci Malî Müşavirlik sınavını kazanmış olmak (İlgili kanunlar uyarınca vergi inceleme yetkisini almış ve mesleki yeterlilik sınavında başarılı olduktan sonra yeminli mali müşavirlik sınavını vermiş olanlarda, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik sınavını kazanmış olma şartı aranmaz.),
d)	Serbest Muhasebeci Malî Müşavirlik ruhsatını almış olmak,

Kaynak: <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3568.pdf>

5786 sayılı Kanunun Geçici 11. Maddesi yürürlüğe girmeden önce Serbest Muhasebeci unvanı almış olanlara ve serbest muhasebecilik stajına devam edenlerden başarılı olanlara altı ayı geçmemek üzere, TÜRMOB tarafından verilen mesleki uyum eğitimine katılma hakkı tanınmıştır. Eğitimi tamamlanan muhasebe meslek mensupları söz konusu eğitimi tamamladıkları andan itibaren beş yıl içinde yapılacak özel serbest muhasebeci mali müşavirlik sınavlarına beş kez girebilirler. Yapılan sınavlarda başarılı olanlar, Serbest Muhasebeci Mali Müşavir unvanı almaya hak kazanırlar. Başarılı olamayanlar ya da sınava katılmayanlar ise bu unvanı kullanamazlar, sadece Serbest Muhasebeci unvanı ile çalışabilirler.

3.2.2.2. Yeminli Mali Müşavirlik Mesleği

3568 sayılı Kanuna göre Yeminli Mali Müşavir olabilmek için gerekli özel şartları Tablo 3.5'teki gibi özetlemek mümkündür:

Tablo 3.5. : Yeminli Mali Müşavir Olabilmenin Özel Şartları

Madde	Açıklama
a)	En az 10 yıl Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik yapmış olmak,
b)	Yeminli Mali Müşavirlik sınavında başarılı olmak,
c)	Yeminli Mali Müşavir ruhsatını almış olmak,

Kaynak: <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3568.pdf>

İlgili kanunlar uyarınca, vergi inceleme yetkisini almış ve mesleki yeterlilik sınavını vermiş olanlar, sınavı kazandıkları tarihten itibaren yapılacak yeminli mali müşavirlik sınavlarına genel hükümlere göre katılabilir. Ancak, sınava katılanların yeminli mali müşavir ruhsatını alabilmeleri için en az on yıllık süreyi tamamlamaları şarttır.

Yeminli Mali Müşavirler, yasa gereği muhasebe ile ilgili defter tutamazlar, muhasebe bürosu açamazlar veya muhasebe bürolarına ortak olamazlar. Fakat özel işletmelerde çalışabilirler ve kendilerine yeminli mali müşavirlik bürosu açabilirler.

3.2.3. Muhasebe Meslek Mensuplarının Çalışma Usul ve Esaslarına İlişkin Genel Mesleki Standartlar

3568 sayılı Kanuna göre, muhasebe meslek mensuplarının çalışma usul ve esaslarına ilişkin genel mesleki standartlar Tablo 3.6'da sunulmuştur (İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası [ISMMMO], agis, 2018):

Tablo 3.6. : Muhasebe Meslek Mensuplarının Çalışma Usul ve Esaslarına İlişkin Genel Mesleki Standartlar

İlke	Açıklama
Meslek Unvanı İle Yeterlilik İlkesi	Meslek unvanları alarak, kanunun belirlediği mesleki yeterliliği kanıtlanmış olan meslek mensupları, unvanlarının gerektirdiği saygı ve güvene yakışır şekilde hareket etmelidirler.
Mesleki Eğitim ve Bilgi	Mesleki konularda eğitim yapılarak mesleki bilgi geliştirilmelidir.
Dürüstlük, Güvenilirlik ve Tarafsızlık	Meslek mensuplarının, mesleki konulardaki çalışmalarında başarılı olmaları dürüstlük, güvenilirlik ve tarafsızlık şartlarını sağlamaları ile mümkündür. Meslek mensupları çalışmalarında çıkar çatışmalarından uzak durmalı ve görevlerini yaparken gerekli özen ve titizliği göstermelidirler.
Sır Saklama	Muhasebe meslek mensupları ile çalışanları mesleki faaliyetlerinden dolayı öğrendikleri bilgi ve sırları hiçbir durumda ifşa edemezler, çeşitli kanunlarla muhbirlerle tanınan hak ve menfaatlerden yararlanamazlar. Ancak adli yargıya göre suç teşkil eden durumların yetkili mercilere duyurulması zorunludur.
Sorumluluk	Çalışmada daha öncede ifade edildiği gibi, muhasebe meslek mensuplarının çeşitli kişi ve kurumlara karşı birtakım sorumlulukları bulunmaktadır. Bu sorumluluk; sosyal sorumluluk, işletme sahip ve yöneticilerine karşı sorumluluk ve meslektaşlarına karşı sorumluluk olmak üzere üç gruba ayrılır. - Sosyal Sorumluluk: Meslek mensupları mesleklerini icra ederken toplum ve devlete karşı sorumludurlar. - İşletme Sahip ve Yöneticilerine Karşı Sorumluluk: Meslek mensupları, işletme sahip ve yöneticilerine, yol gösterici nitelikte doğru ve güvenilir bilgiler sağlamakla sorumludurlar. - Meslektaşlara Karşı Sorumluluk: Meslek mensupları ile ilgili yönetmelikler çerçevesinde ve mesleki eğitimde birbirlerine her türlü bilgiyi vermek ve aktarmak sorumluluğunu taşımaktadırlar. Mesleğin gelişimi için aralarında gerekli dayanışmayı kurmaktadır.
Bağımsızlık	Bağımsızlık, muhasebe mesleğinin temeli ve vazgeçilmez bir unsurudur. Meslek mensupları, çalışmalarını kendi sorumlulukları altında ve tam bir bağımsızlıkla sürdürürler. Bağımsızlıklarına gölge düşürecek herhangi ilişki ve davranışlardan kaçınmalıdırlar.

Haksız Rekabet

Meslek mensupları, haksız rekabete neden olacak durum ve davranışlardan kaçınmalıdırlar. Meslek mensupları, başka bir meslek mensubu ile mesleki sözleşmesi olan kişi ve kurumlara mesleki hizmet veremezler. Ücret ve eleman temini gibi konularda birbirlerine zarar verecek davranışlarda bulunamazlar.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

FINANSAL TABLO ANALİZ TEKNİKLERİNİN SERBEST MUHASEBECİ MALİ MÜŞAVİRLER TARAFINDAN KULLANIM DÜZEYLERİNİ BELİRLEMEYE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

Çalışmanın bu bölümünde; araştırmanın amacı, evreni, kısıtları, araştırma soruları ve yöntemi ile ilgili bilgilere yer verilmiş, anket sonuçları doğrultusunda elde edilen araştırma bulguları değerlendirilmiştir.

4.1. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırma, Karaman ilinde faaliyet gösteren SMMM'lerin finansal analiz yapıp yapmadıkları ile finansal analiz yapmaları durumunda kullandıkları finansal tablo analiz tekniklerini belirlemeyi amaçlamaktadır.

4.2. ARAŞTIRMANIN EVRENİ

Bu araştırma, Karaman ilinde faaliyet gösteren Karaman Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odasına kayıtlı SMMM'leri kapsamaktadır. Bu kapsamda Karaman Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odasına kayıtlı olup bağımlı ve bağımsız çalışan toplam 207 Mali Müşavir olduğu odanın resmi internet web sayfasından tespit edilmiştir. Araştırma evreninin tespiti için Karaman SMMM odasıyla yüz yüze görüşme yapılmış, kayıtlı 207 SMMM'nin sadece 159'unun aktif olarak çalıştığı bilgisine ulaşılmıştır.

Araştırmanın evrenini, Karaman SMMM odasına kayıtlı olup aktif olarak faaliyet gösteren 159 SMMM oluşturmaktadır.

4.3. ARAŞTIRMANIN KISITLARI

- Araştırmanın sadece Karaman ilinde gerçekleştirilmesi,
- Araştırmanın 1 Ocak- 30 Nisan 2019 dönemi ile sınırlı tutulması,
- Verilen cevapların objektifliğinin SMMM'nin öz değerlendirmesine bağlı olması,
- SMMM'lerin bir bölümünün ofislerinde bulunamamasından dolayı anketi dolduranların sayısının sınırlı olmasıdır.

4.4. ARAŞTIRMA SORULARI

Araştırma kapsamında aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- S1:** Mükellefler SMMM'lerden finansal analiz yapmalarını talep ediyor mu?
- S2:** SMMM'ler mükelleflerinin finansal tablolarının analizini yapıyor mu?
- S3:** SMMM'ler finansal analizi ne kadar sıklıkta yapıyor?
- S4:** SMMM'ler finansal analizi hangi amaçla yapıyor?
- S5:** SMMM'ler finansal analiz yaparken hangi analiz tekniklerini ne sıklıkta kullanıyor?
- S6:** SMMM'lerin finansal analiz gerçekleştirme amaçları ile kullandıkları finansal analiz teknikleri arasında bir ilişki var mıdır?
- S7:** SMMM'ler hangi neden/nedenlerle finansal analiz yapmıyor?
- S8:** SMMM'lerin demografik özellikleri ile finansal analiz yapma durumları arasında ilişki var mıdır?
- S9:** SMMM'lerin finansal analiz yapma durumları ile mükelleflerinin finansal analiz talep etme durumları arasında ilişki var mıdır?

4.5. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmanın bu kısmında örnekleme yöntemine, veri toplama yöntemi ve araçlarına, veri toplama araçlarının uygulanmasına ve verilerin değerlendirilmesine yer verilmiştir.

4.5.1. Örnekleme Yöntemi

Araştırmanın ana kütesini Karaman SMMM odasına kayıtlı aktif olarak faaliyet gösteren 159 SMMM oluşturmaktadır. Araştırmada örnekleme yöntemi kullanılmamış olup ana kütenin tamamına ulaşılmaya çalışılmıştır. Ancak iş yoğunluğundan dolayı ankete katılmayı kabul etmeme, bazı meslek mensuplarını ofislerinde bulamama ve ulaşamama gibi nedenlerden dolayı 111 SMMM'ye anket uygulanabilmiş ve 111 katılımcıdan alınan veriler araştırma kapsamına dahil edilmiştir.

4.5.2. Veri Toplama Yöntemi ve Araçları

Araştırmada veri toplama yöntemi olarak anket kullanılmıştır. Anket formu, Karadeniz ve Kahiloğulları'nın (2014) çalışmasından ve uzman görüşlerden yararlanılarak hazırlanmış olup toplam 11 farklı ölçümü içermektedir.

Ankette iki ölçek kullanılmış olup söz konusu ölçekler Karadeniz ve Kahiloğulları'nın (2014) çalışmasından alınmıştır. “Finansal Analiz Gerçekleştirme Amaçları ve Önem Derecelerine Ait Değerlendirme Ölçeği” 9 maddeden oluşmaktadır. Karadeniz ve Kahiloğulları'nın (2014) çalışmasından alınan ve 8 maddeden oluşan bu ölçeğe “Diğer İşletmelerle Karşılaştırma Yapmak” maddesi yine uzman kişiler tarafından gerekli görülmüş ve eklenmiştir. “Finansal Tablo Analiz Tekniklerinin Kullanım Sıklığına Ait Ölçek” ise ankette kullanılan diğer ölçek olup toplam 4 maddeden oluşmaktadır.

Ankette yer alan diğer sorular, SMMM'lerin demografik özelliklerini (yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, çalışma durumu ve mesleki tecrübe), mükelleflerin SMMM'lerden finansal analiz talep etme durumlarını, SMMM'lerin finansal analiz yapma durumları ile yapma sıklıklarını, finansal analiz yapmayan SMMM'lerin neden analiz yapmadıklarını belirlemeye yönelik hazırlanmıştır.

4.5.3. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Güvenirlik ve Geçerlilik Analizleri

Araştırmada kullanılan ölçeklerin güvenirlik ve geçerlilik analizleri ile ilgili bilgilere aşağıda yer verilmiştir.

4.5.3.1. Güvenirlik Analizleri

Araştırmalardan elde edilen verilerin geçerlilik güvenirlik çalışmalarında, Cronbach Alfa katsayısının değerlendirilmesinde aşağıdaki değerlendirme kriterleri baz alınarak yorumlanmaktadır (Kılınç, 2016: 116):

- $0.00 \leq \alpha < 0.40$ ise ölçek güvenilir değildir.
- $0.40 \leq \alpha < 0.60$ ise ölçek güvenilirliği düşüktür.
- $0.60 \leq \alpha < 0.80$ ise ölçek oldukça güvenilirdir.
- $0.80 \leq \alpha < 1.00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçektir.

Araştırmada kullanılan ölçeklerin güvenirliliği, Cronbach Alpha katsayısı (Güvenirlilik Analizi) hesaplanarak belirlenmiştir. Araştırmada kullanılan finansal analiz gerçekleştirme amaçları ve önem derecelerine ait değerlendirme ölçeğinin güvenirlik katsayısının 0.957, finansal tablo analiz tekniklerinin kullanım sıklığına ait ölçeğin güvenirlik katsayısının ise 0.897 güven seviyesine sahip olduğu ve her iki ölçeğin ($0.80 \leq \alpha < 1.00$) yüksek derecede güvenilir olduğu tespit edilmiştir.

4.5.3.2. Yapısal Geçerlilik Analizi (Açıklayıcı Faktör Analizi)

Araştırmada kullanılan ölçeğin yapısal geçerliliğini incelemek için Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) yapılmıştır. AFA, değişkenler arasındaki ilişkilere dayanarak çok sayıdaki değişkeni daha az sayıdaki bileşene indirebilen çok değişkenli bir analiz tekniğidir (İslamoğlu ve Alınışık, 2014: 395). Faktör analizinin geçerliliğini baştan belirleyen, örneklem büyüklüğüyle ilgilenen ve örneklemin yeterliliğini ölçen test Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testidir. KMO testi 0,50'nin altında ise kabul edilmez. KMO testinin 0,80'in üzerinde olması önerilir (Karagöz ve Kösterelioğlu, 2008: 86-87).

Araştırmada kullanılan Finansal Analiz Gerçekleştirme Amaçları ve Önem Derecelerine Ait Değerlendirme Ölçeğinin boyutlarını kontrol etmek ve değişkenler arası ilişkide tek boyutluluğu sağlamak için AFA yapılmıştır (Tablo 4.1). AFA'da örneklem sayısının yeterliliğini gösteren KMO değerinin 0,914 olarak belirlendiği ve bunun da oldukça iyi düzeyde olduğu (Kaiser 1974) görülmüştür. Korelasyon matrisinin birim matrise eşit olup olmadığı hipotezini test eden Bartlett's Test of Sphericity sonucu istatistik olarak anlamlı χ^2 sonucu ortaya koymuş olup ($\chi^2=1052,863$ $df=36$, $Sig<000$) faktör analizinin değişkenlere uygulanabileceği görülmüştür. Performans değerlendirme yapısına yönelik faktör analizinin uygulanabileceğini belirledikten sonra “varimax” dik döndürme yöntemini esas alan temel bileşenler faktör analizi yapılmıştır. Hair ve arkadaşlarının (1998) önerdiği gibi faktör yükü 0,50 veya daha yüksek olanlar bir araya getirilmiştir.

Tablo 4.1. : Finansal Analiz Gerçekleştirme Amaçları ve Önem Derecelerine Ait Değerlendirme Ölçeği Açıklayıcı Faktör Analizi (N=91)*

KMO ve Bartlett's Testi	Kaiser-Meyer-Olkin örneklem yeterliliği = ,914	
(Bartlett's Test of Sphericity)	Yaklaşık Ki-Kare (χ^2)	= 1052,863
	df (serbestlik derecesi)	= 36
	Sig.	= 0,000
Bileşen Matrisi ^a	Bileşenler	
	Gerçekleştirme Amaçları	
• Genel olarak işletme faaliyetlerinin başarı derecesini ölçme		,911
• İşletmenin likidite, karlılık, verimlilik ve finansal yapısıyla ilgili bilgi edinmek		,904
• İşletmenin likidite, karlılık, verimlilik ve finansal yapısıyla ilgili önceki dönemlerle karşılaştırma yapmak		,902
• Devam eden işletme faaliyetlerinin her aşamasında doğru ve düzeltici kararlar alınmasını sağlamak		,890
• Geleceğe yönelik planlar hazırlama		,872
• Ürün ve hizmet türleri ile izlenecek fiyat politikasını belirleme		,862
• İşletme faaliyetlerinin denetim ve değerlendirilmesi		,846
• İşletmenin hedeflerine ulaşp ulaşmadığını saptamak		,822
• Diğer işletmelerle karşılaştırma yapmak		,820
Çıkarım Yöntemi: Temel Bileşenler Analizi. Döndürme Yöntemi: Direct Oblimin		
a. Rotasyon 1 tekrarda yakınsadı (ortak noktada benzeşti).		
Bileşen Adı	Özdeğer	Varyans
Gerçekleştirme : Amaçları	6,82	75,77
		0,96
Toplam açıklanan varyans: %75,77		

*Sadece finansal tablo analizi yapan SMMM'ler değerlendirilmiştir.

Finansal Analiz Gerçekleştirme Amaçları ve Önem Derecelerine Ait Değerlendirme Ölçeği AFA, ölçeğin tek bileşeni olduğunu önermiştir. Bileşen ‘Gerçekleştirme Amaçları’ olarak adlandırılmıştır. Gerçekleştirme amaçları bileşeninin özdeğer, açıklanan varyans ve güvenirlik (α) katsayıları Tablo 4.1’de görülmektedir. Bileşen 1’in üzerinde özdeğere sahip olup toplam varyansın %75,77’sini temsil etmektedir. Bileşenin α değerinin 0,90’dan yüksek olduğu ve iç tutarlığın sağlandığı görülmüştür.

4.5.4. Veri Toplama Araçlarının Uygulanması

Araştırmada veri toplamada aracı olarak kullanılan anket formları, Karaman SMMM odasına kayıtlı olup bağımlı ve bağımsız olarak çalışan SMMM’lerle yüz yüze görüşülerek doldurulmuştur. Karaman SMMM odasına kayıtlı olup faaliyette bulunan 159 SMMM’nin %70’ine ulaşılabilmiş ve görüşme sağlanmıştır. Toplam 111 SMMM’e anket uygulanmış ve anketlerin tamamı değerlendirilmeye alınmıştır.

4.5.5. Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırma kapsamında elde edilen anket verileri SPSS 21.0 paket programında frekans analizi, faktör analizi, güvenirlik analizi, korelasyon analizi, yüzde ve Ki-Kare Testi ile değerlendirilmiştir.

4.6. ARAŞTIRMADAN ELDE EDİLEN VERİLERİN ANALİZİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ

Araştırma kapsamına alınan muhasebe meslek mensuplarının anket sorularına verdikleri cevaplar Tablo 4.2’de verilmiştir.

Tablo 4.2. : Muhasebe Meslek Mensuplarının Demografik Özellikleri (N=111)

Demografik Özellikler	Frekans (N)	Yüzde (%)
<u>Yaş</u>		
26-35 yaş	16	14,4
36-45 yaş	58	52,3
46-55 yaş	27	24,3
56-65 yaş	8	7,2
65 yaş ve üzeri	2	1,8
<u>Cinsiyet</u>		
Kadın	12	10,8
Erkek	99	89,2
<u>Eğitim</u>		
Lise	10	9,0
Ön Lisans	5	4,5
Lisans	76	68,5
Lisansüstü	20	18,0
<u>Çalışma Durumu</u>		
Bağımsız Çalışan	89	80,2
Bağımlı Çalışan	22	19,8
<u>Mesleki Tecrübe Yılı</u>		
0-5 yıl	10	9,0
6-10 yıl	12	10,8
11-15 yıl	17	15,3
16-20 yıl	41	36,9
20 yıldan fazla	31	27,9
<u>Mükelleflerin finansal analiz talep etme durumu</u>		
Evet	53	47,7
Hayır	58	52,3
<u>Mükelleflerin finansal tablolarını analiz etme durumu</u>		
Evet	91	82,0
Hayır	20	18,0
<u>Finansal analiz yapma sıklığı (n=91)*</u>		
Günlük	1	1,1
Haftalık	0	0,0
Aylık	8	8,8
Üç aylık	59	64,8
Yıllık	23	25,3

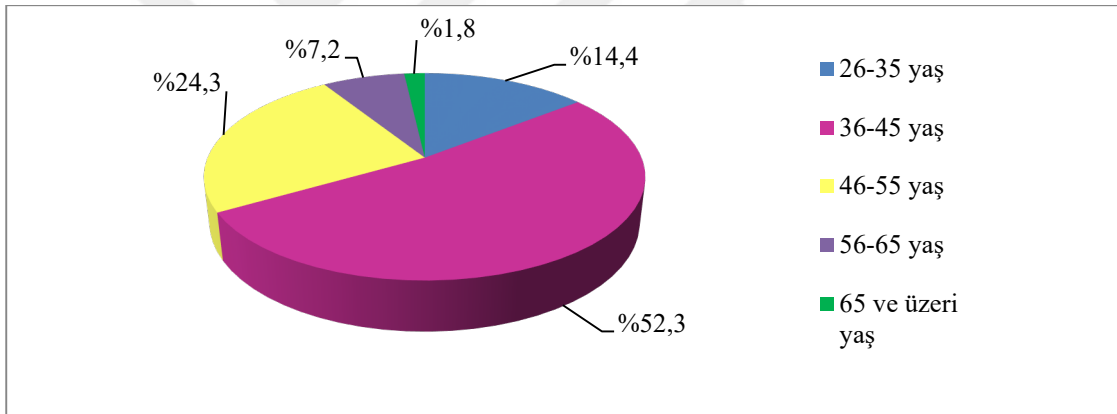
*Sadece finansal tablo analizi yapan SMMM'ler değerlendirilmiştir.

Muhasebe meslek mensuplarıyla ilgili bilgilerin yer aldığı Tablo 4.2'i aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür:

- Araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının %52,3'ünün (n=58) 36-45 yaş aralığında yer aldığı,
- Araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının %89,2'sinin (n=99) erkek olduğu,

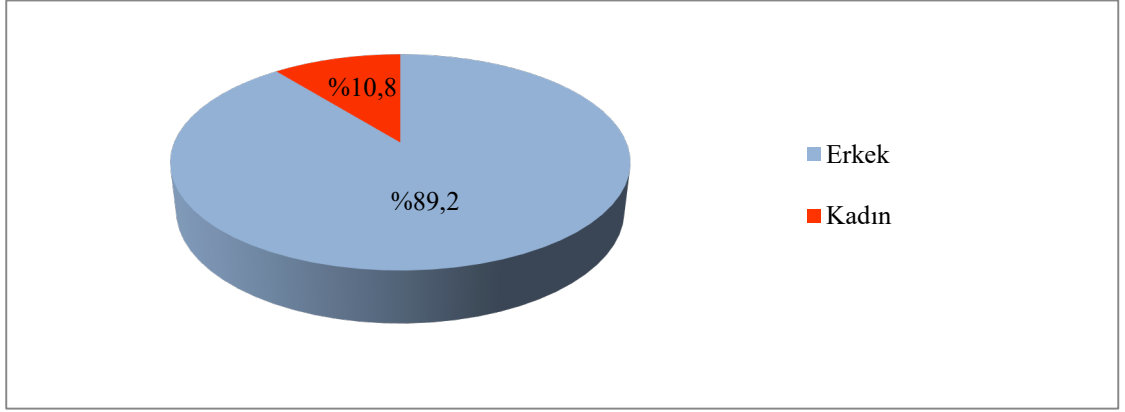
- Araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının %68,5'inin (n=76) lisans mezunu olduğu,
- Araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının %80,2'sinin (n=89) bağımsız olarak çalıştığı,
- Araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının %36,9'unun (n=41) 16-20 yıl arasında mesleki tecrübeye sahip olduğu,
- Araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının %52,3'ünün (n=58) mükelleflerinin finansal analiz talep etmediği,
- Araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının %82'sinin (n=91) mükelleflerinin finansal tablolarını analiz ettiği ve finansal analiz yapanların ise %64,8'inin (n=59) üçer aylık dönemler sonunda finansal analiz yaptığı tespit edilmiştir.

Şekil 3.1. : Muhasebe Meslek Mensuplarının Yaş Durumuna Göre Dağılımı

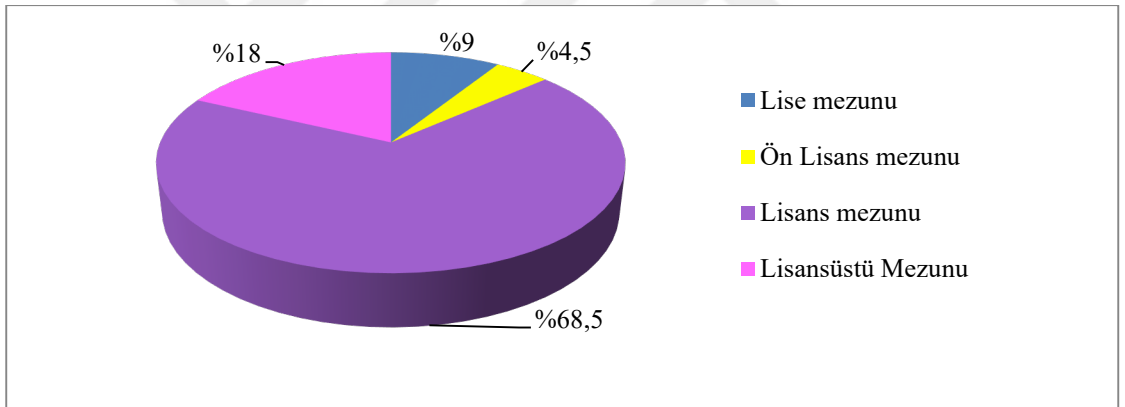
Şekil 3.1'de katılımcıların yaş aralığı gösterilmektedir. Buna göre araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının %14,4'ü 26-35 yaş arasında, %52,3'ü 36-45 yaş arasında, %24,3'ü 46-55 yaş arasında, %7,2'si 56-65 yaş arasında, %1,8'i ise 65 yaş ve daha büyük yaşta olduğu görülmektedir.

Şekil 3.2. : Muhasebe Meslek Mensuplarının Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

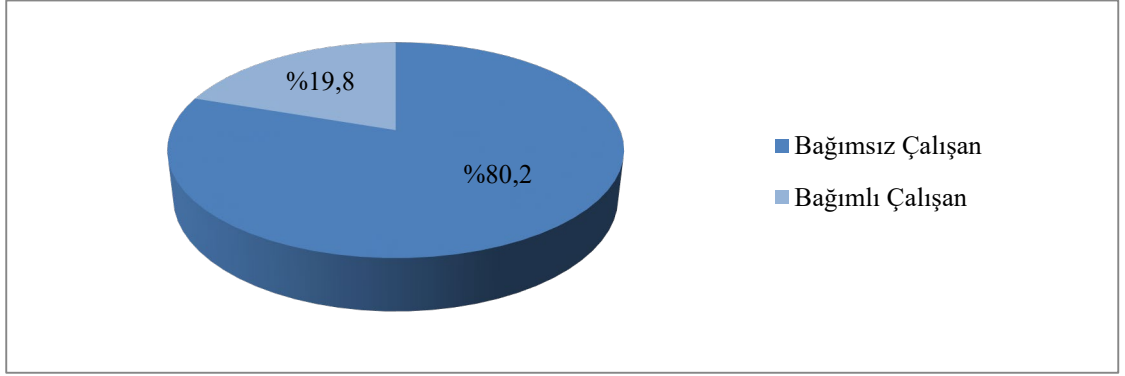
Şekil 3.2’de katılımcıların cinsiyetlerine göre dağılımı gösterilmektedir. Buna göre araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının %89,2’si erkek, %10,8’i ise kadındır.

Şekil 3.3. : Muhasebe Meslek Mensuplarının Eğitim Düzeylerine Göre Dağılımı

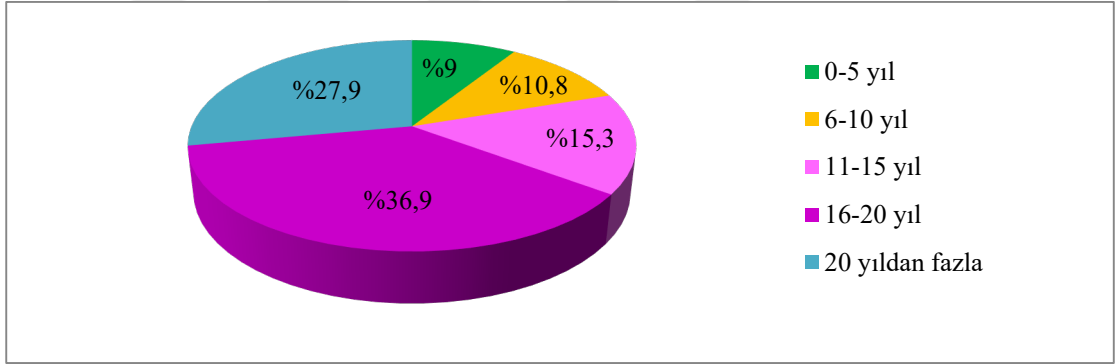
Şekil 3.3’de katılımcıların eğitim düzeylerine göre dağılımı gösterilmektedir. Buna göre araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının %9’u lise mezunu, %4,5’i ön lisans mezunu, %68,5’i lisans mezunu ve %18’i ise lisansüstü mezunudur.

Şekil 3.4. : Muhasebe Meslek Mensuplarının Çalışma Durumuna Göre Dağılımı

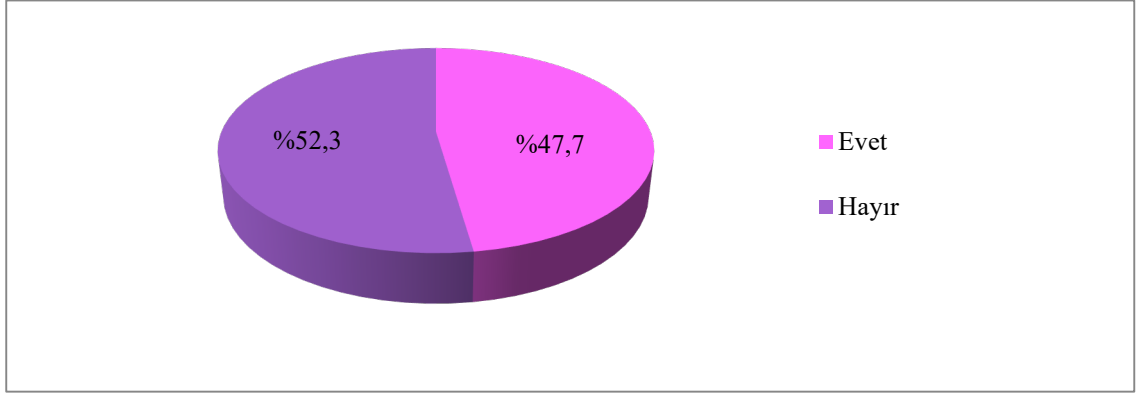
Şekil 3.4, katılımcıların çalışma durumlarına göre dağılımını göstermektedir. Buna göre araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının %80,2'si bağımsız, %19,8'i ise bağımlı olarak çalışmaktadır.

Şekil 3.5. : Muhasebe Meslek Mensuplarının Mesleki Tecrübelerine Göre Dağılımı

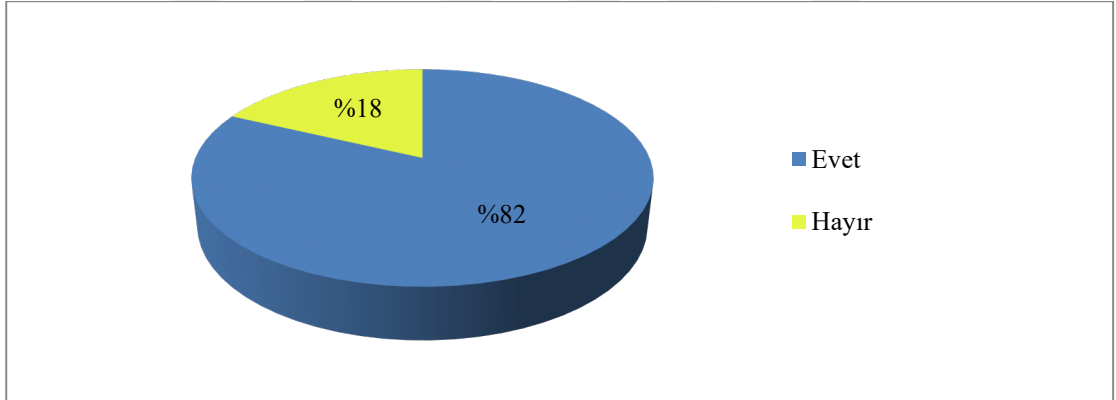
Şekil 3.5, katılımcıların mesleki tecrübelerine göre dağılımını göstermektedir. Buna göre araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının %9'u 0-5 yıl arası, %10,8'i 6-10 yıl arası, %15,3'ü 11-15 yıl arası, %36,9'u 16-20 yıl arası ve %27,9'u ise 20 yıldan fazla mesleki tecrübeye sahiptir.

Şekil 3.6. : Mükelleflerin Finansal Analiz Talep Etme Durumuna Göre Dağılımı

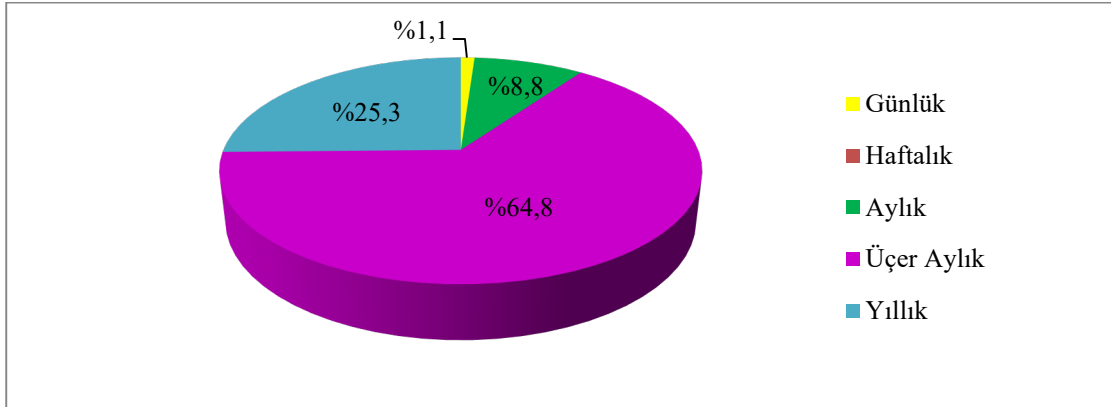
Şekil 3.6, mükelleflerin araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarından finansal analiz talep edip etmediklerini göstermektedir. Buna göre meslek mensuplarının %47,7'sinin mükelleflerinin finansal analiz talep ettiği, %52,3'lük kısmının ise mükelleflerinin finansal analiz talep etmediği saptanmıştır.

Şekil 3.7. : Muhasebe Meslek Mensuplarının Finansal Analiz Yapma Durumuna Göre Dağılımı

Şekil 3.7, katılımcıların finansal analiz yapıp yapmadıklarını göstermektedir. Buna göre araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının %82'sinin finansal analiz yaptığı, %18'inin ise finansal analiz yapmadığı görülmektedir.

Şekil 3.8. : Muhasebe Meslek Mensuplarının Finansal Analiz Yapma Sıklığına Göre Dağılımı

Şekil 3.8, araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının finansal analiz yapma sıklığının dağılımını göstermektedir. Buna göre, finansal analiz yaptığını ifade eden 91 muhasebe meslek mensubunun %1,1'inin günlük olarak, %8,8'inin aylık olarak, %64,8'inin üçer aylık olarak, %25,3'ünün ise yıllık olarak finansal analiz yaptıkları saptanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, haftalık olarak finansal analiz yapan meslek mensubunun bulunmadığı görülmektedir.

Tablo 4.3. : Muhasebe Meslek Mensuplarının Mükelleflerine Finansal Analiz Gerçekleştirirken Aradıkları Cevaplar (N=91)*

	Çok Önemli		Önemli		Ne Önemli Ne Önemsiz		Önemsiz		Çok Önemsiz	
	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%
Genel olarak işletme faaliyetlerinin başarı derecesini ölçme	34	37,4	45	49,5	7	7,7	1	1,1	4	4,4
İşletmenin likidite, karlılık, verimlilik ve finansal yapısıyla ilgili bilgi edinmek	42	46,2	43	47,3	4	4,4	1	1,1	1	1,1

İşletmenin likidite, karlılık, verimlilik ve finansal yapısıyla ilgili önceki dönemlerle karşılaştırma yapmak	47	51,6	34	37,4	8	8,8	1	1,1	1	1,1
Devam eden işletme faaliyetlerinin her aşamasında doğru ve düzeltici kararlar alınmasını sağlamak	37	40,7	43	47,3	7	7,7	2	2,2	2	2,2
Geleceğe yönelik planlar hazırlama	34	37,4	36	39,6	14	15,4	5	5,5	2	2,2
Ürün ve hizmet türleri ile izlenecek fiyat politikasını belirleme	26	28,6	36	39,6	15	16,5	10	11,0	4	4,4
İşletme faaliyetlerinin denetim ve değerlendirilmesi	36	39,6	45	49,5	6	6,6	2	2,2	2	2,2
İşletmenin hedeflerine ulaşp ulaşmadığını saptamak	34	37,4	40	44,0	13	14,3	2	2,2	2	2,2
Diğer işletmelerle karşılaştırma yapmak	11	12,1	33	36,3	33	36,3	9	9,9	5	5,5

*Sadece finansal tablo analizi yapan SMMM'ler değerlendirilmiştir.

Araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarından finansal analizi gerçekleştirirken hangi sorulara cevap aradıklarını önem dereceleri bağlamında değerlendirmeleri istenmiştir. Tablo 4.3'te meslek mensupları tarafından verilen cevapların dağılımına yer verilmiştir. Buna göre, muhasebe meslek mensupları, mükelleflerinin finansal tablolarının analizinde cevap aradıkları en önemli sorunun %51,6 ile işletmenin likidite, karlılık, verimlilik ve finansal yapısıyla ilgili önceki dönemlerle karşılaştırma yapmak olduğu belirlenmiştir. Tabloda yer alan “Diğer işletmelerle karşılaştırma yapmak” dışındaki diğer bütün ifadelerin ise önemli olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4.4. : Muhasebe Meslek Mensuplarının Mükelleflerine Finansal Analiz Gerçekleştirirken Kullandıkları Finansal Tablo Analiz Teknikleri (N=91)*

	Çok Sık		Sık		Bazen		Nadiren		Hiç	
Finansal Tablo Analiz Teknikleri	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%
Karşılaştırmalı Finansal Tablolar Analizi	32	35,2	38	41,8	18	19,8	3	3,3	0	0,0
Dikey Analiz	4	4,4	23	25,3	30	33,0	13	14,3	21	23,1
Trend Analizi	2	2,2	14	15,4	22	24,2	15	16,5	38	41,8
Oran Analizi	12	13,2	27	29,7	25	27,5	16	17,6	11	12,1

*Sadece finansal tablo analizi yapan SMMM'ler değerlendirilmiştir.

Araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarından finansal analiz gerçekleştirirken kullandıkları finansal tablo analiz tekniklerinin kullanım sıklığını belirtmeleri istenmiştir. Sonuçların yer aldığı Tablo 4.4 incelendiğinde; araştırma kapsamındaki muhasebe meslek mensuplarının %41,8'inin karşılaştırmalı finansal tablolar analizini ve %29,7'sinin oran analizini sık kullandıkları, %33'ünün dikey (yüzde yöntemi) analizi bazen kullandıkları, %41,8'inin ise trend analizini hiç kullanmadıkları tespit edilmiştir.

Tablo 4.5. : Muhasebe Meslek Mensuplarının Finansal Analiz Gerçekleştirme Amaçlarının Önem Dereceleri ile Finansal Analiz Tekniklerinin Kullanım Sıklığı Korelasyonu (N=91)*

		Finansal Analiz Gerçekleştirme Amaçlarının Önem Dereceleri	Finansal Analiz Tekniklerinin Kullanım Sıklığı
Finansal Analiz Gerçekleştirme Amaçlarının Önem Dereceleri	Pearson Correlation	1	,423
	p		,000
	N	91	91
Finansal Analiz Tekniklerinin Kullanım Sıklığı	Pearson Correlation	,423	1
	p	,000	
	N	91	91

*Sadece finansal tablo analizi yapan SMMM'ler değerlendirilmiştir.

Tablo 4.5'e göre araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının finansal analiz gerçekleştirme amaçlarının önem dereceleri arttıkça finansal analiz tekniklerinin kullanım sıklığının arttığı, aralarında pozitif yönlü anlamlı bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir (p=,000) (Tablo 4.5).

Tablo 4.6. : Muhasebe Meslek Mensuplarının Mükelleflerine Finansal Analiz Yapmama Nedenleri (N=20)

Nedenler	Evet		Hayır	
	Frekans	%	Frekans	%
Görevim olmadığını düşünüyorum	3	15,0	17	85,0
Finansal analiz konusunda yeterli bilgiye sahip değilim	0	0,0	20	100,0
Mükelleflerimden finansal analiz konusunda talep olmadığı için yapmıyorum	16	80,0	4	20,0
İş yoğunluğundan dolayı finansal analiz yapmaya vakit bulamıyorum	4	20,0	16	80,0

Finansal analiz yapmadan finansal tablolara bakarak işletmenin finansal durumu hakkında bilgi sahibi olurum.	5	25,0	15	75,0
Finansal analiz yapmanın gerekli olmadığını düşünüyorum.	1	5,0	19	95,0

*Birden fazla seçenek işaretlenebilmektedir.

Araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarından finansal analiz yapmama neden ya da nedenlerini belirtmeleri istenmiştir. Sonuçlar Tablo 4.6’da gösterilmiştir. Buna göre, muhasebe meslek mensuplarının finansal analiz yapmama nedenleri arasında en yüksek oranda (%80, n=16) mükelleflerin muhasebe meslek mensuplarından finansal analiz talep etmemeleri olduğu saptanmıştır.

Tablo 4.7. : Muhasebe Meslek Mensuplarının Finansal Analiz Yapma Durumlarının Yaş Grupları ile Karşılaştırılması (N=111)

Yaş Grubu		26-35 Yaş (n=16)	36-45 Yaş (n=58)	46 Yaş ve Üzeri (n=37)	χ^2	S.D.	P
Finansal Tablo Analizi Yapma Durumu	Evet	N 12 % 10,8	48 43,2	31 27,9	,771	4	,389
	Hayır	N 4 % 3,6	10 9,0	6 5,4			

Araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının finansal analiz yapma durumlarının yaş durumlarıyla karşılaştırılması Tablo 4.7’de gösterilmiştir. Analizin sağlıklı sonuç vermesi açısından, son iki yaş grubu küçük değerler içerdiği için 46-55 yaş grubuyla birleştirilmiş ve 46 yaş ve üzeri olarak bir grupta toplanmıştır. Bu doğrultuda yapılan analiz sonuçlarına göre muhasebe meslek mensuplarının finansal analiz yapma durumları ile yaş durumları arasında bir ilişki olmadığı belirlenmiştir ($p > 0,05$) (Tablo 4.7).

Tablo 4.8. : Muhasebe Meslek Mensuplarının Finansal Analiz Yapma Durumlarının Cinsiyet ile Karşılaştırılması (N=111)

Cinsiyet		Kadın (n=12)	Erkek (n=99)	χ^2	S.D.	P
Finansal Tablo Analizi Yapma Durumu	Evet	12	79	2,957	1	,08
	N	12	79			
Hayır	N	0	20	2,957	1	,08
	%	0,0	18,0			

Araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının finansal analiz yapma durumlarının cinsiyetle karşılaştırılması Tablo 4.8’de gösterilmiştir. Buna göre; muhasebe meslek mensuplarının finansal analiz yapma durumları ile cinsiyet durumları arasında bir ilişki olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$) (Tablo 4.8).

Tablo 4.9. : Muhasebe Meslek Mensuplarının Finansal Analiz Yapma Durumlarının Eğitim Durumu ile Karşılaştırılması (N=111)

Eğitim Durumu		Lise (n=10)	Ön Lisans (n=5)	Lisans (n=76)	Lisans üstü (n=20)	χ^2	S.D.	P
Finansal Tablo Analizi Yapma Durumu	Evet	8	5	60	18	2,470	3	,481
	N	8	5	60	18			
Hayır	N	2	0	16	2	2,470	3	,481
	%	7,2	4,5	54,1	16,2			
Hayır	N	2	0	16	2	2,470	3	,481
	%	1,8	0,0	14,4	1,8			

Araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının finansal analiz yapma durumlarının eğitim durumu ile karşılaştırılması Tablo 4.9’da gösterilmiştir. Buna göre; muhasebe meslek mensuplarının finansal analiz yapma durumları ile eğitim durumları arasında bir ilişki olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$) (Tablo 4.9).

Tablo 4.10. : Muhasebe Meslek Mensuplarının Finansal Analiz Yapma Durumlarının Çalışma Durumları ile Karşılaştırılması (N=111)

Çalışma Durumu		Bağımsız Çalışan (n=89)	Bağımlı Çalışan (n=22)	χ^2	S.D.	P
Finansal Tablo Analizi Yapma Durumu	Evet	N 73	18	,000	1	,982
	%	65,8	16,2			
	Hayır	N 16	4			
	%	14,4	3,6			

Araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının finansal analiz yapma durumlarının çalışma durumları ile karşılaştırılması Tablo 4.10’da gösterilmiştir. Buna göre; muhasebe meslek mensuplarının finansal analiz yapma durumları ile çalışma durumları arasında bir ilişki olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$) (Tablo 4.10).

Tablo 4.11. : Muhasebe Meslek Mensuplarının Finansal Analiz Yapma Durumlarının Mesleki Tecrübe ile Karşılaştırılması (N=111)

Mesleki Tecrübe		0-5 Yıl (n=10)	6-10 Yıl (n=12)	11-15 Yıl (n=17)	16-20 Yıl (n=41)	20 Yıldan Fazla (n=31)	χ^2	S.D.	P
Finansal Tablo Analizi Yapma Durumu	Evet	N 8	8	15	33	27	2,993	4	,559
	%	7,2	7,2	13,5	29,7	24,3			
	Hayır	N 2	4	2	8	4			
	%	1,8	3,6	1,8	7,2	3,6			

Araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının finansal analiz yapma durumlarının mesleki tecrübeleri ile karşılaştırılması Tablo 4.11’de gösterilmiştir. Buna göre; muhasebe meslek mensuplarının finansal analiz yapma durumları ile mesleki tecrübeleri arasında bir ilişki olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$) (Tablo 4.11).

Tablo 4.12. : Muhasebe Meslek Mensuplarının Finansal Analiz Yapma Durumlarının Mükelleflerinin Finansal Analiz Talep Etme Durumları ile Karşılaştırılması (N=111)

Mükelleflerinin Finansal Analiz Talep Etme Durumları		Evet (n=53)	Hayır (n=58)	χ^2	S.D.	P
Finansal Tablo Analizi Yapma Durumu	Evet	53	38	22,293	1	,000*
	N	53	38			
Hayır	%	47,7	34,2			
	N	0	20			
	%	0,0	18,0			
	N					

*p<0,01 olduğundan ileri derecede anlamlıdır.

Araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının finansal analiz yapma durumlarının mükelleflerinin finansal analiz talep etme durumları ile karşılaştırılması Tablo 4.12’de gösterilmiştir. Buna göre; muhasebe meslek mensuplarının finansal analiz yapma durumları ile mükelleflerinin finansal analiz talep etme durumları arasında bir ilişki olduğu ve durumun istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir (p<0,05) (Tablo 4.12).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Ekonominin temel yapı taşı olan işletmelerin yoğun rekabet ortamında ayakta kalabilmeleri ve hayatlarını sürdürebilmeleri için doğru yatırım kararları almaları ve sağlıklı bir finansman planlama yapmaları gerekmektedir. İşletmeler yatırım kararları alırken ya da finansman planlamaları yaparken muhasebenin ürettiği finansal bilgilere ihtiyaç duymaktadır. İşletmelerin ihtiyaç duyduğu bu bilgiler ise finansal tablolarında yer alır. Bu doğrultuda işletmeler finansal tablolarındaki verileri anlamlı bilgilere dönüştürebilmek için finansal tablo analizine başvurmaktadır. Finansal analizle işletmeler hedeflerine ne düzeyde ulaştıklarını, karlılık durumlarını, borç ödeme gücünün olup olmadığını, varlıklarının verimlilik durumu gibi daha birçok soruya cevap bulabilmektedirler. Finansal tablolara analiz tekniklerini uygulamak muhasebe bilgisi ve profesyonel yetkinlik gerektirdiğinden, büyük ölçekli işletmelerde finansal tabloların analizi, işletme bünyesinde faaliyet gösteren muhasebe veya finans sorumluları tarafından yapılmaktadır. Küçük ve orta ölçekli işletmelerde ise finansal tabloların analizi, muhasebe işlemlerinden sorumlu olan muhasebe meslek mensupları tarafından gerçekleştirilmektedir.

Bu çalışmada, Karaman ilinde aktif olarak faaliyet gösteren SMMM'lerin finansal analiz yapma durumları ile finansal analiz yapmaları durumunda kullandıkları analiz tekniklerinin neler olduğu araştırılmış ve literatüre katkıda bulunulmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda, Karaman ilinde faaliyet gösteren SMMM'lere anket uygulanmış ve anket verileri SPSS 21.0 paket programı ile analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular ise aşağıda ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır.

- Araştırma kapsamındaki SMMM'lerin demografik özellikleri genel olarak değerlendirildiğinde, SMMM'lerin büyük bir bölümünün 36-45 yaş aralığında ve erkek olduğu, mesleği 16 yıldan fazla süredir icra ettikleri, lisans mezunu oldukları ve bağımsız olarak faaliyet gösterdikleri görülmektedir. Bu durum TÜRMOB verileriyle karşılaştırıldığında, Türkiye'de faaliyet gösteren SMMM'lerin de büyük bir bölümünün erkek, 36-45 yaş aralığında, lisans mezunu olduğu ve elde edilen sonuçlarla da benzerlik gösterdiği görülmektedir.

- SMMM'lerin %48'inin mükellefleri, finansal analiz talep etmektedir. Bu durum finansal analizin öneminin farkında olan işletmelerin oranının az olduğunu gösterebilir.

- SMMM'lerin büyük çoğunluğunun finansal analiz gerçekleştirdiği ve finansal analizi genellikle üçer aylık dönemler halinde yaptıkları saptanmıştır. SMMM'lerin finansal analizi üçer aylık dönemler halinde yapmalarının nedeninin, üç ayda bir geçici vergi beyannamelerini hazırlıyor olmaları gösterilebilir.

- SMMM'lerin finansal analiz ile cevap aradıkları en önemli sorunun, mükellef işletmenin likidite, kârlılık, verimlilik ve finansal yapısıyla ilgili önceki dönemlerle karşılaştırma yapmak olduğu belirlenmiştir. SMMM'lerin, mükelleflerinin mevcut finansal durumlarını ve faaliyet sonuçlarını önceki dönemlerle karşılaştırarak mükellef işletmelerin gelişme yönlerini belirledikleri ve bu doğrultuda onları bilgilendirdikleri söylenebilir.

- SMMM'lerin finansal analizde sık kullandıkları analiz tekniğinin karşılaştırmalı tablolar analizi ile oran analizi olduğu saptanmıştır. SMMM'ler bu iki analiz tekniğini mükelleflerinin finansal tablolarına uygulayarak finansal analizi gerçekleştirdikleri ve elde ettikleri sonuçlar doğrultusunda mükelleflerinin; yönetim, yatırım ve kredi kararları aldıkları ifade edilebilir.

- SMMM'lerin finansal analiz gerçekleştirme amaçlarının önem dereceleri ile finansal analiz tekniklerinin kullanım sıklığı arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

- Finansal analiz yapmayan SMMM'lerin analiz yapmama nedenleri arasında yüksek oranda mükelleflerin finansal analizi talep etmemeleri olduğu belirlenmiştir. Bu durum SMMM'lerin çoğunluğunun mükelleflerinin talepleri doğrultusunda hizmet verdiğini göstermektedir.

- SMMM'lerin demografik özellikleri (yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, çalışma durumu, mesleki tecrübesi) ile finansal analiz yapma durumları arasında bir ilişkinin olmadığı tespit edilmiştir.

- SMMM'lerin finansal analiz yapma durumları ile mükelleflerinin finansal analiz talep etme durumları arasında bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Sonuç olarak, Karaman ilinde faaliyet gösteren SMMM'lerin büyük çoğunluğunun finansal analiz gerçekleştirdikleri, mükellef işletmelerin finansal durumlarının ve faaliyet sonuçlarının ne yönde gelişme gösterdiği hakkında bilgi sağlamak amacıyla finansal analiz yaptıkları ve bu doğrultuda mükelleflerini bilgilendirdikleri tespit edilmiştir. SMMM'lerin finansal analizi çoğunlukla üçer aylık dönemler halinde yaptıkları ve karşılaştırmalı tablolar analizi ile oran analizini sık

kullandıkları tespit edilmiştir. Ayrıca araştırma kapsamındaki SMMM'lerin, mükelleflerinin finansal analiz taleplerini yerine getirdikleri, finansal analiz yapma durumlarının mükelleflerinin taleplerine bağlı olduğu tespit edilmiştir.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular Karadeniz ve Kahiloğulları'nın (2014) çalışmasıyla karşılaştırıldığında, bazı noktalarda benzerlik ve farklılıklar olduğu görülmüştür. Otel işletmelerinde en sık kullanılan analiz tekniğinin karşılaştırmalı finansal tablolar analizi ile oran analizi olduğu saptanmıştır. Çalışmaya konu olan SMMM'lerin de finansal analiz yaparken en sık kullandıkları analiz tekniğinin, karşılaştırmalı finansal tablolar analizi ile oran analizi olduğu tespit edilmiştir. Bu bakımdan her iki çalışmada benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Otel işletmelerinde finansal analizin, finansal planlama ve performans denetimi amacıyla aylık olarak yapıldığı, SMMM'lerin ise mükellef işletmelerinin finansal durumlarının ve faaliyet sonuçlarının ne yönde gelişme gösterdiği hakkında bilgi sağlamak amacıyla üçer aylık dönemler halinde yaptıkları tespit edilmiştir. Bu noktada iki çalışma da birbirinden farklı sonuçlar ortaya çıkmıştır.

Finansal bilgiler doğrultusunda alınacak ekonomik kararların ve yapılacak finansal planlamaların daha doğru olacağı konusunda mükellefler, bağlı bulundukları SMMM'ler tarafından bilgilendirilmelidir. Bununla birlikte finansal analizden elde edilecek bilgilerin, işletmelere nasıl fayda sağlayabileceği konusunda üniversiteler ile birlikte SMMM Odaları ve ilgili diğer kuruluşlar tarafından bilgilendirici sempozyum ve seminerler gibi eğitici faaliyetler düzenlenebilir ve bu konu hakkında işletme yöneticilerine farkındalık kazandırılabilir.

Bu çalışma yalnızca Karaman ilinde faaliyet gösteren SMMM'lerle yapıldığı için sonuçların genellenebilirliği sınırlıdır. Çalışmanın farklı bölge ve çevrelerde faaliyet gösteren SMMM'ler ile yapılarak sonuçların karşılaştırılması ve değerlendirilmesi önerilebilir. Ayrıca ileride bu konuyla ilgili mükelleflerin de finansal analiz taleplerinin incelenmesine yönelik farklı bir anket çalışması yapılarak araştırma genişletilebilir.

Konuyla ilgili yapılan literatür taraması sonucunda, finansal tablo analiz tekniklerinin Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler tarafından kullanımını konu alan bir çalışmaya rastlanılamamıştır. Dolayısıyla bu çalışmayla literatürdeki eksikliğin

giderileceği ve daha sonra bu konuyla ilgili yapılacak çalışmalara da önemli katkılar sağlanabileceği dşnlmektedir.

KAYNAKÇA

- Akdoğan, N. ve Tenker, N. (1992). *Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri* (4.Baskı). Ankara: Adım Yayıncılık.
- Akgüç, Ö. (2006). *Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi* (7. Baskı). İstanbul: Arayış Basım ve Yayıncılık.
- Akgüç, Ö. (2008). *Mali Tablolar Analizi* (13.Baskı). İstanbul: Arayış Basım Yayın.
- Albayrak, A.S. ve Akbulut, R. (2008). Karlılığı Etkileyen Faktörler: İMKB Sanayi ve Hizmet Sektörlerinde İşlem Gören İşletmeler Üzerine Bir İnceleme. *Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(7), 55-83.
- Alkan, A.T. (2011). *Türkiye’de Muhasebe Meslek Standartlarının Oluşumunda Meslek Mensupları İle Mükelleflerin Yaklaşımları ve Öneriler*. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Altan, M. (2004). Muhasebecilik Mesleğinin Toplumda Algılanma Biçimi Üzerine Bir Araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 11.
- Altuğ, F. (2010). *Finansal Analiz Sürecinde Sistemik Bir Yaklaşım*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Arıkan, Y. (2009). Muhasebe Mesleğinde Uzmanlaşma ve Kurumsallaşma Süreci. *Mali Çözüm Dergisi*, Sayı: 91.
- Arıkan, Y. (2013). Meslek Hukuku. İSMMMO Yayınları, 33; Mevzuat Serisi; 1.
- Atabey, N.A., Parlakkaya, R. ve Alagöz, A. (2006). *Genel Muhasebe Dönem Sonu İşlemleri*. Konya: Atlas Kitabevi.
- Ayboğa, H. (2003). Globalleşme Sürecinde Ülkemizde Muhasebe Mesleği ve Meslek Mensuplarının Eğitimi. *T.C Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi*, 18, Sayı: 1.
- Aydın, Nurhan. (2014). Finansal Analiz., G. Sevil ve M. Başar. (Editörler). *Finansal Yönetim-I*. Üçüncü Baskı. Eskişehir. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Yayını, Ss. 84-112.

- Aysan, M.A. (2006). Türkiye’de Muhasebe Mesleğinin Gelişimi. *Mali Çözüm Dergisi*, Sayı:76, 265- 274.
- Bektöre, S., Çömlekçi, F. ve Sözbilir, H. (2010). *Mali Tablolar Analizi Tekdüzen Hesap Planına Göre*. Ankara: Nisan Kitabevi.
- Brigham, E.F. and Daves, P.R. (2007). *Intermediate Financial Management* (Ninth Edition). America: Thomson Higher Education.
- Brigham, E.F. and Houston, J.F. (2009). *Fundamentals of Financial Management* (Twelfth Edition). America: South- Western Cengage Learning.
- Ceylan, A. (2001). *İşletmelerde Finansal Yönetim*. Bursa: Ekin Kitabevi.
- Çabuk, A. ve Lazol, İ. (2014). *Mali Tablolar Analizi* (14. Baskı). Bursa: Ekin Yayınevi.
- Çetiner, E. (2010). *İşletmelerde Mali Analiz* (7.Baskı). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Çömlekçi, Ferruh. (2004). Mali Tablolar ve Mali Analiz., F.Çömlekçi. (Editör). *Muhasebe Denetimi ve Mali Analiz*. Birinci Baskı. Eskişehir. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Yayını.
- Doğan, M. (2011). *İşletme Ekonomisi ve Yönetimi* (7.Baskı). Ankara: Nobel Yayın.
- Durmuş, A.H. ve Arat, M.E. (2000). *İşletmelerde Mali Tablolar Tahlili* (5.Baskı). İstanbul: M. Ü. Nihad Sayâr Eğitim Vakfı.
- Ekşi, İ.H., Özçalıcı, M. ve Büyükkonuklu, B. (2011). Meslek Algılanmasında Etkili Olan Faktörler: Muhasebecilik Örneği. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Sayı: 52.
- Ercan, M.K. ve Ban, Ü. (2014). *Değere Dayalı İşletme Finansı Finansal Yönetim* (8.Baskı). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Erdoğan, N. (1997). *Mali Tablolar Tahlili*. Ankara: Atilla Kitabevi.
- Erkan, M. ve Yenigün, T. (2015). SMMM ve YMM'lerin Eğitim Durumları ve Sınavlardaki Başarıları. *MUFTAV Dergisi*.
- Gökçen, G. (2013). *Genel Muhasebe: İlkeler ve Tek Düzen Hesap Planı Uygulamaları* (4. Baskı). İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım

- Gündüz, M. ve Özen, E. (2016). Muhasebe Meslek Mensuplarının Sorunları ve Mesleki Memnuniyetlerinin Analizi: Uşak İli Örneği. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Sayı: 70.
- Güvemli, O. (1981). *Uygulamalı Mali Tablolar Tahlili*. İstanbul: Çağlayan Kitabevi.
- Güvemli, O. (2011). Türkiye’de Muhasebe Meslek Örgütünün Kuruluşu ve Gelişmesi. *Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi*, Sayı:1, 129-145.
- Haftacı, V. (2013). *Finansal Tablolar Analizi* (1.Baskı). Kocaeli: Umuttepe Kitabevi.
- Innocent, E.C., Mary, O.I. and Matthew, O.M. (2013). Financial Ratio Analysis as a Determinant of Profitability in Nigerian. *International Journal of Business and Management*, 8(8), 107-117.
- İsmmmo (2018), Çalışma Usul ve Esasları Yönetmeliği, Web: <https://www.ismmmo.org.tr/Mevzuat/Yonetmelikler--148>, 2 Aralık 2018’de alınmıştır.
- İskender, H. (2011). *Türkiye’ de Muhasebe Meslek Mensuplarının Mesleki Yetkinlik Sorunları ve Bu Sorunların Çözümünde Sürekli Eğitimin Rolü*. Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- İslamoğlu, A.H. ve Alınacı, Ü. (2014). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri* (4. Baskı). İstanbul: Beta Basım Yayınevi.
- Kalenderoğlu, M. (2010). *Genel Muhasebe ve Mali Tablolar Analizi* (5.Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Karabayır, N. (2016). *Sağlık Sektöründe Finansal Tablolar Analizi*. Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi, İstanbul.
- Karadeniz, E. ve Kahiloğulları, S. (2014). Akdeniz Bölgesi’nde Faaliyet Gösteren Beş Yıldızlı Otel İşletmelerinde Finansal Analiz Tekniklerinin Kullanımı. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(1), 73-90.
- Karagöz, Y. ve Kösterelioğlu, İ. (2008). İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeğinin Faktör Analizi Metodu İle Geliştirilmesi, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 21.

- Karakozak, Ö. (2012). *2008 Küresel Finansal Krizinin Finansal Oranlar Üzerinde Etkisi: İMKB’de İşlem Gören İmalat Sanayi İşletmeleri Üzerinde Bir Uygulama*. Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi, Niğde.
- Karapınar, A. ve Zaif, F. (2009). *Uluslar Arası Finansal Raporlama Standartları İle Uyumlu Finansal Analiz*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Karasioğlu, F. ve Aracı, H. (2013). *Çözümlü Muhasebe Problemleri* (6. Baskı). Konya: Eğitim Yayınevi.
- Karasioğlu, F. ve Eren, T. (2011). *Finansal Tablolar Analizi*. Konya.
- Kayra, Ş.N. (2009). *Türkiye’de Finansal Tablo Formlarının Zaman İçerisindeki Gelişimi*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kılınç, E. (2016). *Psikolojik Sözleşmenin Çalışan Performansına Etkisine İlişkin Kamu-Özel Hastanelerde Karşılaştırmalı Bir Araştırma: Gaziantep Örneği*, Doktora Tezi, Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kilis.
- Ksmmmo. (2019). Karaman Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası, Web: <http://www.karamansmmmo.org.tr/UyeListesi.aspx>, 25 Nisan 2019’da erişilmiştir.
- Kutlu, H.A. (2011). *Muhasebe Meslek Ahlakı* (2.Baskı). Ankara: Nobel Yayın.
- Lazol, İ. (2010). *Mali Analiz Uygulamaları* (5.Baskı). Bursa: Ekin Yayınevi.
- Msugt. (2018). Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği, Web: <https://www.gib.gov.tr/fileadmin/mevzuatek/eski/muhsisteb1ekmuh3.html>, 03 Mart 2018’de erişilmiştir.
- Ömürbek, V. ve Usul, H. (2008). Muhasebe Mesleğinin Seçilmesinde Etkin Olan Etkenlerin Faktör Analiziyle İncelenmesi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Sayı: 37.
- Quiry, P., Dallochio, M., Le Fury, Y. and Salvı, A. (2005). *Corporate Finance Theory and Practice* (Sixth Edition). England: John Wiley & Sons, Inc.
- Resmi Gazete (2018). TMSK, Finansal Tabloların Hazırlanma ve Sunulma Esaslarına İlişkin Kavramsal Çerçeve Hakkında Tebliğ Sıra No:1, Web:

<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/01/20050116-3.htm>,
02.05.2018’te alınmıştır.

Robinson, T.R., Greuning, H.V., Henry, E. and Broihahn, M.A. (2009). *International Financial Statement Analysis*. Canada: John Wiley & Sons, Inc.

Sarıkamış, C. (2005). Ülkemizde Finansal Analizin Başlangıcı. *Bankacılar Dergisi*, (56).

Savcı, M. (2011). *Mali Tablolar Analizi* (4.Baskı). Trabzon: Murathan Yayınevi.

Sayılgan, G. ve Gürdal, K. (2004). Yatırım ve Yönetim Kararları Açısından Kâr Kavramındaki Değişim. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22(1), 115-135.

Sevim, Ş. (2005). *Mali Tablolar Analizi*. Kütahya.

Subaşı, Ş. (2006). *Muhasebe Meslek Mensuplarının Sürekli Eğitimi ve Türkiye’deki Uygulamanın Değerlendirilmesi*. Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

Şamiloğlu, F. ve Akgün, A.İ. (2010). *Finansal Raporlama Standartlarına Uygun Finansal Tablolar Analizi*. Bursa: Ekin Yayınevi.

Taner, B., Korukoğlu, A. ve Susmuş, T. (2001). *Muhasebe Mesleğinin Müşterileri Durumunda Bulunan Kesimlerin Muhasebe Mesleğinden Beklentileri: İzmir İli Uygulaması*. V. Türkiye Muhasebe Denetimi Sempozyumu, 21. Yüzyılda Türk Muhasebe Mesleğinin Vizyonu ve Misyonu, TÜRMOB Yayınları:172, S:169-182.

Temel Muhasebe. (2018). Temel Karaman Serbest Muhasebeci Mali Müşavir, Web: <http://temelmuhasebe.weebly.com/mali-analiz.html>, 25.07.2018’de erişilmiştir.

Temizer, Z. (2015). *Finansal Analizde Kullanılan Oranlar İle Firma Değeri İlişkisi: BIST’te Bir Uygulama*. Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.

- Tutar, H.Ö. (2007). *Finansal Analiz Teknikleriyle Başarısızlık Tahmini: İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Gözaltı Pazarında Ampirik Bir İnceleme*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Uyar, Süleyman. (2012). Mali Analiz Kavramı ve Teknikleri, S. Selimoğlu. (Editör). *Muhasebe Denetimi ve Mali Analiz*. Birinci Baskı. Eskişehir. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Yayını, ss. 88-103.
- Yalkın, K.Y. (1981). *İşletmelerde Mali Analiz Teknikleri* (5. Baskı). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Yıldız, G. (2010). Muhasebe Mesleğinde Meslek Etiği ve Kayseri İl Merkezinde Bir Uygulama. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Sayı: 36, 155-178.
- Yıldız, H. (1998). *Yeminli Mali Müşavirlik Mesleğinin Gelişimi, Bugünkü Konumu, Uygulama Alanları - Örnekler-*, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- 3568 Sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu, Web: <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3568.pdf>, 11 Ağustos 2018'de erişilmiştir.
- 5786 Sayılı Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, Web: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2008/07/20080726-2.htm>, 11 Ağustos 2018'de erişilmiştir.

EKLER

Ek 1: Karaman İlinde Faaliyet Gösteren Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlere Uygulanan Anket Formu

Sayın Muhasebe Meslek Mensubu,

Bu araştırma Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Muhasebe Finansman Bilim Dalı'nda hazırlanmakta olan **“Finansal Tablo Analiz Tekniklerinin Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Tarafından Kullanım Düzeylerinin İncelenmesi: Karaman İli Örneği”** isimli **Yüksek Lisans Tez** çalışması kapsamında yapılmaktadır. Vereceğiniz tüm bilgiler değerlidir ve yalnızca bu araştırma sonuçları için kullanılacaktır. Kimlik bilgileriniz sorulmamakta ve vereceğiniz bilgiler üçüncü kişiler ile paylaşılmamaktadır. Lütfen size en yakın gelen şıkkı işaretleyiniz. Talep edilmesi halinde anket sonuçlarını sizlerle de paylaşabiliriz.

Dr. Öğr. Üyesi Seçkin ARSLAN
Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Bankacılık ve Finans ABD
E-mail: sarslan@ohu.edu.tr

YL Öğrencisi Tuğba KAYIKCIOĞLU
Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
İşletme ABD, Muhasebe Finansman Bilim Dalı
E-mail: tgb.kayikcioglu@gmail.com

1) Yaşınız:

☐ 26-35 ☐ 36-45 ☐ 46-55 ☐ 56-65 ☐ 65'den fazla

2) Cinsiyetiniz:

☐ Kadın ☐ Erkek

3) Eğitim Düzeyiniz:

☐ Lise ☐ Ön Lisans ☐ Lisans ☐ Lisansüstü

4) Çalışma Durumunuz:

☐ Bağımsız Çalışan ☐ Bağımlı Çalışan

5) Mesleki Tecrübeniz:

☐ 0-5 yıl ☐ 6-10 yıl ☐ 11-15 yıl ☐ 16-20 yıl ☐ 20 yıldan fazla

6) Mükellefleriniz sizden finansal analiz yapmanızı talep ederler mi?

☐ Evet ☐ Hayır

7) Mükelleflerinizin finansal tablolarının analizini yapar mısınız?

☐ Evet ☐ Hayır

8) Cevabınız evet ise finansal analizi hangi sıklıkta yaparsınız?

☐ Günlük ☐ Haftalık ☐ Aylık ☐ 3'er Aylık ☐ Yıllık

9) Mükelleflerinize finansal analiz gerçekleştirirken aşağıda yer alan sorulardan hangilerine cevap aramaktasınız? Önem dereceleri bağlamında değerlendiriniz.

Lütfen kutucuklara [X] işareti koyarak cevaplayınız.		Çok Önemli	Önemli	Ne Önemli Ne Önemli	Önemsiz	Çok Önemsiz
1	Genel olarak işletme faaliyetlerinin başarı derecesini ölçme	☐	☐	☐	☐	☐
2	İşletmenin likidite, karlılık, verimlilik ve finansal yapısıyla ilgili bilgi edinmek	☐	☐	☐	☐	☐
3	İşletmenin likidite, karlılık, verimlilik ve finansal yapısıyla ilgili önceki dönemlerle karşılaştırma yapmak	☐	☐	☐	☐	☐
4	Devam eden işletme faaliyetlerinin her aşamasında doğru ve düzeltici kararlar alınmasını sağlamak	☐	☐	☐	☐	☐
5	Geleceğe yönelik planlar hazırlama	☐	☐	☐	☐	☐
6	Ürün ve hizmet türleri ile izlenecek fiyat politikasını belirleme	☐	☐	☐	☐	☐
7	İşletme faaliyetlerinin denetim ve değerlendirilmesi	☐	☐	☐	☐	☐
8	İşletmenin hedeflerine ulaşp ulaşmadığını saptamak	☐	☐	☐	☐	☐
9	Diğer işletmelerle karşılaştırma yapmak	☐	☐	☐	☐	☐

10) Mükelleflerinize finansal analiz gerçekleştirirken hangi finansal analiz tekniklerini kullanırsınız? (Kullanım sıklığını dikkate alarak değerlendiriniz.)

Finansal Tablo Analiz Teknikleri	Çok Sık	Sık	Bazen	Nadiren	Hiç
Karşılaştırmalı Finansal Tablolar Analizi	☐	☐	☐	☐	☐
Dikey Analiz	☐	☐	☐	☐	☐
Trend Analizi	☐	☐	☐	☐	☐
Oran Analizi	☐	☐	☐	☐	☐

11) Mükelleflerinize finansal analiz yapmıyorsanız neden/nedenlerinizi belirtiniz.

- ☐ Görevim olmadığını düşünüyorum.
- ☐ Finansal analiz konusunda yeterli bilgiye sahip değilim.
- ☐ Mükelleflerimden finansal analiz konusunda talep olmadığı için yapmıyorum.
- ☐ İş yoğunluğundan dolayı finansal analiz yapmaya vakit bulamıyorum.
- ☐ Finansal analiz yapmadan finansal tablolara bakarak işletmenin finansal durumu hakkında bilgi sahibi olurum.
- ☐ Finansal analiz yapmanın gerekli olmadığını düşünüyorum.

Katılımınız için çok teşekkür ederiz.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı ve Soyadı : Tuğba KAYIKCIOĞLU
Doğum Yeri ve Tarihi : Seyhan 1993
Medeni Hali : Bekâr
İletişim Bilgileri : tgb.kayikcioglu@gmail.com

EĞİTİM

2007-2011 Çağrıbey Lisesi
2011-2015 Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi İşletme Bölümü
2016-2019 Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler
Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı

YAYINLAR

1. ARSLAN, S. BERKMAN, A.N. ve KAYIKCIOĞLU, T. (2018). Sovereign Wealth Fund Applications In Turkey And The World. *Turkish Studies Social Sciences*, 13(26), 107-124.

ÖDÜL

1. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi İİBF 2015 Fakülte Birinciliği Onur Ödülü

SERTİFİKALAR

Sertifika Adı: Genel Muhasebe **Alındığı Tarih:** 02.2016 **Alındığı Kurum:** İstanbul İşletme Enstitüsü

Sertifika Adı: İnsan Kaynakları Yönetimi **Alındığı Tarih:** 02.2016 **Alındığı Kurum:** İstanbul İşletme Enstitüsü

